

Nadnotecka Grupa Rybacka

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2021-2027

Trzcianka, sierpień 2024 r.

Fundusze Europejskie
dla Rybactwa

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

OPRACOWANIE W ZAKRESIE:

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2021-2027 Nadnoteckiej Grupy Rybackiej

WYKONANY NA ZLECENIE:

Nadnotecka Grupa Rybacka
Plac Pocztowy 25
64-980 Trzcianka

PRZEZ ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

FUNDACJA MIASTO | OPEN THE BOX:

Jakub Jaźwiec, MBA, ekspert strategiczny (kierownik zespołu),
Piotr Górka, ekspert strategiczny,
Paweł Kowalski, ekspert strategiczny,
Kamil Niklewicz, DBA, ekspert strategiczny

Współpraca:

Danuta Pisarska, Biuro NGR
Patrycja Sanocka, Biuro NGR

SIERPIEŃ 2024

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY WZC NR 7/03.09.2024 Z DNIA 03.09.2024

I.	Charakterystyka RLGD	5
1.1.	Nazwa RLGD	5
1.2.	Forma prawna	5
1.3.	Opis powstania i krótka historia RLGD	5
1.4.	Opis struktury RLGD	7
1.5.	Organ decyzyjny	8
1.6.	Dokumenty regulujące funkcjonowanie RLGD	9
II.	Charakterystyka obszaru realizacji LSR	12
2.1.	Gminy stanowiące obszar realizacji LSR	12
2.2.	Mapa obszaru realizacji LSR	13
2.3.	Opis obszaru będącego obszarem realizacji LSR	14
2.3.1.	Warunki geograficzne	16
2.3.2.	Warunki przyrodnicze	17
2.3.3.	Warunki historyczne	20
2.3.4.	Warunki kulturowe	20
2.3.5.	Warunki turystyczne	21
2.3.6.	Warunki gospodarcze	24
2.3.7.	Produkty lokalne, tradycyjne i regionalne	27
2.3.8.	Potencjały lokalne	28
2.4.	Opis ludności obszaru realizacji LSR	29
2.4.1.	Liczba ludności i gęstość zaludnienia	29
2.4.2.	Struktura ludności	30
2.4.3.	Aktywność sektora społecznego	31
2.4.4.	Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji lsr	31
2.5.	Charakterystyka rybackości obszaru realizacji LSR	33
2.5.1.	Gospodarka rybacka	34
2.6.	Zgodność obszaru z zasadami horyzontalnymi	38
III.	Udział społeczności w przygotowaniu LSR	39
3.1.	Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces przygotowania LSR	39
3.2.	Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze realizacji LSR wykorzystane do opracowania LSR	41
3.3.	Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR	42
IV.	Analiza SWOT obszaru realizacji LSR oraz wnioski wynikające z analizy SWOT	44
4.1.	Tabela SWOT	44
4.2.	Wnioski wynikające z analizy SWOT dla całości obszaru realizacji LSR	47
4.3.	Wnioski wynikające z analizy SWOT dla sektora rybackiego z obszaru realizacji LSR	48

V.	Określenie celów LSR i środków służących do ich osiągnięcia, w tym operacje planowane do wsparcia	50
5.1.	Cele główne wybrane do realizacji	50
5.2.	Cele uzupełniające wybrane do realizacji	51
5.3.	Środki służące do osiągnięcia poszczególnych celów głównych i uzupełniających, w tym operacje planowane do wsparcia	53
5.4.	Operacje związane ze wspieraniem sektora rybackiego na obszarze realizacji LSR oraz operacje, w których beneficjentem będą podmioty sektora rybackiego	60
VI.	Wykazanie spójności celów LSR z analizowanym obszarem	61
6.1.	Spójność wybranych celów w oparciu o analizę SWOT	61
6.2.	Opis zgodności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi i strategiami	68
VII.	Proces wyboru operacji oraz stosowane kryteria wyboru	69
7.1.	Tworzenie procedur	69
7.2.	Proces wyboru operacji	70
7.3.	Kryteria wyboru operacji	71
7.4.	Kwalifikowanie operacji jako realizowanych w interesie zbiorowym	76
VIII.	Proces realizacji LSR i zdolność RLGD do jej realizacji	77
8.1.	Proces realizacji LSR	77
8.2.	Zdolność RLGD do realizacji LSR	78
IX.	Plan finansowy (budżet) LSR	79
9.1.	Opis finansowania działalności RLGD	79
9.2.	Powiązanie budżetu z celami LSR	80
9.3.	Plan realizacji budżetu	80
X.	Wskaźniki realizacji LSR	86
XI.	Monitorowanie i ewaluacja realizacji lsr	93
11.1.	Zasady i procedury monitorowania	93
11.2.	Zasady i procedury ewaluacji	93
11.3.	Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitorowania	95
	WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	96
	SPIS ZAŁĄCZNIKÓW DO LSR	96
	SPIS TABEL	96
	SPIS RYSUNKÓW	96

I. CHARAKTERYSTYKA RLGD

1.1. NAZWA RLGD

Nadnotecka Grupa Rybacka (NGR)

1.2. FORMA PRAWNA

Zgodnie z zapisami Statutu Nadnotecka Grupa Rybacka działa od 2009 roku i jest stowarzyszeniem specjalnym, posiadającym osobowość prawną, działającym w oparciu o zapisy ustawy Prawo o stowarzyszeniach¹ oraz innych przepisów wskazanych w § 2 Statutu NGR. Stowarzyszenie zrzesza osoby fizyczne i prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego, z wyłączeniem jednostek stopnia wojewódzkiego, w tym przedsiębiorców, ze szczególnym udziałem sektora rybackiego, organizacje pozarządowe, a także innych członków zainteresowanych rozwojem obszaru działania NGR.

Tabela 1: Podstawowe dane NGR

Rodzaj	Opis
Pełna nazwa stowarzyszenia	Nadnotecka Grupa Rybacka (NGR)
Data wpisu do KRS	08 października 2009 roku
Nr w KRS	0000338900 Sąd Rejonowy IX Wydział Gospodarczy KRS w Poznaniu
REGON	301252243
NIP	7642631846
Adres	Plac Pocztowy 25, 64-980 Trzcianka
Telefon	+48 67 351 08 55 +48 668 028 473
E-mail	sekretariat@ngr.pila.pl
Strona internetowa	https://www.ngr.pila.pl

Źródło: opracowanie własne

1.3. OPIS POWSTANIA I KRÓTKA HISTORIA RLGD

NGR utworzona została w dniu 27 lipca 2009 roku przy udziale przedstawicieli sektora rybackiego i wsparciu przedstawicieli lokalnych władz samorządowych w celu wdrażania założeń osi 4 PO RYBY 2007-2013. W latach 2010-2015 NGR wdrażała LSROR na podstawie umowy ramowej nr 24/1/MRiRW-LGR/2010 z MRiRW na terenie siedmiu gmin (Trzcianka, Szydłowo, Wieleń, Krzyż Wlkp., Drawsko, Człopa, Wałcz). Na jej podstawie przyznano budżet około 26,7 mln PLN. LSROR realizowana przez NGR zajęła I miejsce w kraju w konkursie zorganizowanym przez MRiRW.

NGR kontynuowała swoje działania w latach 2016-2023, wdrażając LSR na podstawie umowy ramowej nr 00003-6933-UM1530003/15 z dnia 17 maja 2016 na terenie siedmiu gmin, z których pięć pokrywało się z poprzednim obszarem (Człopę i Wałcz zastąpiły gminy wiejskie Czarnków i Chodzież), zachowując swoją spójność przestrzenną, historyczną, kulturową, społeczną i gospodarczą. Na podstawie tej umowy przyznano budżet 12 mln PLN. LSR realizowana przez NGR zajęła III miejsce w województwie wielkopolskim w konkursie zorganizowanym przez SWW. Druga perspektywa pokazała jak trudna okazała się realizacja LSR – niekorzystna sytuacja gospodarcza w kraju i na świecie, związana najpierw z

¹ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o Stowarzyszeniach (Dz. U. 1989 Nr 20 poz. 104, z późn. zm.)

pandemią Covid-19, później z konfliktem zbrojnym w Ukrainie, spowodowała liczne problemy z realizacją projektów przez beneficjentów prywatnych, co wiązało się czasem z rezygnacjami lub wypowiedzeniami umów. Wpłynęło to znacznie na realizację wskaźników związanych z tworzeniem miejsc pracy (wysokie koszty utrzymania firm). Ta sytuacja wskazuje, jak ważne jest elastyczne podejście do wdrażania LSR, z uwzględnieniem mechanizmów bieżącego reagowania w odpowiedzi na trudne, niespodziewane sytuacje i kryzysy.

W kolejnej perspektywie na lata 2021-2027 NGR rozszerzyło zasięg swojego działania o dwie nowe gminy o potencjale rybackim tj. Tarnówkę i Budzyn, również zachowując wszystkie rodzaje spójności.

Ponad 14-letni okres wdrażania LSR pokazał, jakim potencjałem dysponuje Stowarzyszenie. Posiadane zaplecze biurowe oraz organizacyjne umożliwiły sprawną i efektywną obsługę kolejnych beneficjentów, co znacznie obniży koszty związane z rozpoczęciem działalności w nowym okresie. NGR posiada też bogaty dorobek niematerialny w postaci wypracowanego wizerunku jako lokalnego podmiotu działającego na rzecz rozwoju obszaru, który należy wykorzystać i wzmocnić poprzez kolejne działania. Nie do przecenienia jest także potencjał kadrowy w postaci wykwalifikowanych pracowników, którzy znają specyfikę działania NGR. W Biurze zatrudniona będzie kadra, posiadająca kilkunastoletnie doświadczenie w pracy w RLGD i kwalifikacje niezbędne do skutecznego wdrażania LSR. Do zadań pracowników w okresie realizacji obu LSR należało przygotowywanie wniosków o dofinansowanie i wniosków o płatność na funkcjonowanie NGR i współpracę, obsługa wnioskodawców i beneficjentów, aktualizacja i bieżące monitorowanie Strategii, prowadzenie szkoleń, obsługa strony www, prowadzenie działań animacyjnych i aktywizujących lokalną społeczność, promocja RLGD oraz zrealizowanych projektów itp. Wiedza i doświadczenie pracowników pozwalają na dalsze utrzymanie, w przyszłym okresie programowania, obecnej kadry, przy niewielkiej modyfikacji zakresu obowiązków.

Potencjałem nie do przecenienia jest także doświadczenie członków NGR oraz pozostałych beneficjentów w efektywnym wykorzystywaniu środków unijnych, zarówno z PO Ryby, jak i PROW (na obszarze NGR działa kilka LGD) czy innych źródeł zewnętrznych, którzy, co należy podkreślić, niejednokrotnie korzystali ze środków PO Ryby w obu perspektywach. Tego typu doświadczenia są dodatkową gwarancją bezpieczeństwa realizacji LSR i racjonalnego wykorzystania środków również w nowym okresie. Przeprowadzone badania udowadniają, że obszar NGR wciąż stanowi potencjał i różne grupy interesów, zwłaszcza rybacy, nadal zainteresowani będą pozyskaniem środków za pośrednictwem NGR. Obecna LSR zakłada podobne kierunki rozwoju do poprzednich dokumentów – drobne przetwórstwo, podnoszenie wartości produktów rybackich, turystykę wodną, okolicybacką, ochronę środowiska, infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną, promocję obszaru pod kątem rybackim i turystycznym czy popularyzowanie tradycji i kultury lokalnego rybactwa.

Szczególną uwagę należy zwrócić na aktywność sektora rybackiego, który w obu okresach stanowił najliczniejszą grupę wnioskodawców oraz beneficjentów, otrzymując zarazem najwyższą pulę środków – stanowił on bowiem średnio 35% wszystkich beneficjentów oraz zrealizował 37% wszystkich operacji na łączną kwotę ponad 10 ml PLN, co stanowiło 34% całego budżetu. Przyłączenie dwóch nowych gmin o potencjale rybackim, pozwala wnioskować, że w kolejnej perspektywie udział ten będzie jeszcze większy. Takie szacunki dają gwarancję i bezpieczeństwo wydatkowania środków przez sektor rybacki w kolejnej LSR.

Realizacja budżetu na wdrażanie obu LSR wyniosła 83% natomiast rozliczenie umów 91%. Takie wyniki świadczą o wysokich kwalifikacjach pracowników, pomagających beneficjentom w realizowaniu i rozliczaniu projektów, jak i ogromnym doświadczeniu samych beneficjentów, co pozwala szacować, że przy utrzymaniu dotychczasowej kadry obsługującej beneficjentów, podobne wyniki zostaną osiągnięte w wyniku wdrażania kolejnej Strategii.

O wysokich kwalifikacjach administracyjnych i doświadczeniu NGR świadczą na pewno liczne działania aktywizujące i animujące, których celem było szerokie propagowanie idei i promocja rybackiego charakteru obszaru. Na uwagę zasługują liczne działania promujące ryby, spożycie produktów rybactwa oraz ich rolę w zdrowiu człowieka w tym warsztaty kulinarne dla dzieci i dorosłych, degustacje potraw rybnych, zajęcia w przedszkolach, doposażenie ośrodków edukacyjnych przy nadleśnictwach, w parku narodowym, oznakowanie gospodarstw rybackich oraz większości wód obszaru, stworzenie systemu promocji punktów związanych z rybactwem poprzez postawienie modeli karpia, wizyty uczniów na stawach itp. Sztandarowym projektem zrealizowanym przez NGR było utworzenie Parku Ryb Słodkowodnych w Trzciance z wielkoformatowymi modelami ryb żyjących w naszych wodach, na którym opiera się promocja tej części obszaru NGR. Poza wyżej wymienionym, NGR posiada też bogate doświadczenie jako inkubator przedsiębiorczości – w inicjowaniu

aktywności gospodarczych, kreowaniu postaw przedsiębiorczych a także w animowaniu i jednoczeniu społeczności obszaru.

Od 2009 roku Beneficjenci NGR w ramach obu LSR zrealizowali łącznie 200 projektów na kwotę ponad 26,3 mln PLN, z czego najistotniejsze dotyczyły:

- utworzenia 105 miejsc pracy
- utworzenia 9 nowych działalności gospodarczych
- utworzenia około 30 punktów sprzedaży produktów rybactwa
- utworzenia około 50 obiektów świadczących usługi noclegowe i żywieniowe
- zrealizowania 20 operacji chroniących środowisko
- utworzenia lub zmodernizowania 103 publicznych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
- zorganizowania 116 wydarzeń promocyjnych i edukacyjnych
- zrealizowania 6 przedsięwzięć w zakresie rozwoju działalności i/lub zastosowania innowacyjnych rozwiązań w łańcuchu dostaw produktów rybactwa

Efekty zrealizowane przez NGR w ramach PO Ryby 2007-2013 i 2014-2020:

- zrealizowano 163 projekty aktywizujące społeczność lokalną oraz inicjatywy promocyjne i informujące o działalności NGR i wdrażaniu Strategii
- około 1000 osób skorzystało z doradztwa lub szkoleń
- przeprowadzono łącznie 76 naborów, w których 130 wnioskodawców złożyło 366 wniosków
- przeszkolono ponad 100 osób w związku z aktywizacją zawodową
- zrealizowano ponad 30 projektów współpracy, których inicjatorem była NGR, realizowanych z partnerami, zarówno krajowymi, jak i zagranicznymi (LGR-y z Litwy, Rumunii, Niemiec, Szwecji, Grecji).

Gminy z obszaru NGR oraz ich mieszkańcy, uczestniczący aktywnie w procesie przygotowania, wdrażania i oceny realizacji strategii, posiadają duże doświadczenie we wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju, gdyż w poprzednich okresach programowania (2007-2013 i 2014-2020) uczestniczyli we wdrażaniu strategii, których ogólne cele rozwoju sprowadzały się do:

- 2007-2013: Rozwoju obszaru działania Nadnoteckiej Grupy Rybackiej poprzez wsparcie działalności okołorybackiej i gospodarczej oraz budowy zaplecza społecznego i infrastruktury wokół ekoturystyki, jako stymulatora zrównoważonego rozwoju regionu
- 2014-2020: Wzmocnienia potencjału sektora rybackiego na obszarze NGR (cel ogólny I), zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności turystycznej obszaru NGR (cel ogólny II) oraz poprawy jakości życia społeczeństwa obszaru NGR poprzez aktywizację oraz rozwój przedsiębiorczości (cel ogólny III).

Obecnie zakresy te, co do zasady pozostają zbieżne z przyjętymi celami niniejszej strategii i są nadal aktualne, co świadczy o ciągłości strategicznej i pozwala wykorzystać zdobyte dotychczas doświadczenie biura NGR, ale także samorządów i interesariuszy włączonych w realizację zamierzeń strategicznych (wdrożenie).

1.4. OPIS STRUKTURY RLGD

Tabela 2: Zestawienie członków NGR

Lp.	Sektor	Liczba podmiotów	Procent podmiotów (%)
1.	Publiczny	14	13,86%
2.	Spółeczny	22	21,78%
3.	Gospodarczy	26	25,74%
4.	Rybacki	39	38,61%
	RAZEM	101 podmiotów	100,00%

Źródło: opracowanie własne

Na dzień opracowania niniejszej LSR, Stowarzyszenie Nadnotecka Grupa Rybacka liczy 101 członków, w tym:

- 14 członków z sektora publicznego, w tym 11 gmin oraz 3 podmioty podległe samorządom,
- 22 członków z sektora społecznego, w tym 2 fundacje, 14 stowarzyszeń i 6 osób fizycznych,
- 26 członków z sektora gospodarczego (prowadzących działalność gospodarczą o zróżnicowanym profilu),
- 39 członków z sektora rybackiego (obiekty chowu i hodowli ryb, dzierżawcy jezior, zakłady przetwórcze o PKD 10.20.Z, uprawnieni do rybactwa zgodnie z ustawą o rybactwie śródlądowym).

Biorąc pod uwagę wytyczne regulaminu konkursu na wybór LSR, wg których członka RLGD można zakwalifikować tylko do jednego sektora, przy powyższej kwalifikacji oparto się na założeniu, że członkowie reprezentujący sektor rybacki nie są kwalifikowani do sektora gospodarczego – z kolei w tym sektorze ujęci są członkowie prowadzący działalność gospodarczą, niezwiązaną w żaden sposób z rybactwem, zgodnie z wytycznymi wskazanymi w rozporządzeniu w sprawie kryteriów LSR. Gminy zakwalifikowano natomiast do sektora publicznego, choć kilka z nich, z uwagi na fakt własności i dzierżawy zbiorników wodnych, reprezentują również sektor rybacki. W NGR zrzeszone są także dwie organizacje reprezentujące sektor rybacki – ON PZW w Pile oraz Stowarzyszenie Producentów Ryb Łososiowatych.

Skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji strategii (grupa defaworyzowana) oraz mieszkańców. Najliczniejszą grupę stanowi sektor rybacki (39%), który stanowi trzon podstawowy strategii.

Planując swoją strategię, NGR zakłada dalszy rozwój Stowarzyszenia i stopniowe włączenie w jego struktury nowych członków, w tym z terenu gmin, które dołączyły do NGR (Tarnówka, Budzyń). Jednak ze względu na specyfikę planowanych kierunków wdrażania LSR, należy spodziewać się, że większość nowych osób i podmiotów poszerzy środowisko związane zarówno z kręgiem rybackim, okołorybackim, jak i turystyką, w tym wodną. Poszerzenia kręgu rybaków można spodziewać się w przypadku osób prowadzących taką działalność na obszarze gmin, które dołączyły do struktur NGR. Takie kierunki rozwoju zapewnią podaż zainteresowanych pozyskaniem środków unijnych.

1.5. ORGAN DECYZYJNY

Organem decyzyjnym dla NGR jest Rada NGR, jako organ kolegialny, do którego kompetencji należy ocena zgodności operacji z LSR, wybór operacji do dofinansowania w ramach wdrażania strategii oraz w przypadku pozytywnego rozstrzygnięcia w zakresie wyboru operacji, ustalenie kwoty wsparcia².

Rada jest organem kadencyjnym, powoływanym i odwoływanym przez Walne Zebranie Członków. Rada składa się z 12 osób wybranych przez Walne Zebranie Członków spośród członków NGR, a jej kadencja trwa 6 lat. Członek Rady nie może być równocześnie członkiem zarządu, komisji rewizyjnej lub pracownikiem biura NGR. Żadne władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji w sprawach wyboru operacji³. W skład Rady wchodzi reprezentacja wszystkich kluczowych sektorów. Dodatkowo funkcjonuje ona z zachowaniem następujących parytetów:

² zgodnie art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027 (Dz. U. z 2023 r., poz. 1273, z późn. zm.)

³ zgodnie z art. 33 ust. 3 pkt b) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

- żadna z grup interesu tj. ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu (rozumiane jako sektory: publiczny, gospodarczy, społeczny, rybacki) nie kontroluje procesu podejmowania decyzji tj. nie posiada więcej niż 49% praw głosu
- w skład wchodzi co najmniej po 1 mieszkańcu z pięciu gmin na obszarze objętym realizacją LSR (9 gmin)
- w skład wchodzi co najmniej 1 przedstawiciel sektora publicznego (4 członków, 33,33%)
- w skład wchodzi co najmniej 1 przedstawiciel sektora społecznego (2 członków, 16,67%)
- w skład wchodzi co najmniej 1 przedstawiciel sektora gospodarczego (1 członek, 8,33%)
- w skład wchodzi co najmniej 1 osoba poniżej 40 roku życia (1 członek)
- w skład wchodzi co najmniej 2 kobiety (6 członków)
- co najmniej 30%, jednak nie więcej niż 50% składu Rady stanowią przedstawiciele sektora rybackiego (5 członków, 41,67%)
- co najmniej 75% składu Rady stanowią osoby zamieszkujące obszar objęty realizacją LSR lub osoby reprezentujące podmioty mające siedzibę na obszarze realizacji LSR (91,67%)

1.6. DOKUMENTY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE RLGD

NGR od początku istnienia opiera swoją działalność na pracy społecznej członków – taki schemat zostanie utrzymany również w dalszym okresie funkcjonowania NGR. Działania Stowarzyszenia reguluje szereg dokumentów wewnętrznych i procedur, które określają zasady funkcjonowania oraz zakres kompetencji i obowiązków poszczególnych jednostek administracyjnych, funkcjonujących w schemacie organizacyjnym NGR.

Nadrzędnym dokumentem, w oparciu o który działa Stowarzyszenie, jest Statut NGR, a dokumentami niższego rzędu są: regulamin WZC, regulamin opłacania składek członkowskich, Regulamin Organizacyjny Rady oraz regulamin wypłacania diet członkom Rady. Dodatkowo funkcjonują takie dokumenty techniczne jak: instrukcja kancelaryjna i regulamin Biura, przyjmowany i zmieniany przez Zarząd oraz polityka rachunkowości, której uchwalanie i zmiana należy do kompetencji Kierownika Biura NGR. Zasady funkcjonowania Komisji Rewizyjnej i Zarządu określają dodatkowe regulaminy, uchwalane i zmieniane przez te jednostki organizacyjne. W razie konieczności uregulowania innych ważnych kwestii, związanych z funkcjonowaniem Stowarzyszenia, opracowane zostaną kolejne dokumenty wewnętrzne NGR.

Tabela 3: Dokumenty i regulaminy funkcjonowania NGR

Rodzaj dokumentu	Kwestie regulowane w dokumencie	Sposób uchwalania i aktualizacji dokumentu
Statut Nadnoteckiej Grupy Rybackiej	Statut NGR zawiera minimalny zakres uregulowań zgodnie z ustawą prawo o stowarzyszeniach, rozporządzeniem ogólnym 2021/1060 z dnia 24.06.2021 r. oraz ustawą z dnia 26 maja 2023 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021-2027. Dodatkowo Statut reguluje i wskazuje następujące kwestie: - określenie organu sprawującego nadzór nad Stowarzyszeniem, - cele oraz środki działania NGR, - prawa, obowiązki i rodzaje członków, zasady nabywania i pozbawiania członkostwa, - zasady wyboru i odwołania władz, - określenie organu odpowiedzialnego za wybór operacji i ustalenie kwoty wsparcia – Rady wraz z opisem składu Rady, warunków oraz kompetencji	Sposób uchwalenia: uchwała WZC – zwykłą większością głosów Sposób aktualizacji: uchwała WZC - większością 2/3 głosów, przy obecności co najmniej 20% członków

	- określenie pozostałych organów władzy w NGR wraz z opisem kompetencji i składu – Zarząd NGR, Komisja Rewizyjna - określenie kompetencji Walnego Zebrania Członków, - zasady podejmowania uchwał przez organy, w tym m.in. dotyczących uchwalania i zmiany Statutu, LSR, - zasady prowadzenia gospodarki finansowej i rachunkowości, - określenie mienia, zasad jego zbycia oraz likwidacji Stowarzyszenia	
Regulamin Organizacyjny Rady	ROR określa zasady i procedury funkcjonowania Rady NGR oraz dokonywania wyboru i oceny operacji, wskazując następujące kwestie: - szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady, - zasady członkostwa oraz regulacje zapewniające zachowanie paritetów w składzie Rady, - określenie organów Rady wraz z opisem ich zadań i odpowiedzialności, - szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie oceny wniosków (kworum, formy głosowania, ocena wniosków pod względem zgodności z LSR oraz kryteriami wyboru operacji, zasady dokumentowania oceny, dokumentacja dotycząca oceny), - obowiązek publikowania dokumentacji w tym protokołów z posiedzeń Rady, - szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia członków Rady z oceny wniosków, - zasada poufności i bezstronności oraz zasada unikania konfliktu interesów, - wzory dokumentów zw. z oceną wniosków, - rozwiązania stosowane w sytuacjach, gdy w wyniku oceny dwie lub kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów, - zasady odwołania członka ze składu Rady, - szczegółowe zasady odwołania się wnioskodawcy od oceny członków Rady – protest, - obowiązek i zasady ogłaszania wyników oceny, - zasady protokołowania posiedzeń Rady, - sposób udostępniania Regulaminu do wiadomości publicznej.	Sposób uchwalenia i aktualizacji: uchwała Zarządu – zwykłą większością głosów
Regulamin wypłacania diet członkom Rady	- szczegółowe zasady wypłacania członkom Rady świadczeń z tytułu oceny wniosków	Sposób uchwalenia i aktualizacji: uchwała Zarządu – zwykłą większością głosów
Regulamin Walnego Zebrania Członków	Regulamin WZC określa zasady i procedury funkcjonowania Walnego Zebrania Członków NGR, wskazując następujące kwestie: - szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC (sposób informowania członków o posiedzeniu, zasady dostarczania dokumentów będących przedmiotem obrad), - szczegółowy opis prowadzenia posiedzeń, w tym sposobu głosowania oraz ustalania kworum, - zasady podejmowania decyzji w sprawie powołania i odwołania organów NGR (sposób zgłaszania kandydatów, oddawania głosów, wybory uzupełniające)	Sposób uchwalenia i aktualizacji: uchwała WZC – zwykłą większością głosów

	- określenie organów WZC i ich zadań, - możliwość udziału w WZC osób postronnych, - tryb obradowania oraz procedury podejmowania uchwał, - zasady zgłaszania wniosków formalnych, - zasady zwołania nadzwyczajnego WZC.	
Regulamin opłacania składek	- szczegółowe zasady opłacania składek członkowskich, - zasady nabycia członkostwa w NGR, - wzory deklaracji członkowskiej oraz jej aktualizacji.	Sposób uchwalenia i aktualizacji: uchwała WZC - zwykłą większością głosów
Regulamin Biura NGR	Regulamin Biura NGR określa zasady funkcjonowania Biura Nadnoteckiej Grupy Rybackiej oraz inne postanowienia związane z działalnością Biura Stowarzyszenia, wskazując następujące kwestie: - struktura zatrudnienia oraz opis stanowisk pracy pracowników Biura NGR (obowiązki i wymagania), - procedury rekrutacji pracowników Biura NGR, - podstawowe obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy, - szczegółowe regulacje dotyczące czasu pracy, obecności w pracy, usprawiedliwienia nieobecności i spóźnień, - zasady przyznawania nagród oraz stosowania kar, - szczegółowe uregulowania dotyczące wypłacania wynagrodzeń, - zasady bezpieczeństwa i higieny pracy, - zasady udzielania urlopów wypoczynkowych, bezpłatnych i zwolnień, - regulacje dotyczące korzystania z samochodu, - zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji NGR uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, - opis metod efektywności zadań realizowanych przez pracowników w tym świadczonego doradztwa.	Sposób uchwalenia i aktualizacji: uchwała Zarządu NGR - zwykłą większością głosów
Regulamin Komisji Rewizyjnej	- zasady zwoływania i prowadzenia obrad, - zasady głosowania i podejmowania uchwał, - zasady utraty członkostwa, - obowiązki członków Komisji Rewizyjnej	Sposób uchwalenia i aktualizacji: uchwała Komisji Rewizyjnej NGR – zwykłą większością
Regulamin Zarządu NGR	- zasady zwoływania i prowadzenia obrad, - zasady głosowania i podejmowania uchwał, - kompetencje organu, - zasady utraty członkostwa, - obowiązki członków Zarządu	Sposób uchwalenia i aktualizacji uchwała Zarządu NGR – zwykłą większością
Procedury regulujące zasady wyboru i oceny operacji w ramach realizacji LSR	Procedury stanowią uszczegółowienie o zapisy nie uwzględnione w Regulaminie Organizacyjnym Rady. Procedury odnoszą się również do realizacji operacji własnych NGR. Dokument zawiera procedury: - ogłoszenia naborów wniosków, - złożenia wniosków o dofinansowanie, - oceny zgodności operacji z LSR oraz 3 Priorytetem Programu Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021-2027, - oceny zgodności operacji pod względem punktowym wyboru operacji,	Sposób uchwalenia i aktualizacji uchwała Zarządu NGR – zwykłą większością głosów

	- ustalania kwoty wsparcia, - wydawania opinii w zakresie zmiany umowy beneficjentów, - dotyczące realizacji projektów własnych	
Procedura ustalania lub zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji	- organy kompetentne do uchwalania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji, - zasady i opis ustanawiania lub zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji, - zakres kart oceny - załączniki: karta oceny zgodności z LSR i karty ocen punktowych	Sposób uchwalenia i aktualizacji uchwała Zarządu NGR – zwykłą większością głosów

Źródło: opracowanie własne

Organy Stowarzyszenia zobowiązane są do zgodnej współpracy w zakresie osiągania przyjętych celów statutowych. Obowiązujące organy NGR podział odpowiedzialności oraz kompetencji są bardzo precyzyjne i jednoznaczne. Struktura organizacyjna NGR zakłada funkcjonowanie organów, tj.

- **Walne Zebranie Członków**
- **Zarząd**
- **Rada**
- **Komisja Rewizyjna**

Walne Zebranie Członków jest nadrzędnym organem (władzą) Stowarzyszenia, które zatwierdza ważniejsze decyzje dotyczące Stowarzyszenia, w tym: wybór władz, zmiany w Statucie, przyjęcie LSR na nową perspektywę finansową i innych zastrzeżonych dla kompetencji WZC.

Zarząd pełni funkcje zarządcze, kieruje całokształtem działalności NGR, reprezentuje ją na zewnątrz i ponosi odpowiedzialność przed WZC. Do jego najważniejszych kompetencji należy: zatrudnianie pracowników, podejmowanie uchwał w sprawie aktualizacji i przyjęcia tekstu jednolitego LSR i innych dokumentów wewnętrznych, będących załącznikami do umowy ramowej. Prace Zarządu wspomaga Biuro NGR.

Rada posiada wyłączne kompetencje w zakresie wyboru operacji do dofinansowania zgodnie z zatwierdzonymi kryteriami wyboru operacji oraz ustalania kwoty wsparcia dla wybranych operacji. Ponadto przygotowuje ona projekty zmian LSR oraz kryteriów wyboru operacji oraz występuje z wnioskami do Zarządu o ich akceptację, a także opiniuje wnioski beneficjentów w zakresie zmian w umowach. Do ważności uchwał Rady związanych z oceną operacji i ustaleniem kwoty wsparcia konieczne jest zachowanie parytetów, gwarantujących brak dominacji jakiegokolwiek grupy interesu.

Komisja Rewizyjna pełni funkcje kontrolne i odpowiada za: nadzór nad bieżącą działalnością Stowarzyszenia, kontrolę działań Zarządu, kontrolę finansów i realizacji celów, przygotowanie wniosku o udzielenie absolutorium Zarządowi.

Kadencje Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej trwają po 6 lat.

Taki podział kompetencji oraz zastosowane mechanizmy gwarantują sprawną realizację strategii, w tym bieżącą reakcję na zmiany, wynikające z różnych uwarunkowań, gdyż nie wymagają zaangażowania długiego czasu oraz zwołania WZC w przypadku każdorazowej zmiany w strategii.

II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU REALIZACJI LSR

2.1. GMINY STANOWIĄCE OBSZAR REALIZACJI LSR

W skład Nadnoteckiej Grupy Rybackiej wchodzi 9 gmin z czterech powiatów:

- chodzieskiego: gmina miejsko-wiejska Budzyń i gmina wiejska Chodzież
- czarnkowsko-trzcianeckiego: gminy miejsko-wiejskie: Trzcianka, Wieleń, Krzyż Wielkopolski oraz gminy wiejskie: Czarnków i Drawsko
- pilskiego: gmina wiejska Szydłowo

- złotowskiego: gmina wiejska Tarnówka

Partnerstwo w całości położone jest na terenie województwa wielkopolskiego. Powierzchnia obszaru NGR wynosi 2307 km², a łączna liczba ludności obszaru NGR to 87926 osób.

Tabela 4: Podstawowe dane o gminach wchodzących w skład NGR

Lp.	nazwa gminy	Powierzchnia gminy (km ²)	liczba ludności (os.)
1.	Gmina Budzyń	209	8391
2.	Gmina Chodzież	213	6053
3.	Gmina Czarnków	346	11153
4.	Gmina Drawsko	163	5720
5.	Gmina Krzyż Wielkopolski	174	8453
6.	Gmina Trzcianka	374	23863
7.	Gmina Wieleń	430	12073
8.	Gmina Szydłowo	266	9279
9.	Gmina Tarnówka	132	2941
	SUMA	2307	87926

Źródło: GUS BDL wg stanu na dzień 31.12.2020

2.2. MAPA OBSZARU REALIZACJI LSR

Rysunek 1: Mapa obszaru NGR

Źródło: opracowanie własne

2.3. OPIS OBSZARU BĄDĄCEGO OBSZAREM REALIZACJI LSR

Opis obszaru przygotowany został na podstawie danych statystycznych w zakresie poszczególnych warunków, stanowiąc szerokie tło i jeden z aspektów (obok wyników ankiet czy wniosków ze spotkań i warsztatów) brany pod uwagę w przygotowaniu bardziej szczegółowej analizy SWOT obszaru NGR. Wszystkie gminy wchodzące w skład NGR stanowią jednorodną, spójną całość względem przestrzennym, funkcjonalnym i społecznym. Gminy posiadają podobny charakter i zbliżone uwarunkowania społeczno-ekonomiczne oraz środowiskowe, a także podobną historię, tradycje, lokalną tożsamość, poczucie przynależności i wspólne potrzeby i oczekiwania. Obszar charakteryzuje się niskim stopniem uprzemysłowienia, wysokimi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi oraz bogatą siecią rzek i jezior. Znaczna część obszaru NGR objęta jest różnymi formami ochrony przyrody. Lokalne centra usług dla obszarów wiejskich wchodzących w skład NGR stanowią ściśle powiązane funkcjonalnie z obszarem miasta Chodzież i Czarnków, a także Trzcianka oraz Budzyń, Wieleń i Krzyż Wielkopolski.

Wg klasyfikacji funkcjonalnej gmin Polski gminy na terenie NGR znajdują się w następujących grupach: J – gospodarka ekstensywna (3 gminy), D – Strefy zewnętrzne OF miast subregionalnych (3 gminy), I – umiarkowana funkcja rolnicza (2

gminy), H – intensywna funkcja rolnicza (1 gmina). Oznacza to dużą spójność i jednorodność funkcjonalną obszaru o wysokim udziale terenów chronionych.

Gminy wchodzące w skład NGR wykazują również spójność pod względem rozwoju⁴. Głównym punktem odniesienia analizy jest średnia z grupy porównawczej, przyjęta jako wartość charakteryzująca całą grupę jednostek o zbliżonej charakterystyce funkcjonalnej i uwarunkowaniach rozwojowych. Przedmiotem analizy (prezentacji) jest różnica między wartością wskaźnika dla gminy oraz średnią wartością wskaźnika w grupie porównawczej oraz odpowiednio – różnica między dynamiką zmian odnotowanych w gminie i w grupie porównawczej.

W tabeli poniżej pokazano wartości syntetycznego wskaźnika rozwoju gmin NGR (wskaźnik ogólny oraz wskaźniki dla trzech wymiarów zgodnych z teorią zrównoważonego rozwoju – wraz z dynamiką za ostatnie 5 lat). Możemy zaobserwować podobne wartości oraz tendencje rozwojowe wśród gmin wchodzących w skład NGR. W miarę równy rozkład wartości dowodzi spójności obszaru, jednocześnie dowodzi konieczności podjęcia działań, mających na celu wzmocnienie rozwoju, utrwalanie pozytywnych trendów i przeciwdziałanie negatywnym tendencjom społeczno-gospodarczym.

Tabela 5: Wskaźniki rozwoju gmin wchodzących w skład NGR

Nazwa	Grupa Śleszyńskiego	wskaźnik ogólny		wskaźnik gospodarczy		wskaźnik społeczny		wskaźnik środow. przestrz.	
			zmiana 5 lat		zmiana 5 lat		zmiana 5 lat		zmiana 5 lat
Budzyń	H3_GMiW: Intensywna funkcja rolnicza	0,55	0,15	1,42	0,60	0,26	-0,07	-0,02	0,01
Chodzież	D4_GW: Strefy zewnętrzne OF miast subregionalnych	0,02	-0,10	0,28	-0,13	-0,19	-0,13	0,05	0,02
Czarnków	I4_GW: Umiarkowana funkcja rolnicza	0,12	-0,05	0,13	-0,12	-0,09	-0,08	-0,06	0,07
Drawsko	J4_GW: Gospodarka ekstensywna	-0,05	-0,05	-0,12	-0,17	-0,10	0,04	0,12	-0,05
Krzyż Wielkopolski	J3_GMW: Gospodarka ekstensywna	0,02	-0,05	0,06	-0,25	-0,05	0,01	0,08	0,10
Trzcianka	D3_GMW: Strefy zewnętrzne OF miast subregionalnych	-0,18	-0,04	-0,09	-0,10	-0,21	-0,01	-0,23	-0,00
Wieleń	J3_GMW: Gospodarka ekstensywna	-0,13	-0,05	-0,07	-0,03	-0,28	-0,05	0,10	-0,06
Szydłowo	D4_GW: Strefy zewnętrzne OF miast subregionalnych	0,18	0,25	-0,18	0,13	-0,09	0,03	0,15	0,02
Tarnówka	I4_GW: Umiarkowana funkcja rolnicza	-0,07	0,07	0,00	-0,01	-0,06	0,17	-0,20	0,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego (dane: 2022)

⁴ Rozwoju mierzonego wg metody opracowanej przez Związek Miast Polskich, na podstawie grup funkcjonalnych prof. Śleszyńskiego i Komornickiego

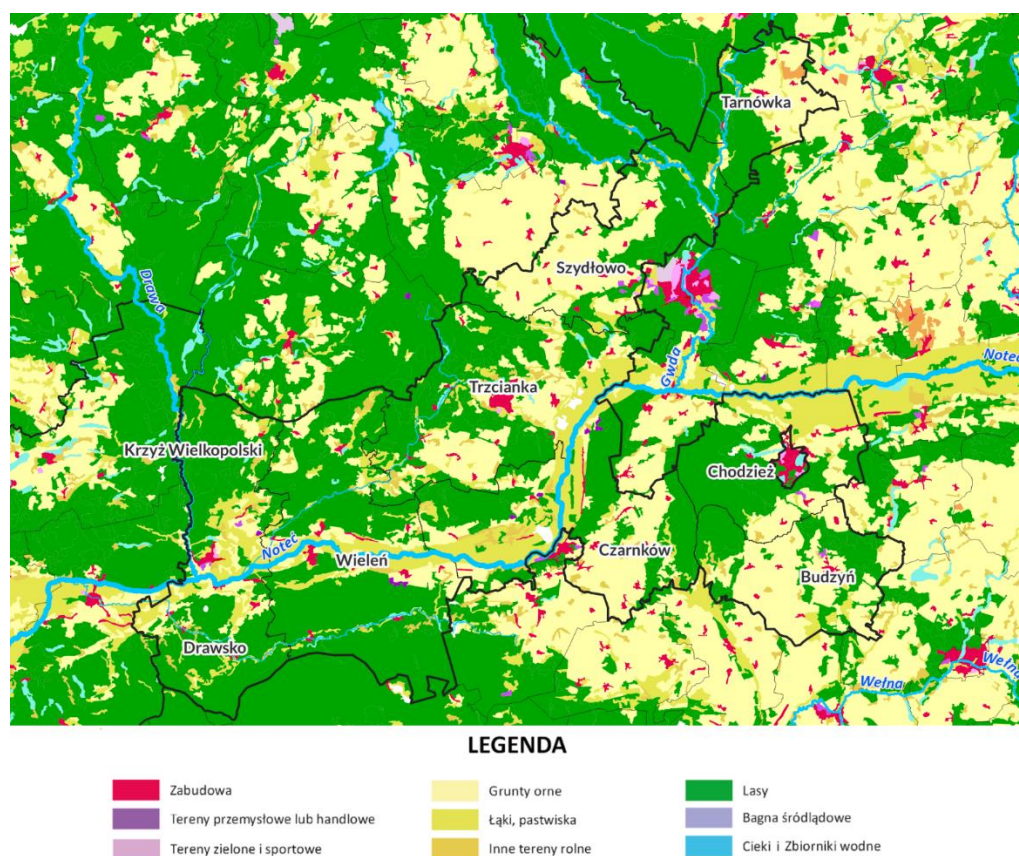
Trzy gminy obszaru NGR (Tarnówka, Drawsko i Wieleń) to gminy problemowe szoku transformacyjnego⁵. Podobszary szoku transformacyjnego są położone na obszarach głównie zachodniej i północnej Polski (woj. zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie), które w wyniku transformacji politycznej po 1989 r. przeszły poważne załamanie społeczno-gospodarcze. Klasycznym wyróżnikiem tych negatywnych procesów był zwłaszcza upadek rolnictwa uspołecznionego oraz powiązanego z nim przetwórstwa rolno-spożywczego. Wzmocniło to niekorzystne tendencje depopulacyjne na tych obszarach, sięgające genezą jeszcze XIX w. (np. Pomorze Środkowe).

Podsumowując, obszar NGR wykazuje znaczną spójność pod względem społecznym, gospodarczym i środowiskowym. Gminy wchodzące w skład NGR mierzą się z podobnymi wyzwaniami rozwojowymi oraz posiadają podobny potencjał rozwojowy.

2.3.1. WARUNKI GEOGRAFICZNE

Obszar NGR leży na terenie makroregionów Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka (mezoregion Kotlina Gorzowska), Pojezierze Południowopomorskie (mezoregion Pojezierze Wałeckie) oraz Pojezierze Wielkopolskie (mezoregion Pojezierze Chodzieskie). W krajobrazie obszaru działania NGR dominują lasy oraz łąki nadrzeczne. W krajobrazie Doliny Noteci dominują łąki i pola, a malowniczości dodają mu liczne starorzecza, kanały i rowy odwadniające. Rzeźba terenu jest urozmaicona, szczególnie w okolicy Czarnkowa. Szwajcaria Czarnkowska lub Morena Czarnkowska to rejon, gdzie nad częścią Doliny Noteci górują strome, zielone wzniesienia morenowe o charakterze polodowcowym, a różnica wysokości sięga miejscami 80 m.

Rysunek 2: Klasy pokrycia terenu oraz sieć rzeczna na terenie działania NGR

⁵ zgodnie z aktualizacją delimitacji obszarów problemowych w Polsce na 2018 rok (P. Śleszyński z zespołem. Warszawa, 13 grudnia 2019 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PGW Wody Polskie oraz CLC_2018. Projekt Corine Land Cover 2018 w Polsce został zrealizowany przez Instytut Geodezji i Kartografii i sfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Wyniki projektu zostały pozyskane ze strony internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska clc.gios.gov.pl

2.3.2. WARUNKI PRZYRODNICZE

SYSTEM WODNY

Noteć to rzeka, która przepływa przez trzy województwa: kujawsko-pomorskie, wielkopolskie oraz lubuskie. Jest to największy dopływ Warty i ma długość 391,3 km, a powierzchnia dorzecza wynosi 17 300 km², co daje pod tym względem odpowiednio siódmy i szósty wynik w Polsce. Dolina Noteci charakteryzuje się różnorodnością świata roślinnego i zwierzęcego (SR01), co spowodowało włączenie części terytorium do systemu Natura 2000. Noteć jest fragmentem Międzynarodowej Drogi Wodnej E70 i jedyne wodne połączenie Odry i Wisły, co tworzy doskonałe warunki do turystyki wodniackiej (ST02).

Rysunek 3: Krajobraz obszaru NGR – stawy „Karpniki”

Źródło: fot. udostępniona przez K. Bogdanowicza

Obszar NGR posiada ponad 100 jezior, 10 rzek, dziesiątki strumieni, strug, rowów i setki źródeł, które są dostępne dla kajakarzy i wędkarzy (ST01). Większe skupiska jezior znajdują się wokół Trzcianki, Chodzieży, w północnej części gminy Krzyż Wlkp. oraz na przebiegu rzeki Miały. Wszystkie rzeki regionu należą do zlewni Odry. Największą z nich jest Noteć, która stanowi jakby oś całego terenu NGR. Najgęstszą sieć rzeczną tworzą prawe dopływy Noteci: Gwda i Drawa wraz ze swoimi dopływami. Stawy gospodarstw rybackich tworzą największe skupisko wokół Oleśnicy (gm. Chodzież) i jest to spuścizna po funkcjonującym tu kiedyś Państwowym Gospodarstwie Rybackim. Poza tym najwięcej gospodarstw rybackich funkcjonuje w gminach Szydłowo i Trzcianka. Ewenementem jest przy tym nieduża rzeczka Łomnica, wzdłuż której zlokalizowano aż 7 gospodarstw rybackich. W wodach regionu występują niemal wszystkie gatunki roślin wodnych obecnych w polskich wodach śródlądowych i większość gatunków ryb. W jeziorach spotkamy m.in. sumy, szczupaki,

sandacze, sielawy i sieje, a w rzekach o charakterze nizinym jazie, klenie, brzany, bolenie i certy. Na północy regionu płyną rzeki o charakterze górskim. Ich wody są bogate w szlachetne gatunki ryb, takie jak pstrągi potokowe, lipienie, trocie, łosiose oraz - introdukowane w Gwdzie - głowacice. Rzeki te umożliwiły również powstanie i działanie kilku gospodarstw rybackich specjalizujących się w hodowli ryb łososiowatych.

OBSZARY CHRONIONE I LASY

Obszar działania NGR charakteryzuje się wysoką lesistością (ST01). Średnia lesistość obszaru wynosi 49,87%, czyli znacznie więcej niż średnia dla województwa wielkopolskiego (25,8%) i Polski (29,66%). Najwyższa lesistość jest w gminach Wieleń i Drawsko (ponad 60%). W okolicach Trzcianki znajduje się Puszcza Drawska, która jest jednym z największych kompleksów leśnych w Polsce. W północnej części gminy Krzyż Wielkopolski znajduje się fragment Drawieńskiego Parku Narodowego wraz z otuliną. Ze względu na położenie przeważnie w pasie sandrów Równiny Drawskiej dominują tu siedliska borowe z domieszką gatunków liściastych.

Tabela 6: Lesistość i obszary chronione na obszarze NGR

gmina	lesistość	tereny prawnie chronione
Wieleń	66,34%	53,48%
Drawsko	61,81%	51,67%
Krzyż Wielkopolski	56,77%	63,79%
Trzcianka	48,86%	32,60%
Tarnówka	48,20%	42,43%
Chodzież	47,92%	56,64%
Szydłowo	39,87%	40,29%
Czarnków	39,70%	25,35%
Budzyń	35,46%	0,39%
Nadnotecka Grupa Rybacka	49,87%	39,85%
województwo wielkopolskie	25,80%	29,62%
Polska	29,66%	32,30%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2022

Odsetek terenów prawnie chronionych jest wysoki. Średnia dla obszaru NGR wynosi 39,85%, dla Wielkopolski 29,62% a dla Polski 32,20%. Bardzo wysoki odsetek terenów chronionych (ponad 50%) jest w gminach Wieleń, Drawsko, Krzyż Wielkopolski i Chodzież. Natomiast gmina Budzyń prawie pozbawiona jest terenów chronionych. Zgodnie z metodologią GUS, dane dotyczące powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej nie uwzględniają informacji o obszarach Natura 2000.

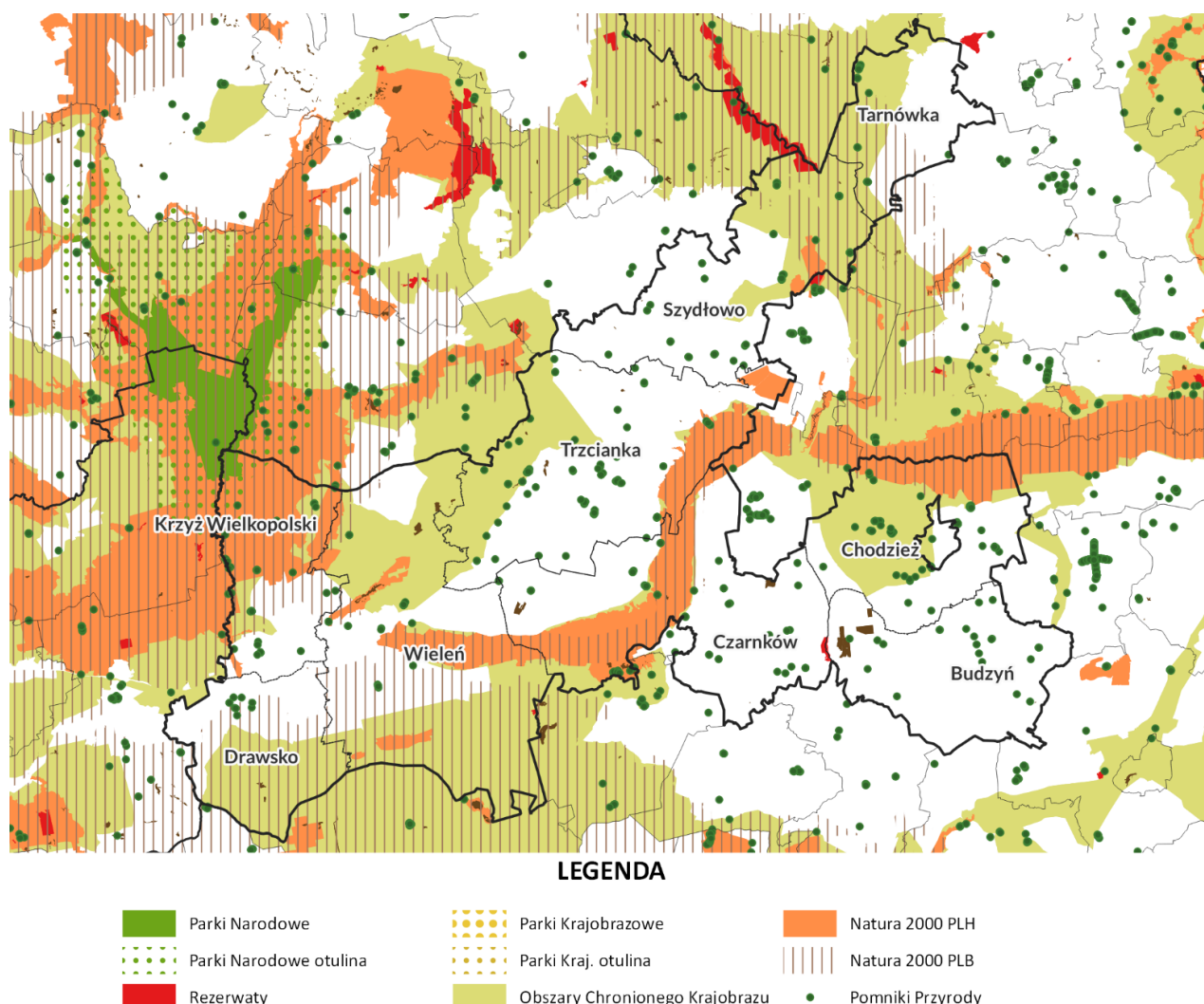
Tabela 7: Obszary NATURA 2000 PLH na obszarze NGR

Nazwa	Powierzchnia całkowita [km ²]	Powierzchnia na terenie NGR [km ²]
Dolina Noteci	506	190
Uroczyska Puszczy Drawskiej	748	98
Ostoja Piłska	33	14
Dolina Bukówki	8	8
Dolina Miały	6	6
Dolina Rurzyca	18	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ

Na terenie gmin Tarnówka i Szydłowo znajduje się obszar Natura 2000 PLB Puszcza nad Gwdą. W centralnej części obszaru wzdłuż biegu Noteci znajduje się obszar Nadnoteckie Łęgi, która stanowi ważną ostoję ptasią o randze Europejskiej, spotkać można wiele gatunków ptaków chronionych Europejską „Dyrektywą Ptasią”. Natomiast w ramach Europejskiej Sieci Natura 2000, Dolina Noteci stanowi specjalny obszar ochrony siedlisk.

Rysunek 4: Formy ochrony przyrody na obszarze NGR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ

Na terenie działania NGR znajduje się szereg cennych rezerwatów przyrody.

- **Rezerwat "Dolina Rurzycy"** – krajobrazowy, o pow. 554,68 ha, obejmuje dolinę Rurzycy i 3 jeziora, przez które przepływa rzeka (Krapsko Górne, Krapsko Średnie i Dąb). Jego uzupełnieniem jest powstały kilka lat później rezerwat "Wielkopolska Dolina Rurzycy", obejmujący górny bieg rzeki i kolejne jeziora
- **„Źródłiska Flinty"** - rezerwat o powierzchni 45 ha, z bagnistymi, podtopionymi łąkami, na których występuje turzyca prosowata, turzyca błotna, szuwar wielopalkowy oraz lasy – stanowi również ostoję wilków i bobrów.
- **„Wilcze Błoto"** jest rezerwatem przyrody o powierzchni 2,76 ha z naturalnie wykształconym bezodpływowym zagłębieniem wypełnionym wodą, otoczonym wzniesieniami wydmyowymi, porośniętym borem sosnowym, w którym występują torfowce, rościsłki i modrzewnica zwyczajna.

2.3.3. WARUNKI HISTORYCZNE

Gminy wchodzące w skład obszaru NGR leżą na zachodzie województwa wielkopolskiego. Jest to teren dawnego pogranicza polsko-pomorskiego we wczesnym średniowieczu, a następnie po zajęciu terenów na zachód od Drawy i przejściowo na północ od Noteci w XIII w. polsko-niemieckiego. W końcu XIV w. Kazimierz Wielki odzyskał tereny między Drawą a Gwdą, które w państwie polskim pozostawały do pierwszego rozbioru Polski w 1772 r.

Pograniczne położenie tych ziem sprawiało, że polscy właściciele majątków sprowadzali niemieckich osadników w celu zagospodarowania leżących odłogiem terenów. Kolonizacja niemiecka była prowadzona przez państwo pruskie zwłaszcza w pierwszych latach po rozbiorze. Głównie na terenach nadnoteckich powstawały nowe wsie w całości zasiedlane osadnikami z Niemiec. II Wojna Światowa przyniosła całkowitą zmianę stosunków narodowościowych na tym obszarze; nastąpiły masowe wysiedlenia ludności niemieckiej i osadnictwo ludności z dawnych Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej.

Wszystkie te czynniki spowodowały, że dotychczasowa ciągłość kulturowa została zerwana a nowa napływowa ludność przyniosła ze sobą zwyczaje i tradycje ze stron swego pochodzenia. Obecna kultura obszaru jest konglomeratem tradycji Wielkopolskich, Pomorskich i kresowych. Oczywiście inaczej wygląda to na terenach na północ od Noteci, gdzie wymiana ludnościowa była największa, inaczej na południe od tej rzeki, gdzie już po I wojnie światowej odrodziło się państwo polskie. Tutaj mamy do czynienia z większą ciągłością kulturową.

Rozwój polskiej wsi w regionie nadnoteckim przez stulecia związany był ze specyficznymi formami osadnictwa. W epoce nowożytnej, pojawiły się osady typu olęderskiego. Jedną z najważniejszych osób, która przyczyniła się do sprowadzenia Olędrów na tereny obecnego powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego, była Zofia z Herburtów Czarnkowska (żona Jana Czarnkowskiego). Osadnicy przeobrażali niedostępne obszary pradoliny Noteci w łąki i grunty orne. Ślady ich działalności widoczne są do dziś w nazewnictwie, ale i typowym układzie przestrzennym wiosek charakteryzujących się ułożeniem wzdłuż rzeki, luźnym rozrzuceniem zabudowy oraz podziałem gruntów na tzw. rzędówki bagienne. Najlepiej zachowany relikw XVIII-wiecznego budownictwa olęderskiego obrębu Puszczy Noteckiej odnaleźć można w Gębiczynie.

2.3.4. WARUNKI KULTUROWE

Na terenie NGR znajduje się 239 zabytków wpisanych do rejestru (O04). Wybrane najważniejsze zabytki obszaru NGR to:

- **Zamek położony w Goraju**, zbudowany w XV wieku
- **Pałac Sapiehów w Wieleniu** zbudowany w XVIII wieku
- **Myśliwski dworek w Potrzebowicach** z XVIII wieku
- **Zespół dworski w Dębogórze** z XVIII wieku
- **Dworek w Smolarni**, z XIX wieku
- **Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Skrzatuszu**

Inne ważne zabytki obszaru to: chałupy zrębowe i szkieletowe z obszaru Puszczy Noteckiej, zespoły pałacowo-parkowe w Brzeźnie, Kuźnicy Czarnkowskiej i Starej Łubiance, liczne drewniane i szachulcowe kościoły. Ślady ostatniej wojny w postaci bunkrów, fragmentów Wału Pomorskiego, obejrzeć można w Osiecznie i Przesiekach (gm. Krzyż).

Na terenie NGR możemy znaleźć systemy śluz położone niedaleko miejscowości: Walkowice, Romanowo, Lipica, Pianówka, Mikołajewo, Rosko, Wrzeszczyna, Wielen, Drawsko oraz Krzyż Wlkp. Wiele elementów stopni wodnych pochodzi z przełomu XIX i XX w. Prócz urządzeń hydrotechnicznych przy większości z nich zachowały się również urządzenia gospodarcze, domy śluzowe wybudowane w tym samym okresie. Ponadto, w niektórych przypadkach istnieją pozostałości trudnej historii Ziemi Nadnoteckiej, jak chociażby budynki międzywojennej straży granicznej (przy stopniach wodnych w Pianówce i Lipicy). Każda z Gmin posiada zasoby dziedzictwa kulturowego, zabytków sakralnych oraz obiekty architektury hydrotechnicznej.

Mieszkańcy Nadnoteckiej Grupy Rybackiej mają do dyspozycji 27 bibliotek, 16 obiektów związanych z kulturą i integracją społeczną (domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice) oraz Muzeum Ziemi Nadnoteckiej im. W. Stachowiaka (ST06, SI05). W ramach wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe w 2022 r. gminy z Nadnoteckiej Grupy Rybackiej wydały łącznie 35 420 007,00 PLN, co jest największą sumą środków przeznaczonych na te cele w ostatnich 11 latach. Dla porównania w 2012 r. łącznie gminy wydały na kulturę i dziedzictwo narodowe 12 684 343,00 PLN. W powyższej dziedzinie liderem jest Gmina Wieleń, która wydała 20 758 404,90 PLN.

Tabela 8: Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację oraz na kulturę i dziedzictwo narodowe na obszarze NGR

Wskaźnik	2012	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację [tys. zł]	7 306	10 745	9 403	7 874	4 911	6 068	8 951
Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe [tys. zł]	12 684	10 650	14 928	14 028	19 033	21 249	35 420

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wzrost wydatków na kulturę nie ma odzwierciedlenia w udziale w zajęciach i w wydarzeniach organizowanych dla mieszkańców obszaru Nadnoteckiej Grupy Rybackiej w ośrodkach kultury, co może świadczyć o potrzebie reorganizacji oferty dotyczącej oferowanych zajęć i wydarzeń dla młodzieży lub otwarcie się na osoby starsze. Od 2020 r. obserwujemy spadek uczęszczających na zajęcia. W 2022 r. z oferty zajęć Centrów, Domów i Ośrodków Kultury skorzystało łącznie 2 301 osób, co jest o 90 osób mniej niż w 2020 r.

Zainteresowanie ofertą kulturalno-rozrywkową wśród mieszkańców spada. Analiza wskaźnika liczby osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty pokazuje, że od 2018 r. liczba odwiedzających zaczęła spadać, gdzie wyniosła 73 438 osób. W roku 2020 spadła do 51 425 (rok pandemii), a w roku 2022 zanotowaliśmy wzrost do 65 597 osób. Łączna liczba odbiorców oferty kulturalnej obrazuje jej zakres i atrakcyjność dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym przypadku nie jest ona najwyższa, na co wpływ z pewnością ma brak dostępu do szerokiej oferty i dobrej jakości kultury wysokiej bezpośrednio na terenie Nadnoteckiej Grupy Rybackiej, a także bliskości stolicy województwa Poznania, która jest kolebką wielu imprez kulturalno-rozrywkowych (WT03).

Elementem kultury lokalnej są też cykliczne lub jednorazowe imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne: Piknik Muzealny w Trzciance, Jarmark Wieleński, Agro-Targi w Czarnkowie, zawody motorowodne w Chodzieży, rajdy motorowodne w Drawsku, regaty żeglarskie w Trzciance, pielgrzymki i odpusty w Skrzatuszu, Święto Ryby i Wody w Tarnowie.

2.3.5. WARUNKI TURYSTYCZNE

Główne atrakcje turystyczne obszaru NGR związane są z wodą – turystyka wodna skupia się przede wszystkim wokół rzeki Noteć i jej dopływów, która stanowi odcinek turystycznego szlaku wodnego Wielka Pętla Wielkopolski oraz licznych jezior. Bardzo dobry dojazd do rzeki czyni ją łatwo dostępną dla wodniaków, a miejsca noclegowe w czarnkowskiej i drawskiej marinie, czy nabrzeża z pomostami do cumowania oraz przystanie dla kajakarzy zwiększają komfort eskapady. W dalszym ciągu jednak obszar NGR charakteryzuje się zbyt słabym zagospodarowaniem terenów oraz infrastrukturą nad wodami (WT09), co objawia się przede wszystkim w braku zaplecza sanitarnego, przebieralni, miejsc odpoczynku, miejsc na ognisko, dostępu do wody i energii a istniejąca wymaga renowacji lub doinwestowania (WT09). Turyści korzystający z uroków jezior i rzek obszaru wciąż mają słaby wybór, jeśli chodzi o miejsca noclegu i wyżywienia bezpośrednio nad wodami. Potencjał, jaki dają warunki przyrodnicze i geograficzne, w tym właśnie wspomniana już zasobność w wody i lasy (O04), stwarza warunki do lepszego wykorzystania zasobów naturalnych w celu rozwoju tego rodzaju infrastruktury (WT06). Dolina Noteci jest też jednym z najważniejszych szlaków migracyjnych ptaków w Europie (można tu obserwować ponad 200 gatunków), coraz częściej przybywają tu amatorzy birdwatchingu. Unikalną atrakcją Noteci jest bezpłatna przeprawa promowa pomiędzy Walkowicami, a Radolinem.

Szlaki kajakowe rzekami: Gwdą; Dobrzycą; Szlak papieski Rurzycą; Miałą, Drawą, Pilawą; Bukówką Notecią oraz wypożyczalnie sprzętu wodnego są mocną stroną obszaru (ST08).

Tutejsze lasy słyną z bogactwa runa leśnego, na jesienne grzybobrania przyjeżdżają całe wycieczki, zwłaszcza z Polski centralnej i Śląska (O06). Zasobne w zwierzęta lasy i słabo zaludniony obszar przyciągają myśliwych - polują tu nie tylko myśliwi zagraniczni, ale coraz częściej rodzimi łowcy z mniej zasobnych w zwierzynę regionów Polski.

Na terenie działania NGR wytyczono szereg urozmaiconych szlaków pieszych, konnych i rowerowych o zróżnicowanym stopniu trudności, niektóre wchodzą w systemy szlaków krajowych i międzynarodowych – np. przez gminę Trzciankę i Krzyż przebiega Euroszlak Rowerowy Euro Route R-1 biegnący z Francji do Obwodu Kaliningradzkiego. Powstają również ścieżki edukacyjne, miejsca odpoczynku oraz trasy nordic walking, które wymagają jednak rozbudowania lub zmodernizowania (ST08).

Najważniejsze atrakcje turystyczne obszaru NGR wg gmin:

- **Gmina Czarnków** to obszar o wyjątkowych walorach przyrodniczych. Dolina Noteci z systemem śluz przyciąga miłośników kajakarstwa i obserwacji ptaków. Morena Czarnkowska oferuje trasy piesze i rowerowe, a Puszcza Notecka i Puszcza Drawska są idealne do turystyki. W Goraju znajduje się zespół pałacowy Hochbergów, obecnie pełniący funkcję ośrodka kulturalnego.
- **Gmina Drawsko** zachwyca tradycyjną architekturą, jak drewniane budynki w Marylinie i Pęcowie oraz domy z muru pruskiego. Przystań na Noteci w Drawsku, oddana do użytku w 2011 roku, przyciąga turystów. Warto też zobaczyć kompleks dworsko-parkowy z 1910 roku oraz cmentarz ewangelicki z XIX wieku w Kawczynie.
- **Gmina Krzyż Wielkopolski** oferuje unikalne zasoby przyrodnicze, jak pomnikowe lipy i dęby w Hucie Szklanej i Rzeczynie. Bunkry z czasów Wału Pomorskiego przyciągają miłośników historii, a park podworski w Żelichowie z wiekowymi dębami stanowi atrakcję dla turystów.
- **Gmina Szydłowo** to raj dla miłośników przyrody. Rezerwat „Smolary” to torfowiskowy obszar chroniony, a punkt edukacji przyrodniczo-leśnej w Dobrzycy oferuje interaktywne zajęcia. W gminie znajduje się również Sanktuarium Maryjne w Skrzatuszu oraz modernistyczny pałac w Kotuniu.
- **Gmina Trzcianka** oferuje atrakcje przyrodnicze i kulturowe. Ścieżka przyrodnicza „Nad Bukówką” w Smolarni to doskonale miejsce na piesze wędrówki. W Trzciance warto zobaczyć Ratusz z XIX wieku, neobarokowy kościół pw. Jana Chrzciciela oraz fontannę „Sarenka”.
- **Gmina Wieleń** łączy historię z naturą. Pałac Sapiehów i zespół dworski z XIX wieku to ważne zabytki, a strzelnica i Wieża Bismarcka przyciągają miłośników historii. „Rów Syzyfa” w Mężyku, ręcznie wykopany kanał, jest unikalną atrakcją przyrodniczą.
- **Gmina Budzyń** oferuje liczne atrakcje przyrodnicze, jak imponujące dęby i lipy w Kąkolewicach oraz wiatrak Partlak. Zabytkowe kościoły neogotyckie rozsiane po gminie tworzą unikalny krajobraz kulturowy.
- **Gmina Chodzież** to region pełen zabytkowych parków i pałaców. Parki dworskie w Oleśnicy, Nietuszkowie i Pietronkach oferują piękne krajobrazy, a pałace są ważnym świadectwem historii. Gmina jest idealna do turystyki pieszej i rowerowej.
- **Gmina Tarnówka** to miejsce pełne naturalnego piękna. Dolina Gwdy i Bagna Pszczółkowskiego oferują wyjątkowe warunki do obserwacji przyrody, a głaz narzutowy jest interesującą atrakcją geologiczną. Zabytkowe kościoły przyciągają miłośników architektury.

Ponadto wśród atrakcji NGR należy wymienić parki i ścieżki tematyczne.

- **Park Grzybowy w Piłce** jako unikalna w skali kraju atrakcja. Edukacja przyrodnicza połączona ze świetną zabawą i prawdziwym odpoczynkiem. Na obszarze około 1 ha wzdłuż ścieżek rozmieszczono wielkie modele grzybów oraz w naturalnych rozmiarach zwierzęta leśne.
- **Park Ryb Słodkowodnych w Trzciance** to wspaniała, tematyczna lekcja biologii w naturalnej scenerii, podczas której możemy poznać niezwykle, podwodne życie ryb. Park Ryb Słodkowodnych to jedyne tego rodzaju miejsce w Polsce. Zlokalizowany jest w Trzciance, na wschodnim brzegu jeziora Sarcz.

- **„Maryliński świat ryb”** to ścieżka edukacyjna, szlak pieszy o długości około 600 m. przebiegający wokół jeziora Moczydło w Marylinie. Wzdłuż ścieżki znajdują się realistyczne modele ryb słodkowodnych wraz z częściową imitacją ich naturalnego środowiska.
- **Rybolandia w Milczu (gm. Chodzież)** – mały kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy, który stał się wyróżnikiem tej miejscowości i jej znakiem rozpoznawczym, umożliwiając korzystanie z całego spektrum gier edukacyjnych o tematyce wodnej i ichtiologicznej.

Pomimo kilku parków tematycznych na obszarze NGR, nawiązujących do rybackiej specyfiki, z resztą sfinansowanych w ramach środków z PO Ryby, tego typu obiekty stanowią szczególne atrakcje, na których można oprzeć kolejne działania, tworząc komplementarną i spójną całość. W źródłach ogólnodostępnych, w których poszukiwano informacji, nie znaleziono też żadnego obiektu (izba, zagroda, muzeum) oraz niewielką ilość inicjatyw (wydarzenia: Targi produktu lokalnego w Wieleniu, Święto Ryby i Wody w Tarnowie, kiedyś odbywały się Regionalne Rozmaitości), promujących i popularyzujących zawód, historię, tradycje i kulturę lokalnego rybactwa (WT03). Mimo niewątpliwych walorów turystycznych, jakie posiada obszar działania NGR, region ten nie jest powszechnie znany mieszkańcom innych części kraju (WT11). Niektórym turystom trudno umiejscowić na mapie Polski ten obszar, któremu brak wyrazistego wizerunku lub marki lokalnej i który do tej pory nie dorobił się nawet oryginalnej nazwy (WT04). Sposobem na rozwiązanie tych problemów może być stworzenie programu spójnej promocji obszaru pod względem rybackim, opartego na zastosowaniu motywów związanych z rybami słodkowodnymi oraz lokalnym dziedzictwem czy specjalnego hasła i logo.

Choć przybywa też miejsc noclegowych i placówek gastronomicznych, ich ilość jest ciągle niewystarczająca, zarówno w porównaniu do potencjału jak i popytu, ponadto ich standard ciągle odbiega od rosnących oczekiwań turystów (WT06). Nie wszystkie tego typu obiekty są jeszcze przystosowane do osób z niepełnosprawnościami - dotyczy to jednak przede wszystkim łazienek i toalet, nadal niewiele jest rozwiązań umożliwiających korzystanie z atrakcji turystycznych przez osoby na wózkach (WT08). Brak przystosowania do obsługi niepełnosprawnych widać szczególnie w obiektach najmniejszych, zwłaszcza agroturystykach. Problemem jest także nierównomierne rozmieszczenie na terenie NGR obiektów o różnej wielkości i standardzie (WT07). Są gminy, w których działa kilka hoteli i pensjonatów, a nie ma żadnej agroturystyki (WT09), albo odwrotnie – obiektów agroturystycznych jest coraz więcej, a nie ma propozycji dla bardziej wymagającego turysty (WT07). W przypadku podmiotów świadczących usługi turystyczne związane z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi na obszarze funkcjonuje 20 podmiotów, z czego aż 6 w Gminie Szydłowo, 3 w Gminie Wieleń, zaś w pozostałych gminach usługi świadczone są przez jeden lub dwa podmioty, co świadczy o niewystarczająco rozwiniętej infrastrukturze turystycznej (WT06). Większość podmiotów, świadczących usługi turystyczne deklaruje, że sezon turystyczny obejmuje tylko kilka miesięcy w roku (O07). Istotne dla przedsiębiorców są zatem działania zmierzające do jego wydłużenia. Szansą na to jest wzrost popularności turystyki weekendowej (O05), „powolnej” czyli opartej na kulturze i z poszanowaniem środowiska (O04), czy kwalifikowanej (O06).

Tabela 9: Gospodarstwa agroturystyczne na obszarze NGR

gmina	Gospodarstwa agroturystyczne
Wieleń	3
Drawsko	4
Krzyż Wielkopolski	4
Trzcianka	12
Tarnówka	2
Chodzież	b.d.
Szydłowo	5
Czarnków	4
Budzyń	b.d.
Nadnotecka Grupa Rybacka	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych na stronie <http://ngrturystyka.pl/noclegi/>

Wskaźnik Schneidera – wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 1000 mieszkańców stałych dla obszaru powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego, wynosi 152,57. Jest to 6 razy mniej niż średnia dla Polski (905,40) oraz 4 razy mniej dla Wielkopolski (543,03⁶). Świadczy to o braku turystyki masowej oraz wskazuje na możliwość rozwoju turystyki kwalifikowanej. Należy też zauważyć, że do wskaźnika nie uwzględnia się noclegów na biwakach i polach namiotowych oraz w gospodarstwach agroturystycznych, chętnie wybieranych przez odwiedzających obszar NGR. W 2022 roku wskaźnik wrócił do poziomu sprzed pandemii COVID. 2019: 160,28; 2020: 86,77; 2021: 89,00.

2.3.6. WARUNKI GOSPODARCZE

RYNEK PRACY

Tradycyjnym wskaźnikiem charakteryzującym rynek pracy jest poziom bezrobocia. Dane z tego zakresu dostępne są z poziomu powiatów, na obszarze których położone są gminy NGR. W powiecie chodzieskim w 2022 r. stopa bezrobocia wyniosła 7,0% i była wyższa od stopy bezrobocia w kraju, która w tym czasie wyniosła 5,2%. W pozostałych powiatach sytuacja na rynku pracy wypada znacznie stabilniej. Stopa bezrobocia w powiecie pilskim wyniosła 4,3%, w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim wyniosła 4,5%, zaś w powiecie złotowskim 4,8%. Powyższe dane dotyczące stopy bezrobocia odbiegają od stopy bezrobocia dla województwa wielkopolskiego, która w 2022 r. wyniosła 2,9% i była najniższa w kraju. Na poziomie gmin NGR w 2022 r. zarejestrowanych bezrobotnych było 1 667 osób, z czego 57,17% stanowią kobiety tj. 653 bezrobotnych. Od 2012 r. obserwujemy pozytywny trend w zakresie trwałego i istotnego zmniejszania stopy bezrobocia. Zestawiając dane dla całego województwa wielkopolskiego widoczny jest większy wpływ zjawisk makroekonomicznych, aniżeli polityki lokalnej w zakresie kreowania nowych i utrzymywania istniejących miejsc pracy.

Tabela 10: Skala bezrobocia na obszarze NGR

Gmina	Liczba bezrobotnych			Udział kobiet w 2022 r.	Długotrwale bezrobotni		
	2012	2022	Różnica 2022-2012		2012	2022	Różnica 2022-2012
Gmina Czarnków	540	108	432	52,78%	209	15	194
Gmina Wieleń	766	304	462	55,59%	357	94	263
Gmina Drawsko	356	165	191	53,33%	136	54	82
Gmina Chodzież	397	172	225	59,88%	179	70	109
Gmina Krzyż Wielkopolski	594	218	376	56,42%	277	78	199
Gmina Trzcianka	1 594	266	1 328	56,39%	877	75	802
Gmina Szydłowo	551	121	430	51,24%	214	36	178
Gmina Budzyń	578	202	376	68,81%	284	107	177
Gmina Tarnówka	204	111	93	55,86%	78	42	36
Łącznie	3 986	1 667	3 913	57,17%	2 611	571	2040

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Maleje liczba długotrwale bezrobotnych (osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat), czyli osób, które na rynek pracy co do zasady nie wracają. Ponieważ skutek długotrwałej beczynności, bezrobotny może traktować ją jako sposób na życie. Sprzyja to tendencji do godzenia się na niższy standard życia, uzależnienia się od pomocy innych, korzystania ze świadczeń socjalnych oraz do zmniejszenia

⁶ GUS BDL 2022. Statystyka publiczna podaje dane w tej kategorii w odniesieniu do powiatów, stąd nie jest możliwe określenie wskaźnika dla całego obszaru NGR

aktywności poszukiwania zatrudnienia. W 2012 r. na obszarze Nadnoteckiej Grupy Rybackiej odnotowano 2 611 osób długotrwale bezrobotnych zaś w 2022 r. było ich o ponad 78% mniej tj. 571 bezrobotnych. Najwięcej osób długotrwale bezrobotnych zamieszkuje Gminę Budzyń – 107 bezrobotnych oraz Gminę Wieleń – 94 bezrobotnych, zaś najmniej Gminę Czarnków – 15 bezrobotnych. Wśród osób bezrobotnych przeważają osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym oraz zasadniczym zawodowym.

Jednocześnie niepokojące mogą być wartości wskaźników w zakresie wewnętrznej zastępowalności pokoleń na rynku pracy, gdzie różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 lat (wchodzących na rynek pracy) i 60-64 lat (schodzących z rynku pracy) jest ujemna. Brakuje osób zastępujących „schodzące” pokolenie. Wskaźnik ten w 2022 r. wyniósł: -110,67 mieszkańców. Duży wpływ na powyższą sytuację Partnerstwa ma sytuacja demograficzna w Gminach: Trzcianka (-290 mieszkańców), Wieleń (-153 mieszkańców) oraz Czarnków (-147 mieszkańców). Zjawisko to występuje również w kontekście sektora rybackiego (WR03, WR04).

W przypadku potencjalnej dostępności lokalnej siły roboczej na poziomie gminy należy analizować wskaźnik różnicy liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat, który określa zastępowalności (wymiany) pokoleń na rynku pracy w okresie najbliższych 15 lat. Niestety również osiąga on wartość ujemną tj. -155,89 mieszkańców. Tutaj we wspomnianym przypadku najgorsza sytuacja jest ponownie w Gminach: Wieleń (-419 mieszkańców) oraz Trzcianka (-402 mieszkańców). Wpływać to może negatywnie na kontynuację rodzinnych przedsiębiorstw sektora rybackiego (SR06).

Wśród najważniejszych czynników charakteryzujących rynek pracy jest wysokość przeciętnego wynagrodzenia brutto, którego poziom determinuje o podjęciu decyzji osiedleńczych w danym regionie. Niestety średnie wynagrodzenia mieszkańców gmin Nadnoteckiej Grupy Rybackiej są niższe od poziomu wynagrodzeń w województwie wielkopolskim (6 019,68 zł) oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia dla Polski (6 705,62 zł). W powiecie czarnkowsko-trzcianieckim przeciętne miesięczne wynagrodzenia wyniosło 5 808,58 PLN, w powiecie chodzieskim 5 542,99 PLN, w powiecie pilskim 6 004,37 PLN, zaś w powiecie złotowskim 4 964,93 PLN. Przekłada się to negatywnie na zwiększone koszty utrzymania działalności rybackich (WR05) czy konieczność dywersyfikacji działalności z uwagi na jej niską opłacalność (WR07).

KONKURENCYJNOŚĆ LOKALNEJ GOSPODARKI

Na kondycję lokalnej gospodarki wpływa wiele czynników takich jak przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców, dostępność zasobów do prowadzenia działalności gospodarczej czy choćby konkurencyjność i dywersyfikacja podmiotów gospodarczych. Zdecydowana większość mieszkańców utrzymuje się z działalności pozarolniczej. Mieszkańcy zatrudnieni są głównie w przedsiębiorstwach zlokalizowanych przy ośrodkach miejskich oraz w instytucjach publicznych podlegających samorządom.

Na terenie Nadnoteckiej Grupy Rybackiej w 2022 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 8 748 podmiotów gospodarczych, jest to o 1 949 podmiotów więcej niż w 2012 r. i stanowi to 0,4% podmiotów zarejestrowanych w całym województwie wielkopolskim. Najwięcej firm zarejestrowanych było w Gminie Trzcianka tj. 2 516 podmiotów, zaś najmniej w Gminie Tarnówka 243 podmiotów.

W odniesieniu na 1000 mieszkańców liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie Nadnoteckiej Grupy Rybackiej wynosi: 87,66 i jest to o 25,31% więcej niż w 2012 r., w którym to wskaźnik wyniósł 65,48 podmiotów. Wskaźnik ten określa wysoką zdolność lokalnej społeczności do podejmowania ryzyka gospodarczego i prowadzenia działalności gospodarczej. Tym samym można ocenić, iż wartość wskaźnika, jest znacznie niższa od wartości wskaźnika dla województwa wielkopolskiego (109,80 podmiotów w 2022 r.). Świadczy to o niższej aktywności gospodarczej mieszkańców Nadnoteckiej Grupy Rybackiej. W sektorze rybackim wynika to z dużej kapitałochłonności inwestycji (WR01), wysokich kosztów prowadzenia działalności (WR05) i niskiej opłacalności działalności (WR07).

Patrząc na przedsiębiorstwa wg kryterium ich wielkości, na terenie Nadnoteckiej Grupy Rybackiej (podobnie jak w całym kraju) dominują mikro-, małe- i średnie przedsiębiorstwa określane jako MŚP. W grupie tej przeważają mikroprzedsiębiorstwa tj. zatrudniające od 1-9 osób (głównie w formie jednoosobowej działalności gospodarczej), które mogą wykazać się systematycznym wzrostem liczebności. W okresie od 2012 r. do 2022 r. spadła liczba małych przedsiębiorstw, zatrudniających od 10 do 49 osób oraz średnich, zatrudniających od 50 do 249 pracowników. Na terenie Gminy Trzcianka zarejestrowanych jest najwięcej zarówno mikroprzedsiębiorstw (2 426 podmiotów), średnich

przedsiębiorstw (15 podmiotów) i dużych przedsiębiorstw (4 podmiotów). W przypadku małych przedsiębiorstw, to najczęściej zarejestrowanych jest na terenie Gminy Wieleń (36 podmiotów). Aktywność oraz utrzymanie przedsiębiorstw rybackich wynika często z doświadczenia i sprawności zarządczej lokalnych przedsiębiorców (SR05).

Tabela 11: Liczba i struktura podmiotów gospodarczych

Wskaźnik	2012		2022		Różnica	Zmiana%
	Liczba	Udział	Liczba	Udział	2021-2022	
Liczba podmiotów zatrudniających 1-9 os.	4 450	92,13%	8 431	96,38%	3 981	47,22
Liczba podmiotów zatrudniających 10-49 os.	325,00	6,73%	272,00	3,11%	-53	-19,49
Liczba podmiotów zatrudniających 50-249 os.	48,00	0,99%	35,00	0,40%	-13	-37,14
Liczba podmiotów zatrudniających powyżej 250 os.	7	0,19%	10	0,11%	3	42,86
Łączna liczba podmiotów gospodarczych	4 830	100%	8 748	100%		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Obszar Nadnoteckiej Grupy Rybackiej wskazuje na duże zróżnicowanie pod względem branż PKD. W 2022 r. łącznie wszystkich podmiotów zarejestrowanych w Sekcji A rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo było 353 podmioty, w tym w dziale 03 Rybactwo było 6 podmiotów. Dwa podmioty działały na terenie Gminy Chodzież a po jednym na terenie Gmin: Krzyż Wielkopolski, Trzcianka, Szydłowo, Tarnówka. Znaczna ilość podmiotów gospodarczych specjalizuje się w budownictwie (sekcja F – 1 614 podmiotów), w handlu usługowym i detalicznym (sekcja G – 1 666 podmiotów) oraz w transporcie i usługach magazynowych (sekcja H – 569 podmiotów). Spora liczba podmiotów gospodarczych świadczy usługi prawnicze, rachunkowo - księgowo i reklamowe (sekcja M – 556 podmiotów). Istotną gałęzią przemysłu jest przetwórstwo przemysłowe (sekcja C – 923 podmiotów), gdzie przeważają zakłady z branży meblarskiej, tartacznej, stolarskiej oraz produkcji płyt. Spora ilość zakładów przemysłowych prowadzi działalność związaną produkcją urządzeń ze stali nierdzewnej i systemów aluminiowych.

W celu aktywizowania przedsiębiorczości wśród mieszkańców, gminy powinny zacieśnić współpracę z Instytucjami Otoczenia Biznesu, które wypełniają lukę między mechanizmami rynkowymi, a działaniami administracji publicznej. Podmioty te udostępniają infrastrukturę przyspieszającą procesy rozwojowe oraz wspomagają realizację wyznaczonych strategii przez przedsiębiorstwa poprzez różnego rodzaju mechanizmy doradcze oraz wsparcia finansowego. Pozwoli to na wykorzystanie aktywności lokalnych instytucji, stanowiących potencjał obszaru (SI05).

Choć obszar charakteryzuje się znaczną przewagą małych podmiotów i wpływ do budżetu gmin z tytułu podatków od ich działalności jest znaczny, to znaczenia lokalnej gospodarce nadają jednak najwięksi przedsiębiorcy. Spora liczba mikroprzedsiębiorstw jest skupiona wokół dużych i średnich podmiotów gospodarczych jako ich dostawcy i podwykonawcy, często łącząc różne rodzaje działalności w ramach jej dywersyfikacji (SR03).

O znaczeniu przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą dla budżetów gmin świadczą dane zestawione w poniższej tabeli. Dla porównania przedstawiono również dane dotyczące jednego z największych źródeł dochodów gmin – podatku od nieruchomości, który jest również pochodną działalności gospodarczej.

Tabela 12: Dochody budżetów gmin obszaru NGR

Wskaźnik	2012	2016	2018	2020	2022	Różnica 2022-2012
Dochody budżetów gmin Partnerstwa z tytułu udziału w PIT od działalności gospodarczej (mln zł)	36 787,04	50 805,34	70 770,23	75 161,84	100 905,29	64 118,25
Dochody budżetów gmin partnerstwa z tytułu udziału w CIT (mln zł)	1 374,31	1 890,32	2 757,26	2 492,47	3 371,31	1 997,01
Dochody budżetów gmin Partnerstwa z tytułu podatku od nieruchomości (mln zł)	32 623,88	41 019,01	46 175,87	49 048,99	56 535,40	23 911,51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Łączne dochody budżetów gmin z NGR z tytułu podatku PIT w 2022 r. wyniosły ponad 100 milionów złotych i są pochodnymi dochodów osiąganych przez mieszkańców z tytułu aktywności gospodarczej, pracy, świadczeń społecznych, majątku. W porównaniu z 2012 r. jest to wzrost o niemal 275%. Wpływy z podatku CIT, które są pochodnymi dochodów osiąganych przez osoby prawne wyniosły w 2022 r. ponad 3,3 mln PLN i są wyższe ponad 245% w porównaniu z 2012 r. W przypadku podatku od nieruchomości widoczny jest wzrost dochodów o ponad 75% w porównaniu z 2012 r. W 2022 r. łączne wpływy do budżetu z tytułu podatku od nieruchomości wyniosły ponad 56 mln PLN. Na przestrzeni 11 ostatnich lat we wszystkich gminach z obszaru Partnerstwa nastąpił wzrost dochodów budżetu z tytułu udziału w PIT. Największy wzrost wpływów do budżetu z udziału w PIT można zaobserwować w Gminie Tarnówka. W 2022 r. dochód gminy z tytułu PIT wyniósł 4 315 986,57 PLN i był sześciokrotnie wyższy niż w 2012 r., kiedy to wyniósł 714 594 PLN. Największe wpływy z tyt. PIT osiągnięto w Gminie Trzcianka 21 192 892,57 PLN.

W przypadku dochodów gmin z tytułu udziału w CIT obserwujemy wzrost niemal we wszystkich gminach z obszaru Partnerstwa. Jedynie Gmina Szydłowo w 2022 r. miała mniejsze dochody o ponad 48% w porównaniu z 2012 r. tj. 37 787,39 PLN. Największy wzrost udziału w CIT zanotowała Gmina Drawsko. W 2022 r. dochód Gminy Drawsko z tytułu CIT wyniósł 45 040,64 PLN. Jest to piętnastokrotność dochodów z 2012 r. Największymi dochodami z tytułu CIT w 2022 r. mogą pochwalić się: Gmina Trzcianka – 1 700 766,37 PLN, Gmina Krzyż Wielkopolski – 570 052,77 PLN oraz Gmina Budzyń – 443 233,00 PLN.

2.3.7. PRODUKTY LOKALNE, TRADYCYJNE I REGIONALNE

Na liście produktów tradycyjnych Wielkopolski znalazły się do tej pory tylko dwie potrawy związane z obszarem działania NGR: kielbasa swojska nadnotecka z okolic Trzcianki i piwo „Noteckie” produkowane przez Browar Czarnków. Natomiast obszar działania LSR obfituje w jakościowe produkty tradycyjne i regionalne, takie jak: miód z łąk nadnoteckich, piwo drawieńskie, piwo noteckie, piwo chodzieskie, dżem z borówki, sery Huta Szklana, ser wielkopolski smażony – produkty te zdobywały wiele nagród i wyróżnień na różnego rodzaju konkursach kulinarnych. Związek Miast i Gmin Nadnoteckich zrzeszający m. in. gminy obszaru NGR realizuje program dot. certyfikacji produktów lokalnych z obszaru Doliny Noteci znakiem - „Nadnotecka Marka” (www.rzekanotec.pl/prace-stowarzyszenia).

Oprócz nich, gospodarstwa rybackie, które prowadzą działalność gastronomiczną lub przetwórczą, wytwarzają potrawy i produkty, które znane są nie tylko okolicznym mieszkańcom. W większości przypadków nie są jednak opatrzone certyfikatami jakości i nie figurują na listach potraw i produktów regionalnych lub tradycyjnych, natomiast ich jakość oraz wysokie walory smakowe pretendują je do ubiegania się o właśnie tego typu uznanie. W zakresie produktów rybnych kluczowe znaczenie na obszarze LSR mają: sushi i sashimi z pstrąga, kawior z pstrąga alpejskiego, pstrąg i karp smażony w zalewach, marynowane wątróbki z pstrąga, pstrąg dojrzewający, pasty z pstrąga wędzonego, pasztet z karpia, pulpeciki

rybne, ryba po japońsku i grecku, zupy rybne, szaszłyki i kabanosy z ryb, ryby wędzone. Prym na terenie wiodą przetwórcie: Rybajka – Delikatesy z ryb, Port Stobno, tradycyjna wędzarnia ryb EEItrans czy PPHU „Leśnik”.

Rysunek 5: Węgorz wędzony

Źródło: materiały udostępnione

Rysunek 6: Sashimi z pstrąga

2.3.8. POTENCJAŁY LOKALNE

Potencjały obszaru NGR to przede wszystkim posiadane zasoby, konkretne rzeczy materialne, zdarzenia, usługi, o wysokiej renomie, oferowane produkty tradycyjne i regionalne, turystyczne, spożywcze, rękodzieło i wytwory artystyczne, zespoły ludowe i tradycyjne, usługi związane z promocją regionu, wydarzenia kulturalne, które są oferowane i przynoszą korzyść dla obszaru, dla mieszkańców, dla interesariuszy obszaru.

Potencjały te mogą zostać wykorzystane do określania kluczowych potrzeb, a co za tym idzie celów i projektów strategicznych, stanowiąc wsparcie i wzmocnienie tych aspektów.

W zakresie kluczowych potencjałów z poziomu całego obszaru NGR brano pod uwagę kilka czynników:

- Wysoką możliwość wykorzystania zasobu dla generowania łańcuchów produktów lokalnych
- Wysoką unikalność potencjału (wyjątkowość)
- Wysoką wartość dodaną i generowane korzyści
- Wysoki potencjał i perspektywa rozwoju

Dzięki temu procesowi, przeprowadzonemu z udziałem grupy kluczowych interesariuszy w formie warsztatowej, w efekcie udało się wyselekcjonować i ocenić lokalne potencjały, o największym znaczeniu dla rozwoju i generowania korzyści dla lokalnej społeczności – stanowiące inwentaryzację potencjałów i zwiększenie świadomości, co do ich występowania oraz podwalinę pod przygotowanie analizy SWOT (głównie w aspekcie mocnych stron).

Tabela 13: Potencjały lokalne NGR

Potencjały lokalne
Gospodarstwa lokalne i produkty rybne, np. Pstrąg Tarnowo (przetwórnia), Teresin, Tawada, Stobno, Osuch, Karp, Leśnik, itp.
Parki tematyczne rybne: Park Ryb Słodkowodnych w Trzciance, Park grzybowy w Piłce, Park rybny w Marylinie i Rybolandia w Milczu
Organizacja WOPR Anioły wspierająca bezpieczeństwo nad wodami
Wielka Pętla Wielkopolski – Droga MDW E70 (Noteć, Warta, Kanał górnonotecki), bulwary w Wieleniu, rzeka Gwda – Tarnówka, firma kajakowa Kotwica, kajaki, rzeka Miałą, Drawa
Natura 2000
Cykliczne imprezy nawiązujące do rybactwa i wody, targi produktu lokalnego w Wieleniu, Święto ryby i wody w Tarnowie, Mistrzostwa świata motorowodne w Trzciance

Festiwal zaprzyjaźnionych kapel, festiwal piosenki dziecięcej, Spokojne granie Łomnica
Jeziora tętniące życiem – imprezy nad jeziorami, Sarcz, Logo, Królewskie, Biała, Morskie oko, Zanza, festiwal Drogowskazy w Krzyżu Wielkopolskim
Imprezy: Wampiriada, Heart beat, Trzciamałka, Noc świętojańska Trzcianka, Wieleń, Chodzież, Wianki Trzcianeckie
Agroturystyki: Dwór i Stajnia Dębogóra, Lokalna Baza Ekoturystyki, Osuch, Sójkowy zakątek, Willa wakacyjna
Produkty lokalne: miód z łąk nadnoteckich, piwo drawieńskie, piwo noteckie, piwo chodzieskie, dżem z borówki, sery huta szklana, ser wielkopolski smażony
Restauracje rybne – Rybajka, Tawerna, restauracja Stobno, Drewutnia, Pestkownica
Zatoka literacka, bookcrossing, jezioro Logo
Łowiska – Cztery Dęby, Stobno, Teresin, Osuch, Pestkownica, Dębogóra
Tereny chronionego krajobrazu, korytarze ekologiczne, pomniki przyrody
Pokłady borowiny, źródła geotermalne
Trzcianecka Przystań Żeglarska – imprezy, koncerty, warsztaty edukacyjne, profilaktyczne, półkolonie dla dzieci
Kino letnie nad jeziorem w Trzciance
Miody z Pasieki Dziewanna w Dziewokluczu
Ekologiczna wędzarnia ryb Przyłęki
Mariny na Noteci
Lokalne bazy Wieleń, Trzcianka

Źródło: opracowanie własne

2.4. OPIS LUDNOŚCI OBSZARU REALIZACJI LSR

2.4.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Nadnotecką Grupę Rybacką tworzy dziewięć gmin, które w 2022 r. zamieszkiwało łącznie 87.317 mieszkańców, jest to o 1.776 mniej mieszkańców w porównaniu z 2012 r. Negatywne zmiany demograficzne są zgodne z trendami ogólnopolskimi oraz dla województwa wielkopolskiego. Największy spadek ludności zanotowano w Gminie Trzcianka, gdzie na przestrzeni 11 lat liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1.003 osoby i w 2022 r. wyniosła 23.506 osób. Wzrost liczby mieszkańców można zaobserwować jedynie w Gminie Szydłowo, gdzie od 2012 r. ludność gminy wzrosła o prawie 13% i w 2022 r. wyniosła 9.580 osób. Duży wpływ na wzrost liczby mieszkańców w Gminie Szydłowo miały ruchy migracyjne.

Tabela 14: Liczba ludności obszaru NGR

Gmina	Liczba ludności			Udział ludności w NGR [%]	Gęstość zaludnienia [os/km ²]		
	2012	2022	Różnica 2022-2012		2012	2022	Różnica 2022-2012
Gmina Czarnków	11 231	11 168	-63	12,79%	32,5	32,1	-0,4
Gmina Wieleń	12 743	11 798	-945	13,51%	29,6	27,4	-2,2
Gmina Drawsko	5 990	5 606	-384	6,42%	36,7	34,4	-2,3
Gmina Chodzież	5 803	6 070	267	6,95%	27,3	28,5	1,2
Gmina Krzyż Wlkp.	8 769	8 313	-456	9,52%	50,3	47,7	-2,6
Gmina Trzcianka	24 509	23 506	-1003	26,92%	65,5	62,8	-2,7
Gmina Szydłowo	8 500	9 580	1080	10,97%	31,8	35,8	4
Gmina Budzyń	8 414	8 305	-109	9,51%	40,2	39,7	-0,5
Gmina Tarnówka	3 134	2 971	-163	3,40%	23,7	22,4	-1,3
Łącznie	89 093	87 317	-1776	100,00%	337,6	330,8	-6,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Potwierdzeniem powyższych trendów są dane dotyczące gęstości zaludnienia gmin z obszaru Nadnoteckiej Grupy Rybackiej. Niemal we wszystkich gminach poziom gęstości zaludnienia spadł (ST03). Łącznie liczba mieszkańców na km² zmalała w okresie 2012-2022 o 6,8 osoby. Największy spadek zanotowała Gmina Trzcianka (-2,7 mieszk./km²) oraz Gmina Krzyż Wielkopolski (-2,6 mieszk./km²), w których odpowiednio gęstość zaludnienia w 2022 r. wyniosła 62,8 mieszk./km² i 47,7 mieszk./km². Pozytywne zmiany gęstości zaludnienia widoczne są w Gminie Szydłowo, w której liczba mieszkańców na km² wzrosła o 4 osoby i w 2022 r. wyniosła 35,8 os/km².

2.4.2. STRUKTURA LUDNOŚCI

Tendencje związane ze starzeniem się mieszkańców Nadnoteckiej Grupy Rybackiej (w latach 2012-2022) ujawniają się w strukturze ekonomicznych grup wieku ludności:

- Znaczny wzrost udziału grupy osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety od 60 lat, mężczyźni od 65 lat) o 27,03% z 13 024 do 17 849, co stanowi 20,44%,
- Zmniejszył się odsetek dzieci i młodzieży (osoby poniżej 17 lat i mniej) z 18 591 do 17 543 osób tj. o 5,64%, co stanowi 20,09%.
- Spory spadek widoczny jest w strukturze ludności w wieku produkcyjnym (kobiety od 18 do 59 lat, mężczyźni od 18 do 64 lat) o 9,66% z 57 478 do 51 925 osób, co stanowi 59,47%,

Demograficzne tendencje starzenia się społeczeństwa w Polsce odzwierciedla procentowy udział poszczególnych grup wiekowych. Podczas gdy w kraju osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 58,7% ludności (w 2022 roku), w wieku przedprodukcyjnym – 18,4%, w wieku poprodukcyjnym – 22,9%, to w województwie wielkopolskim odpowiednio – osoby w wieku produkcyjnym – 59,3% ludności, w wieku przedprodukcyjnym – 19,6%, w wieku poprodukcyjnym – 21,1%. Wobec powyższego, udział osób w wieku przedprodukcyjnym z Nadnoteckiej Grupy Rybackiej, na tle Polski i województwa, wypada lepiej.

Tabela 15: Liczba ludności wg ekonomicznych grup wiekowych

Gmina	2012	2014	2016	2018	2020	2022	Różnica 2022- 2012
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17lat i mniej)	18 591	18 271	17 833	17 715	17 894	17 543	-1 048
Ludność w wieku produkcyjnym (K18-59; M18-64)	57 478	56 973	56 333	55 423	52 713	51 925	-5553
Ludność w wieku poprodukcyjnym	13 024	14 154	15 218	16 334	17 319	17 849	4825

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

W 2022 r. we wszystkich gminach z obszaru Nadnoteckiej Grupy Rybackiej liczba osób w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców wyniosła 123,49‰ i była mniejsza o 25,19% w porównaniu z 2012 r., gdzie liczba osób wynosiła 165,03‰. Dynamika negatywnych zmian jest najbardziej widoczna w Gminie Trzcianka tj. -30,03%, zaś najmniejszy ubytek liczby mieszkańców w tej grupie można zaobserwować w Gminie Czarnków tj. -13,26%. Odpowiednio w 2022 r. współczynnik liczby osób w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców w Gminie Trzcianka wyniósł 114,65‰, zaś w Gminie Czarnków wyniósł 133,15‰. Powyższe dane opisują potencjał demograficzny gmin, bowiem ostateczne decyzje o miejscu zamieszkania, pracy, założeniu rodziny, najczęściej podejmują osoby w tej grupie wiekowej (WR04).

Analizując przyrost naturalny na obszarze Nadnoteckiej Grupy Rybackiej (różnicę między liczbą urodzeń i zgonów) należy zwrócić uwagę na znaczne pogorszenie się trendu w latach 2020-2021 ze względu na wpływ pandemii COVID-19. Przed

pandemią, do roku 2019, dodatni przyrost naturalny odnotowywały gminy: Czarnków, Chodzież, Trzcianka, Szydłowo oraz Budzyń. Trudny okres obniżył poczucie stabilizacji życiowej oraz odsunął decyzję o posiadaniu dziecka, zwiększając nadplanowo również liczbę zgonów. W większości gmin z obszaru Nadnoteckiej Grupy Rybackiej (z wyjątkiem Gminy Czarnków oraz Gminy Tarnówka), podobnie jak w całym kraju, zanotowano ujemny przyrost naturalny w 2022 r., który łącznie na obszarze wyniósł -3,5 ‰. W porównaniu dla Polski tj. -3,79‰, w województwie wielkopolskim tj. -2,24‰, zaś w powiatach: czarnkowsko-trzcianeckim -5,03‰, chodzieskim -4,54‰, pilskim -4,44‰, złotowskim -3,10‰. Na tle województwa wielkopolskiego znacznie gorzej wypadają Gminy: Wieleń -8,18‰, Krzyż Wielkopolski -6,7‰, Trzcianka -6,32‰, Chodzież -4,13‰. Najlepszą sytuację w 2022 r. miały Gminy: Czarnków 0,45‰ oraz Gmina Tarnówka 0‰. Ujemny przyrost naturalny na obszarze Nadnoteckiej Grupy Rybackiej może przyczynić się do zmniejszenia populacji, a także wpłynąć na zastępowalność pokoleń (SR06).

Czynnikami oddziałującym na zmiany liczby ludności na danym obszarze, jest ruch migracyjny. Co ciekawe migracje przyczyniają się do poprawy sytuacji demograficznej na obszarze Nadnoteckiej Grupy Rybackiej. W 2022 r. odnotowano największy napływ mieszkańców od 11 lat, saldo migracji wyniosło 128 osób. Niewątpliwie na ogólną sytuację migracyjną w obszarze największy wpływ mają Gmina Szydłowo (+173 mieszkańców w 2022 r.) oraz Gmina Chodzież (+56 mieszkańców w 2022 r.), w których na przestrzeni ostatnich lat saldo migracji jest dodatnie. W czterech gminach więcej mieszkańców wyjechało niż przybyło tj. Gmina Wieleń -36 osób, Gmina Drawsko -13 osób, Gmina Trzcianka -53 osób oraz Budzyń -37 osób.

2.4.3. AKTYWNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO

Nadnotecka Grupa Rybacka to obszar, na którym funkcjonuje wiele organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwoju społeczno-kulturalnego obszaru (SI04). Wśród nich są stowarzyszenia, fundacje, a także grupy nieformalne jak Kola Gospodyń Wiejskich, zespoły ludowe czy OSP. Zakresem działalności tych organizacji najczęściej jest pomoc społeczna i charytatywna, działania na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych, kultura, sport, turystyka, a także promocja obszaru i dziedzictwa kulturowego poprzez organizację przedsięwzięć oraz różnego rodzaju wydarzeń (ST05). Głównym motorem napędowymi tych organizacji są tzw. liderzy lokalni, którzy aktywizują, integrują i edukują społeczność lokalną (ST06). Od 2012 r. można zaobserwować znaczny wzrost liczby organizacji z III sektora (SI05). W 2022 r. liczba zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wyniosła 363 i była prawie o 45% większa niż w 2012 r. Jest to znacznie wyższy wzrost niż w województwie wielkopolskim (wzrost wyniósł 29%). Najwięcej organizacji pozarządowych zlokalizowanych jest w Gminie Trzcianka tj. 109 organizacji, zaś najmniej w Gminie Chodzież tj. 15 organizacji.

Wydatki bieżące z budżetu JST na dotacje bieżące dla organizacji pozarządowych z roku na rok rosną (SI05). W 2022 r. łącznie Gminy z obszaru NGR wsparły III sektor kwotą 2 589 579,00 PLN jest to prawie 1,5 mln PLN więcej niż w 2012 r., gdzie wydatki bieżące na dotacje dla organizacji pozarządowych wyniosły łącznie 1 132 446,00 PLN.

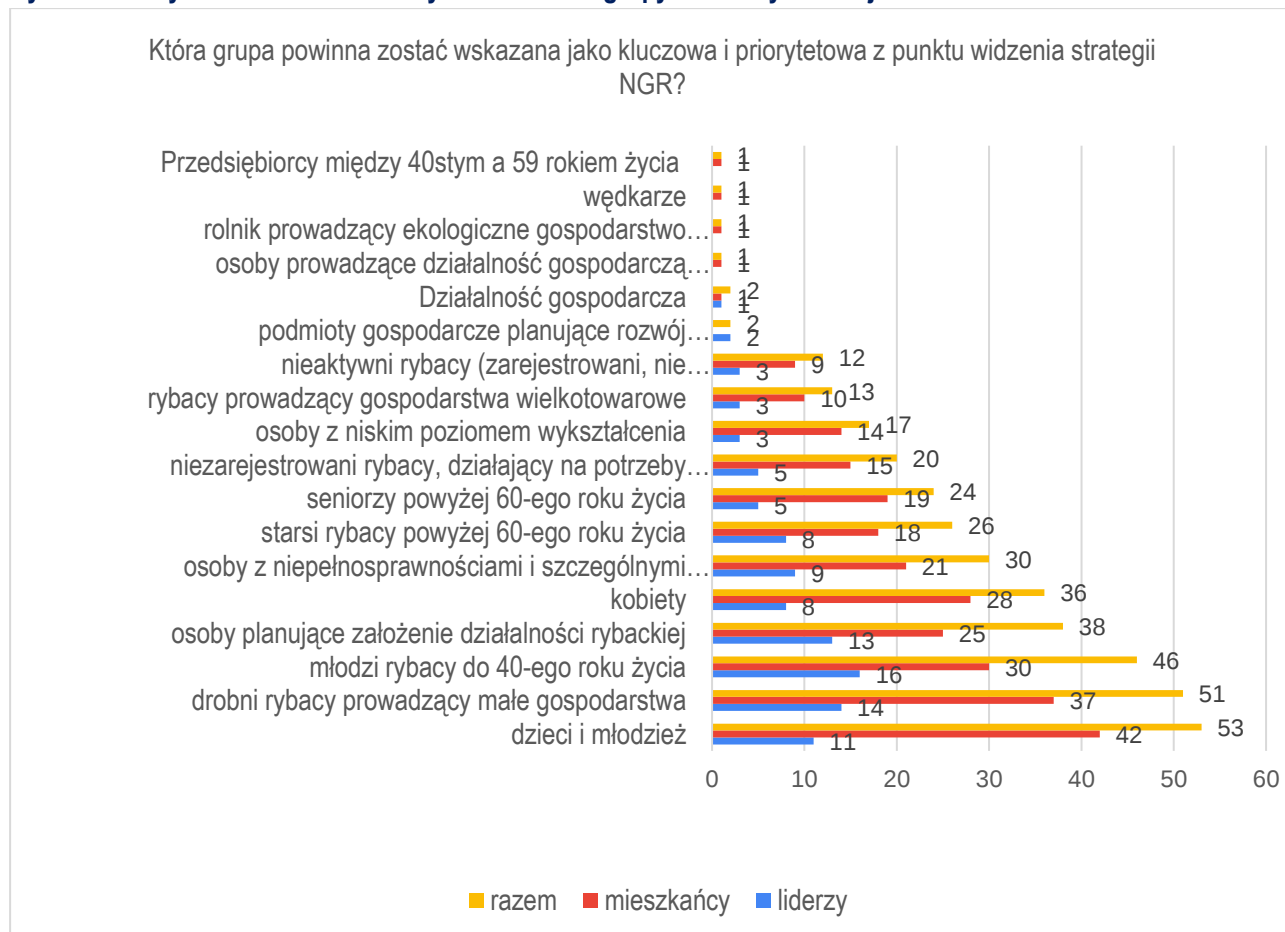
2.4.4. GRUPY SZCZEGÓLNIIE ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR

W strategii rozwoju sektora rybackiego przykładamy szczególną wagę do rozumienia i wsparcia grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, tj. grup defaworyzowanych. W tym kontekście, uznajemy, że grupą defaworyzowaną może być nie tylko ta, która boryka się z ograniczeniami, ale również ta, która posiada ponadprzeciętny potencjał i zdolność do generowania wartości dla sektora rybackiego oraz tworzenia produktów lokalnych o szczególnym znaczeniu dla rozwoju społeczności rybackiej. Rozumienie, identyfikacja i wsparcie grup defaworyzowanych stanowią kluczowy element strategii. Uznajemy, że grupy te, zarówno z ograniczeniami, jak i potencjałem, są integralną częścią różnorodności społeczności rybackich. Naszym celem jest stworzenie inkluzyjnego środowiska, w którym każda grupa, niezależnie od swojego statusu, może wnieść unikalny wkład w rozwój sektora rybackiego.

Jednocześnie bardzo wartościowe byłoby także uwzględnienie aspektów współpracy między grupami, aby zwiększyć synergiczny wpływ działań i stworzyć zrównoważoną, zintegrowaną społeczność rybacką.

W wyniku analiz przeprowadzonych na podstawie zebranych ankiet opinii mieszkańców oraz liderów a także analiz własnych na podstawie danych statystycznych, zdefiniowane zostały grupy defaworyzowane, jako grupy, do których kierowane będzie szczególne wsparcie i preferencje w realizacji strategii. Będą one polegały na przyznaniu dodatkowych punktów za przynależność wnioskodawcy do tej grupy lub za realizację działań skierowanych do odbiorców z tej grupy. W różnych działaniach prowadzonych przez NGR, w przypadku dużej liczby chętnych, kryterium wyboru uczestników może być również przynależność do grupy defaworyzowanej.

Rysunek 7: Wyniki ankiet internetowych w zakresie grupy defaworyzowanej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ankiet internetowych

Wyniki ankiet uzupełniono o opinie sektora rybackiego, wyrażone na spotkaniu branżowym oraz z Radą, które zakończyły się wypracowaniem ostatecznego zakresu grupy defaworyzowanej:

Tabela 16: Grupy defaworyzowane

Nazwa grupy	Opis grupy
Młodzi rybacy	Młodzi rybacy do 40. roku życia <u>Uzasadnienie</u>: Młodzi rybacy są kluczową grupą, ponieważ ich wsparcie przyczyni się do zachowania tradycji rybackiej i wprowadzenia nowoczesnych, zrównoważonych praktyk. Ponadto, ich rozwój może wpłynąć na długoterminową stabilność sektora.

Starsi rybacy	Starsi rybacy powyżej 60. roku życia <u>Uzasadnienie</u>: Starsi rybacy wymagają szczególnego wsparcia ze względu na zmiany demograficzne w sektorze rybackim. Zapewnienie im wsparcia może przyczynić się do utrzymania ich doświadczenia i wiedzy w branży.
Rybacy małowarowi	Rybacy "małowarowi" (tj. drobni rybacy posiadający decyzję Powiatowego Lekarza Weterynarii i osiągający roczne przychody ze sprzedaży ryb w wys. do 100 tys. zł na podstawie ostatnio złożonego RRW)) <u>Uzasadnienie</u>: Ta grupa została wskazana jako potencjalnie defaworyzowana podczas spotkania warsztatowego. Wsparcie dla drobnych rybaków może przyczynić się do rozwoju lokalnych rynków rybnych, zwiększając ich możliwości sprzedaży i przetwarzania ryb.
Osoby planujące założenie działalności rybackiej	Osoby planujące założenie działalności rybackiej lub niezarejestrowani rybacy, działający na potrzeby własne <u>Uzasadnienie</u>: Ta grupa została wskazana jako potencjalnie defaworyzowana na spotkaniu z rybakami. Wsparcie dla tej grupy zwiększy potencjał produkcyjny branży oraz beneficjentów środków LSR.
Dzieci i młodzież	Dzieci i Młodzież <u>Uzasadnienie</u>: Dzieci i młodzież są przyszłym pokoleniem rybaków. Inwestycja w ich rozwój może zapewnić ciągłość tradycji rybackiej i przygotować ich do efektywnego zarządzania sektorem w przyszłości. Jest to grupa, do której szczególnie należy kierować przekaz zw. ze zdrowym żywieniem i konsumpcją ryb, co przełoży się na zdrowe nawyki żywieniowe i spożycie ryb w późniejszym okresie życia.
Kobiety	Kobiety <u>Uzasadnienie</u>: Kobiety zostały wskazane zarówno przez liderów, jak i mieszkańców. Promowanie równości płci w sektorze rybackim jest kluczowe dla zrównoważonego rozwoju.

Źródło: opracowanie własne

2.5. CHARAKTERYSTYKA RYBACKOŚCI OBSZARU REALIZACJI LSR

W przełożeniu na zaproponowane kryteria oceny i zbiorcze informacje dotyczące **liczby podmiotów** oraz **wartości produkcji sektora rybackiego**⁷ na obszarze realizacji strategii, wygląda to jak w poniższej tabeli.

Tabela 17: Liczba podmiotów oraz wartość produkcji sektora rybackiego NGR za rok 2021

Gmina	Liczba podmiotów sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR potwierdzona przez IRŚ	Liczba podmiotów sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR potwierdzona przez MIR***	Wartości produkcji sektora rybackiego na obszarze realizacji LSR
Chodzież	3	1	683 925,41
Szydłowo	5	4	3 243 251,75
Drawsko	2	2	100 061,60

⁷ Zgodnie z kryterium 3 i 4 ujętym w załączniku do rozporządzenia MRiRW z dnia 20 lutego 2024 r. (Dz. U. poz. 270)

Trzcianka	8	7	3 726 993,50
Krzyż	0	1	-
Czarnków	1	0	43 000,00
Wieleń	4*	4	-
Budzyń	2	0	121 270,75
Tarnówka	2	0	4 548 626,34
obszar NGR	1**	1**	-
	28	20	12 467 129,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RRW20, RRW22 i RRW23 za rok 2021, CEIDG, KRS

*w gminie Wieleń podmioty nie przekazały do NGR sprawozdań RRW, stąd produkcja nie mogła zostać potwierdzona przez IRŚ i w tabeli wpisano 0

**ON PZW w Pile oraz uznana organizacja producentów ryb – Stowarzyszenie Producentów Ryb Łososiowatych

*** niektóre podmioty potwierdzone przez IRŚ potwierdzone są też przez MIR (zakłady PKD 10.20.Z) z uwagi na fakt prowadzenia przez te podmioty zarówno gospodarki śródlądowej, jak i przetwórstwa

Dane rybackie zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kryteriów wyboru LSR:

Kryterium 1: Łączna liczba członków NGR, będących przedstawicielami sektora rybackiego – 42 członków, którzy stanowią 22% przedstawicieli tego sektora na obszarze NGR, co przy kilku przypadkach współwłasności (małżonkowie, współwłaściciele) daje 44 członków.

Kryterium 3: Łączna liczba przedstawicieli sektora rybackiego na obszarze NGR – 48 podmiotów, w tym 28 zgodnie ze złożonymi RRW-22 i RRW-23 za 2021 r. potwierdzonymi przez IRŚ, 20 podmiotów, potwierdzonych przez MIR.

Kryterium 4: Łączna wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze NGR w 2021 r., zgodnie ze złożonymi RRW za 2021 r. – 12 467 129,35 zł

Należy mieć na uwadze, że powyższe dane zbierane wyłącznie na podstawie sprawozdań RRW są mocno niedoszacowane z uwagi na fakt, iż tylko 35% podmiotów sektora, prowadzących chów i hodowlę ryb oraz użytkujących jeziora i rzeki, wypełnia obowiązek sprawozdawczy.

2.5.1. GOSPODARKA RYBACKA

NGR skupia gminy znajdujące się na terenie północnego dorzecza Noteci. Na to, że Nadnotecie stało się ważnym ośrodkiem rybackim, wpłynęło przede wszystkim jego położenie geograficzne, bogactwo w rzeki i jeziora, sieć piętrzeń rzek, które początkowo nie służyły celom rybackim (elektrownie, młyny, melioracja), umożliwiły później rozwój wszystkich form działalności rybackiej: gospodarki wędkarskiej, rybołówstwa jeziorowego, chowu i hodowli ryb karpiozawodnych i łososiowatych oraz wylęgarni. W niektórych gminach obszaru (Drawsko i Chodzież) tradycje rybackie mają długą historię sięgającą nawet czasów średniowiecza. W XV w. na Noteci istniał już należący do Drawska, służący do połowu ryb. W legendach pojawia się również wzmianka o mieszkańcach, którzy w latach 1564/65 zaczęli łowić ryby w Noteci oraz przy młynach: Drawski Młyn i Zawada na strudze Hamrzysko, na których do dzisiaj prowadzona jest gospodarka rybacka. W gminie Chodzież rybactwo koncentruje się od niepamiętnych czasów w dolinie Strugi Oleśnickiej. Rybacką „stolicą” gminy jest wieś Oleśnica (dzisiejsze przedsiębiorstwo rybackie Karp oraz gospodarstwo „Ryba”). Jednakże, ze względu na wspomniany już historyczny charakter terenu byłego województwa pilskiego (ziemie odzyskane w kolejnych turach historii notorycznie znajdujące na pograniczu Rzeczypospolitej i państw germańskich), ogólnie nie można mówić o długotrwałej tradycji rybackiej związanej z tymi ziemiami. Taka tradycja może mieć co najwyżej związek z miejscami oraz zasobnością w wody, co sprzyjało rozwojowi raczej rybołówstwa niż chowu i hodowli. Na terenie NGR znajduje się jednak kilka obiektów hodowlanych zbudowanych jeszcze w latach przedwojennych (wylęgarnia „Piaski”). Opisana wspólnota zasobów i problemów była jedną z przesłanek powołania Terenowego Oddziału Polskiego Towarzystwa Rybackiego w Pile, który od kilkunastu lat działa we wspólnym interesie podmiotów rybackich z tego terenu. Z punktu widzenia historii powojennej

ważnym spoiwem jest działalność Nadnoteckiego Okręgu PZW w Pile, który od powstania w latach siedemdziesiątych nieprzerwanie prowadzi gospodarkę na wodach otwartych a jego działacze inicjowali proces tworzenia NGR. Równie ważna historycznie była działalność Państwowego Gospodarstwa Rybackiego w Oleśnicy, które miało w swoich zasobach dużą część wód otwartych oraz znaczną większość obiektów hodowlanych. Dzięki działalności PGRyb Oleśnica powstał kompleks obiektów pstrągowych Tarnowo-Zabrodzie, który w latach swojej świetności był jednym z największych producentów ryb łososiowatych w Polsce, sprzedającym dzięki własnej przetwórni całą produkcję do krajów EWG. Również gospodarka jeziorowa prowadzona była w sposób kompleksowy, obiekty wyposażone były we własne zaplecze służące wylęgowi i odchowowi materiału zarybieniowego, co czyniło je samowystarczalnymi. Gospodarstwo wykształciło masę ichtiologów i techników rybackich. W trakcie przekształceń lat dziewięćdziesiątych zasoby PGRyb Oleśnica uległy podziałowi, w większości sprywatyzowane, stanowią dużą część dzisiejszej bazy produkcyjnej na tym terenie. Część zasobów została niezagospodarowana, co z jednej strony lokalnie osłabiło sektor, pozostawiając często po sobie znaczne bezrobocie, z drugiej stanowi potencjał rozwojowy.

Funkcjonowanie wszystkich gospodarstw rybackich w tej samej zlewni wymusza na rybakach kontakt i współpracę. W tym samym momencie warunki pogodowe, np. gwałtowne przybory wód czy długotrwałe susze oddziałują w podobny sposób na całe środowisko gospodarcze i wszystkich użytkowników wód. Deficyty wody i susza hydrologiczna związana z brakiem opadów, pogorszającymi się warunkami atmosferycznymi, powodują straty w hodowli oraz wymagają często korzystania z dodatkowych urządzeń np. do natleniania, co z kolei zwiększa koszty produkcji. Bliska odległość i połączenia hydrologiczne są także powodem dużego ryzyka epizootycznego, tak więc ewentualne problemy w tym względzie są problemami wspólnymi, a ich eliminacja musi przebiegać we współpracy z innymi podmiotami. Poważnym problemem w gospodarce wodnej, zwłaszcza na wodach otwartych, jest ich eutrofizacja, która prowadzi do masowego zakwitu sinic i glonów, co z kolei prowadzi do ograniczenia dostępu światła do głębszych warstw wody powodując zamieranie roślin, a to z kolei zagraża zwierzętom wodnym.

Większość osób prowadzących działalność rybacką oraz część ich pracowników posiada wykształcenie rybackie, są absolwentami wydziałów rybackich UWM Olsztyn i UP Szczecin, czy technikum rybackiego w Sierakowie, co świadczy o wysokim poziomie wykształcenia i wiedzy właścicieli oraz kadry zarządczej gospodarstw rybackich (wyniki ankiet rybackich wskazują, że ok. 60% posiada wykształcenie wyższe, w tym 33% kierunkowe ichtiologiczne). Jednym z problemów kadrowych, który zauważono już wcześniej na terenie NGR, jest brak perspektyw zatrudnienia pracowników o odpowiednich kompetencjach w celu kontynuowania tradycji zawodu rybaka, głównie przez młode pokolenie, przede wszystkim z uwagi na brak możliwości kształcenia przyszłych kadr w oparciu o specjalistyczne szkolnictwo, które w zasadzie na obszarze NGR nie występuje. Wynika to również z faktu niskiej atrakcyjności zawodu rybaka, spowodowanej brakiem zachęt, niskimi zarobkami, uciążliwością pracy (praca fizyczna), czy lokalizacją poza miastem. Pociuszającym jednak może być fakt, iż środowisko lokalnych rybaków zgodnie deklaruje, iż widzą perspektywy na kontynuację działalności gospodarstwa po ich przejściu na emeryturę lub w przypadku, gdyby zrezygnowali z jego prowadzenia. Najczęściej jest to młode pokolenie (dzieci) lub inny członek rodziny. Świadczy to również o wielopokoleniowym charakterze gospodarstw (gospodarstwa rodzinne) oraz tradycjach rybackich.

Na terenie działania NGR funkcjonuje szereg podmiotów prowadzących działalność rybacką, praktycznie w każdej formie, w jakiej może być prowadzone rybactwo śródlądowe. Ze względu na dużą zasobność obszaru podmiotami o najszerszym spektrum działania są użytkownicy wód otwartych. Od wielu lat coraz większe znaczenie w strukturze dochodów gospodarstw jeziorowych zajmuje sprzedaż licencji wędkarskich. Największym zagrożeniem dla tej działalności jest postępująca eutrofizacja wód powierzchniowych i ciągłe obniżanie się wód gruntowych.

Ten drugi problem dotyczy też część obiektów z drugiej grupy podmiotów rybackich, czyli tych, które prowadzą chów i hodowlę w obiektach stawowych typu karpiowego. Są najbardziej liczącą grupą podmiotów, a wśród nich dominują małe rodzinne gospodarstwa już dziś nastawione na lokalną sprzedaż oraz rozwój w kierunku agroturystyki lub współpracy z małymi lokalnymi odbiorcami.

Trzecią grupę stanowią gospodarstwa produkujące ryby łososiowate, których funkcjonowanie umożliwia zasobność wód typu górskiego, zwłaszcza w północnej części obszaru funkcjonowania NGR. W większości są to nowoczesne obiekty stosujące najnowsze technologie hodowlane. Dość duży poziom ich produkcji wskazuje na racjonalne wykorzystanie zasobów, nie aspiruje jednak do wielkości najwyższych w Polsce, głównie ze względu na potrzebę dopasowania poziomu

produkcji do warunków środowiskowych, czyli tzw. zrównoważonej produkcji (w większości obiekty te znajdują się na terenach o ustanowionych formach ochrony środowiska). Na terenie Gminy Tarnówka znajduje się z kolei jedna z największych w Polsce hodowli suma afrykańskiego (500 ton rocznie) oraz największa na terenie wylęgarnia – Ośrodek zarybieniowy w Pleceminie, natomiast w Gminach Trzcianka i Szydłowo znajdują się największe na obszarze producenci pstrąga – palii (ponad 3500 ton rocznie). NGR może też ostatnio pochwalić się innowacyjnym projektem badawczo-wdrożeniowym z dziedziny akwakultury, realizowanym m.in. przez gospodarstwo rybackie Pstrąg Tarnowo, w ramach którego wyprodukowano nowy gatunek pstrąga nazwanego Wielkopolskim, będącego krzyżówką pstrąga tęczowego i źródlanego, który odporny jest na choroby i zmienne warunki hodowli. Obecnie konsorcjum pracuje nad opracowaniem szczepionek przeciw chorobom ryb.

Na terenie NGR znajdują się także podmioty prowadzące wylęgarnie i podchowalnie ryb. Choć w większości przypadków stanowi to dodatkową działalność gospodarstw, pochodząca z niej produkcja nabywana jest także przez innych użytkowników rybackich, głównie lokalnych. Aktualnie na terenie NGR funkcjonuje wiele przetwórní, w tym przy Gospodarstwie Rybackim Pstrąg Tarnowo, przy przedsiębiorstwie „Leśnk”, przy gospodarstwie w Stobnie, a w Przylękach prężnie działa Tradycyjna Wędzarnia Ryb przedsiębiorstwa „Eeltrans”.

Analiza ankiet rybackich wskazuje, że znaczna część rybaków (ponad 70%) korzystała z dofinansowania z funduszy europejskich, z sukcesem realizując rozmaite projekty, co świadczy o doświadczeniu rybaków w efektywnym wykorzystaniu środków unijnych. Potwierdzają to również dane z raportów opracowanych przez NGR, wg których rybacy w obu perspektywach w ramach wdrażania LSR zrealizowali operacje na ponad 10 mln zł czyli ok. 34% budżetu LSR. Średnio 35% wszystkich beneficjentów stanowili rybacy. Analiza sektora wykazuje jednak, że na obszarze NGR ciągle istnieje pewna ilość gospodarstw, które w dalszym ciągu nie pozyskało wsparcia ze środków unijnych. Z ankiet wynika również, że w zdecydowanej większości rybacy przewidują dalszy rozwój swojej działalności i są zainteresowani aplikowaniem o środki z 3 Priorytetu Programu FEDr za pośrednictwem NGR, co świadczy o stosunkowo dużym zapotrzebowaniu sektora rybackiego na środki unijne. Potwierdzają to również wyniki zebranych fiszek projektowych.. Poważnym problemem całego sektora są wysokie koszty prowadzenia i utrzymania działalności rybackiej w tym zatrudnienia, poboru i zrzutu wód, cen paliw i energii, co znacznie osłabia jego możliwości rozwojowe.

Sektor rybacki występujący na terenie działania grupy ma charakter rozdrobniony, wielkość gospodarstw często nie pozwala na uzyskanie zadowalających wyników ekonomicznych.

Ponadto z analizy ankiet rybackich, potwierdzonych jednocześnie opiniami rybaków, którzy wzięli udział w spotkaniach konsultacyjnych, wynika, że rybacy są skłonni do wprowadzenia w najbliższym czasie innowacji w zakresie: modernizacji linii produkcyjnej, narzędzi i technik chowu i hodowli (19%), oszczędności wody/energii, sprzedaży produktów, ochrony środowiska, wykorzystania odnawialnych źródeł energii (po 16%), zachowania odpowiedniej higieny i bezpieczeństwa pracy oraz utylizacji odpadów (po 10%). Rybacy są zatem zainteresowani nowoczesnymi technologiami w dziedzinie akwakultury i odnawialnych źródeł energii.

Ankiety potwierdzają ponadto, że do promocji swoich produktów oraz gospodarstw lokalni rybacy, albo nie wykorzystują żadnych metod marketingowych, albo promują się za pomocą własnej strony internetowej i facebooka, co świadczy o słabej promocji produktów rybactwa (brak potrzeby lub wiedzy w zakresie reklamy). Może to wynikać również z braku zintegrowanego systemu sprzedaży i promocji produktów rybnych, za pomocą którego można byłoby promować wszystkie gospodarstwa (cały sektor). Rybacy nie widzą też potrzeby zwiększania sprzedaży, nastawieni są głównie na sprzedaż lokalną w swoim gospodarstwie lub na okolicznych targach np. przed świętami. Tylko nieliczni dostrzegają potrzebę sprzedaży na większą skalę np. przez internet lub do lokalnych odbiorców – takie działania podjęły np. Port Stobno, Delikatesy z ryb Rybajka. Ważną kwestią, na którą zwrócili uwagę rybacy na spotkaniu w czerwcu 2024 r., to pozytywne tendencje związane ze spożyciem zdrowych i ekologicznych produktów rybactwa, przede wszystkim ryby przetworzonej i poddanej wstępnej obróbce (ryba wypatroszona, wyfiletowana wypiera rybę żywą), dodatkowo na obszarze NGR surowiec ten dostępny jest przez cały rok (gospodarstwa pstragowe). Chcąc wyjść naprzeciw coraz bardziej rosnącym oczekiwaniom klientów, rybacy winni inwestować w dodatkowy, ale kosztowny, sprzęt do obróbki ryb (np. skrobaki, myjki, odgławiarki, patroszarki, płatownice, dzwonkownice, przecinarki do ości).

Ankiety potwierdzają, że większość rybaków wykorzystuje w swojej działalności rybackiej odnawialne źródła energii, głównie fotowoltaikę, co świadczy o pewnym stopniu wykorzystania OZE na obszarze, pomimo wysokich kosztów

wdrożenia OZE oraz długich procedur administracyjnych uruchomienia. Mimo to nadal są zainteresowani zastosowaniem nowoczesnych i naturalnych źródeł energii (potencjałem może być np. energia wiatrowa).

Poza typową działalnością rybacką, duża część podmiotów prowadzi działalność dodatkową, która czasami ma charakter oddzielnej działalności gospodarczej uzupełniającej dochody z rybactwa, najczęściej jednak jest rozwinięciem działalności rybackiej. Sprzyja temu mały i rodzinny charakter gospodarstw, dla których dodatkowe dochody z działalności około rybackiej mogą być atrakcyjną formą podniesienia rentowności przedsięwzięcia. Najpowszechniej występujące formy tej działalności to sprzedaż bezpośrednia ryb, gastronomia, agroturystyka, inne usługi turystyczne, usługi sprzętem rybackim i budowlanym (prace ziemne). Przykładami dobrych praktyk w tym zakresie mogą być gospodarstwa: Pstrąg Tarnowo, przy którym działa przetwórnia Rybajka, produkująca przetwory z pstrąga oraz przy którym funkcjonuje restauracja rybna Rybi Puzon, kompleks o nazwie Port Stobno, w skład którego wchodzi obiekty chowu i hodowli, liczne łowiska, bar i wędzarnia ryb, sprzedaż bezpośrednia, agroturystyka, winnica, Osuch – tradycyjna produkcja uzupełniona jest o gastronomię – działa tu wiata biesiadna, w której organizowane są imprezy okolicznościowe oraz agroturystyka i domki dla wędkarzy, w Teresinie – działała tu agroturystyka przyjmująca zagranicznych myśliwych oraz organizowane są liczne zawody wędkarskie na łowiskach czy zajęcia dla dzieci przedszkolnych i szkolnych, przy gospodarstwie prowadzona jest też hodowla danieli, jeleni i muflonów. Obiekty te stanowią kompleksy, w których w sezonie wypoczywają całymi dniami wędkarze i ich rodziny.

Ogromnym zagrożeniem dla produkcji rybackiej są straty powodowane przez szkodniki rybożerne, w większości będące gatunkami chronionymi (kormorany, rybołowy, czaple, wydry, bobry). Mimo, że rybacy mają możliwości przeciwdziałania tym stratom, jednak ich stopień i skuteczność są niewielkie - wynika to przede wszystkim ze zbyt długiego oczekiwania na otrzymanie odstrzału tych gatunków, czy zbyt małej ilości zwierząt do odstrzelenia. Tematem nieustannie pojawiającym się w trakcie konsultacji jest duża skala kłusownictwa, wobec którego trudno podjąć rybakom środki zaradcze, z uwagi na niską szkodliwość czynów, ponadto w większości kłusownikami są sąsiedzi, czy okoliczna młodzież, a także „wędkujący” bez zezwoleń.

Łączna ilość podmiotów rybackich zidentyfikowanych podczas badania obszaru LSR wynosi 190, z czego 55 kwalifikuje się do sektora zgodnie z posiadanymi decyzjami Powiatowych Lekarzy Weterynarii w zakresie akwakultury (wykaz GIW podmiotów nadzorowanych w sektorze akwakultury), 12 jako zakłady przetwórstwa (PKD 10.20.Z), 1 jako uznana organizacja producentów ryb (SPRŁ), 26 jako użytkownicy jezior i rzek, prywatnych oraz dzierzawionych od RZGW, nadleśnictw, gmin lub będących własnością Skarbu Państwa w zarządzie tych instytucji, 20 jako użytkownicy stawów i innych zbiorników dzierzawionych od nadleśnictw i gmin lub będących w ich zarządzie, 76 jako właściciele prywatnych zbiorników wodnych.

Tabela 18: Podmioty rybackie na obszarze NGR

Rodzaj	Podmioty rybackie
akwakultura – decyzje PLW	55
uznana organizacja (wykaz MRiRW) – SPRŁ	1
przetwórnice PKD 10.20.Z (CEiDG)	12
użytkownicy jezior i rzek – w zarządzie lub dzierżawa od RZGW, nadleśnictw, gmin, prywatne	26
użytkownicy stawów i innych zbiorników – w zarządzie lub dzierżawa od nadleśnictw, gmin	20
właściciele stawów prywatnych (dane od samorządów)	76
RAZEM	190

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od RZGW w Bydgoszczy, nadleśnictw, gmin, starostw, wykaz podmiotów nadzorowanych GIW, wykaz MRiRW, CEiDG

Łączna ilość zatrudnionych w sektorze rybackim w 2021 roku, wraz z właścicielami oraz domownikami wyniosła 115 osób, w tym 92 osoby zatrudnione na stałe (na podstawie złożonych RRW za 2021 rok), będąca jednak danymi

niedoszacowanymi. Zgodnie z danymi z kwestionariuszy RRW, produkcja całkowita ryb wynosi ponad 988 ton, w tym 75% stanowi produkcja ryb łososiowatych i jesiotrowatych, a 25% typu karpiego. Na uwagę zasługuje fakt, iż w strukturze produkcji dominuje sum (ponad 50% ryby konsumpcyjnej), tak wysokie wyniki osiąga jedna z największych w Polsce hodowli suma afrykańskiego w Bartoszkowie. W 2021 roku wyprodukowano ponad 50 mln ton narybku pochodzącego z wylęgarni (zdecydowana większość to ryby łososiowate). Większość produkcji na obszarze NGR to ryba przeznaczona do konsumpcji, dominują obiekty typu karpiego. Natomiast 5% produkcji stanowią zarybienia, które wykonuje PZW w Pile oraz kilkunastu użytkowników jezior.

Tabela 19: Struktura gatunkowa produkcji ryb

Gatunek	% ryba konsumpcyjna
sum afrykański	42%
palia	22%
karp	15%
sum europejski	10%
pstrąg tęczowy	6%
pstrąg źródlany	4%
jesiotr	1%
pozostałe	1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z RRW

Na obszarze NGR szeroko rozwinięta jest gospodarka jeziorowa – występuje około 100 jezior o łącznej powierzchni ogólnej ponad 1500 ha, z czego większość stanowi własność lub jest dzierżawionych przez użytkowników rybackich, prowadzących racjonalną gospodarkę rybacką, a około 1/3 z nich to własność Skarbu Państwa, znajdująca się w zarządzie PGW Wody Polskie – RZGW, które wykorzystuje je w programie „Nasze łowiska”, a także nadleśnictw i gmin (jeziora bez dzierżaw). Największym użytkownikiem jezior i rzek jest ON PZW w Pile, który użytkuje około 20% obwodów jeziorowych i 3 rzeczne (Bukówka, Miała, Noteć). Największe z jezior to: Ptuszkowskie (Zbiornik Ptusza), Białe, Straduńskie, Zbiornik Dobrzyca, Logo – Długie, Sarcze, Łokacz (Królewskie).

2.6. ZGODNOŚĆ OBSZARU Z ZASADAMI HORYZONTALNYMI

Strategia NGR jest zgodna z zasadami horyzontalnymi określonymi w art. 9 rozporządzenia 2021/1060⁸, kładzie nacisk na poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, co oznacza, że wszystkie działania podejmowane w ramach strategii są zgodne z fundamentalnymi wartościami Unii Europejskiej. NGR dąży do zapewnienia, że wszystkie osoby, bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię, światopogląd, niepełnosprawność, wiek czy orientację seksualną, mają równe szanse na uczestnictwo w projektach i inicjatywach realizowanych w ramach strategii.

W ramach swojej strategii NGR promuje zasadę równości kobiet i mężczyzn, dbając o to, aby kobiety miały równy dostęp do wszelkich programów i inicjatyw oraz aby były aktywnie zaangażowane w proces podejmowania decyzji. Ponadto,

⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej; PE/47/2021/INIT

zasada równości szans i niedyskryminacji jest integralną częścią strategii, co obejmuje także zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. NGR zobowiązuje się do eliminowania barier, które mogą utrudniać udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i gospodarczym regionu, poprzez dostosowanie infrastruktury oraz zapewnienie dostępności informacji i usług.

Strategia NGR jest również zgodna z celami zrównoważonego rozwoju, o których mowa w rozporządzeniu. Działania podejmowane w ramach strategii koncentrują się na promowaniu zrównoważonego rybołówstwa i akwakultury, ochronie środowiska naturalnego oraz wspieraniu lokalnych społeczności w sposób, który nie zagraża przyszłym pokoleniom. NGR stawia na rozwój, który jest ekologicznie odpowiedzialny, ekonomicznie opłacalny i społecznie sprawiedliwy, co jest zgodne z długoterminowymi celami zrównoważonego rozwoju.

III. UDZIAŁ SPOŁECZNOŚCI W PRZYGOTOWANIU LSR

3.1. OPIS METOD ANGAŻOWANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PROCES PRZYGOTOWANIA LSR

Przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) było procesem silnie opartym na partycypacji społecznej, co zapewniło szerokie zaangażowanie społeczności lokalnej, a w szczególności sektora rybackiego oraz innych kluczowych grup interesu. W celu zapewnienia, że LSR odzwierciedla rzeczywiste potrzeby i oczekiwania mieszkańców oraz innych interesariuszy, zastosowano różnorodne metody angażowania społeczności, które umożliwiły pełne wykorzystanie lokalnych zasobów i potencjałów.

W okresie 2023-2024 podjęto łącznie kilkanaście różnych działań i aktywności bezpośrednich i pośrednich, jednorazowych, cyklicznych i ciągłych, o różnorodnej formie, grupie docelowej i tematyce – w celu wypracowania jak najlepszych i jak najszerszych komentarzy, opinii i wniosków. Dzięki temu udało się uzyskać odpowiedni kontekst oraz oczekiwaną społeczną akceptację dla założeń strategii, zarówno na poziomie powszechnym, ogólnym, jak i w dedykowanym sektorze rybackim.

- **Spotkania konsultacyjne**

Cyklicznie organizowane spotkania w wybranych miejscach obszaru NGR miały na celu szczegółowe omówienie kluczowych aspektów LSR, w tym diagnozy obszaru poprzez analizę SWOT, analizy potrzeb i potencjałów. Spotkania odbywały się zarówno podczas wydarzeń lokalnych w gminach, jak i poprzez wydarzenia indywidualnie organizowane przez NGR. Każdorazowo w spotkaniach brało udział od kilkunastu do kilkudziesięciu mieszkańców danego obszaru reprezentujących różne sektory: mieszkańców, rybaków, samorządy, przedsiębiorców czy organizacje pozarządowe. Łącznie przeprowadzono 19 takich spotkań w roku 2023 i 2024, w tym m.in.: 27.05.2023 – Wieleń (VII Targi Produktu Lokalnego); 04.06.2023 – Trzcianka (Dzień Dziecka); 10.06.2023 – Tarnowo (Święto Ryby i Wody); 19.08.2023 – Milcz (dożynki); spotkania w gminach: 27.06.2023 – Trzcianka; 29.06.2023 – Czarnków; 29.06.2023 – Chodzież; 29.06.2023 – Budzyń; 04.07.2023 – Drawsko; 04.07.2023 – Krzyż Wielkopolski; 04.07.2023 – Wieleń; 06.07.2023 – Szydłowo; 06.07.2023 – Tarnówka; 16.11.2023 – konferencja w Trzciance, 14.08.2024 – Trzcianka: omówienie celów strategicznych i kryteriów oceny.

- **Forum lokalne**

Spotkanie mające charakter merytorycznego forum dyskusyjnego i wymiany doświadczeń w zakresie analizy SWOT, problemów i potrzeb rozwojowych obszaru NGR. Odbyły się dwa takie spotkania (30.06.2023 – Trzcianka, 05.07.2023 – Trzcianka) – pierwsze dla szerokiej grupy lokalnych interesariuszy i mieszkańców (Rada), drugie dedykowane dla przedstawicieli sektora rybackiego.

- **Punkt konsultacyjny i wywiady indywidualne**

Wywiady prowadzone w formie otwartej od czerwca 2023 roku w ramach funkcjonującego punktu konsultacyjnego w biurze NGR, podczas których wszystkie zainteresowane osoby, w tym mieszkańcy, przedsiębiorcy, samorządy,

organizacje pozarządowe oraz przede wszystkim rybacy zgłaszali swoje sugestie w zakresie oczekiwań, problemów, potrzeb rozwojowych, propozycji celów, zasad komunikacji itd.

- **Warsztaty merytoryczne (pogłębione)**

Warsztaty merytoryczne miały na celu szczegółowe omówienie kluczowych aspektów LSR, w tym diagnozy obszaru poprzez analizę SWOT oraz identyfikacji kluczowych potencjałów, działań i priorytetów rozwoju oraz pomysłów do realizacji. Spotkanie odbyło się 20.10.2023 w Trzciance, wzięło w nim udział kilkudziesięciu interesariuszy lokalnych wskazanych przez NGR jako referencyjna grupa reprezentatywna dla obszaru NGR dla sektora rybackiego, publicznego, prywatnego, pozarządowego i opinii (kluczowi interesariusze).

Rysunek 8: Spotkanie warsztatowe w Trzciance – analiza SWOT

Źródło: materiały własne NGR

- **Warsztaty sektorowe (pogłębione)**

Warsztaty sektorowe miały na celu szczegółowe omówienie kluczowych aspektów LSR, w tym diagnozy obszaru poprzez analizę SWOT oraz identyfikacji kluczowych potencjałów, działań i priorytetów rozwoju oraz pomysłów do realizacji – z punktu widzenia sektora rybackiego. Warsztaty miały kluczowe znaczenie jako dedykowane dla grupy potencjalnych Beneficjentów. Spotkania odbyły się 5.07.2023 oraz 18.06.2024 – oba w Trzciance, wzięło w nim udział 22 przedstawicieli lokalnego sektora rybackiego (właściciele gospodarstw, domownicy, pracownicy).

Łącznie we wszystkich spotkaniach konsultacyjnych udział wzięło **254 uczestników**, w tym przedstawiciele następujących sektorów: **57 – sektora publicznego, 40 – społecznego, 87 – gospodarczego, w tym 82 - sektora rybackiego oraz 177 mieszkańców.**

- **Badania ankietowe**

Ankiety w formie tradycyjnej oraz internetowej miały na celu zebranie materiału porównawczego do opracowania diagnozy obszaru i opracowania analizy SWOT oraz celów i propozycji działań do realizacji.

Ankiety zostały przeprowadzone łącznie trzykrotnie – w formie tradycyjnej do wszystkich mieszkańców obszaru NGR oraz dedykowane do przedstawicieli sektora rybackiego (od 06.2023), w formie online do wszystkich mieszkańców obszaru NGR (6-26.11.2023), w formie online do interesariuszy lokalnych wskazanych przez NGR jako referencyjna grupa reprezentatywna dla obszaru NGR dla sektora rybackiego, publicznego, prywatnego, pozarządowego i opinii (6-26.11.2023). Łącznie zebrano 270 ankiet, w których zgłoszono 119 propozycji projektów do realizacji w ramach LSR.

- **Fiszki projektowe**

Za pomocą fiszek projektowych uzyskano pogląd na temat operacji, jakie poszczególni interesariusze chcieliby zrealizować w ramach wdrażania LSR, czyli posłużyły one do identyfikacji pomysłów wg projektowanych zakresów. Dane posłużyły też do opracowania budżetu i wskaźników. Łącznie otrzymano zwrotnie 66 fiszek.

- **Informacje na stronie internetowej**

Publikowanie bieżących informacji na stronie internetowej NGR <https://ngr.pila.pl/po-ryby-2014-2020/po-ryby-2021-2027/konsultacje-lsr-2024-2029> oraz samorządów, znajdujących się na tym obszarze, miało na celu informowanie i komunikowanie opinii publicznej o aktualnych działaniach podejmowanych w zakresie przygotowania strategii oraz możliwości aktywnego włączenia się przez mieszkańców.

- **Kluczowi interesariusze dla Strategii NGR⁹**

W październiku 2023 roku powołana została referencyjna grupa interesariuszy reprezentatywna dla obszaru NGR dla sektora rybackiego, publicznego, prywatnego, pozarządowego i opinii – tj. Kluczowi interesariusze dla Strategii Nadnoteckiej Grupy Rybackiej – łącznie 36 osób. Celem grupy interesariuszy jest zewnętrzne opiniowanie poszczególnych działań i elementów na każdym etapie strategii – przygotowania, wdrożenia i ewaluacji. Grupa ta uczestniczyła w warsztatach, ankietach, spotkaniach konsultacyjnych, opiniowała m.in. SWOT, cele strategiczne, operacje i kryteria wyboru. Dzięki zastosowaniu opisanych metod, zaangażowane strony obejmowały szerokie spektrum lokalnej społeczności, w tym sektor rybacki, który jest kluczowy dla realizacji LSR. Działania angażujące były prowadzone w sposób umożliwiający udział różnych grup społecznych i zawodowych, co zapewniło reprezentatywność procesu i uwzględnienie szerokiego spektrum opinii i potrzeb. Proces angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR opierał się na transparentności, otwartości i inkluzyjności, co zapewniło, że strategia powstała w wyniku rzeczywistej współpracy i dialogu pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi stronami.

3.2. DANE Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH PRZEPROWADZONYCH NA OBSZARZE REALIZACJI LSR WYKORZYSTANE DO OPRACOWANIA LSR

W procesie opracowywania strategii dla obszaru NGR kluczowe było uwzględnienie głosu społeczności lokalnej oraz innych interesariuszy poprzez różnorodne metody konsultacji społecznych. Wykorzystane techniki, takie jak spotkania konsultacyjne, forum lokalne, warsztaty merytoryczne czy badania ankietowe, były fundamentem dla stworzenia strategii, która odpowiadała na rzeczywiste potrzeby i oczekiwania mieszkańców oraz innych kluczowych grup.

Na każdym etapie prac nad LSR, od diagnozy obszaru po formułowanie celów i działań, konsultacje społeczne odgrywały fundamentalną rolę. Jednocześnie ilość oraz zróżnicowana formuła pozwalała każdorazowo na zebranie wniosków i ich wzajemne zestawianie oraz porównywanie – dodatkowo po uwzględnieniu jeszcze danych i analiz statystycznych, co dało kompleksowy obraz obszaru NGR – gdzie najmocniej akcentowane wnioski i czynniki mogły znaleźć się w ostatecznej wersji strategii, jako powszechnie zgodne, niezależnie od indywidualnych wskazań.

Wszystkie zebrane dane zostały poddane analizie, która pozwoliła na wyodrębnienie wniosków przyjętych oraz odrzuconych. Wnioski przyjęte uwzględniały propozycje i sugestie, które były powszechne, poparte o obiektywne dane, zgodne z ogólną wizją strategii oraz które mogły przyczynić się do rozwoju obszaru. Wnioski odrzucone to takie, które z różnych względów (np. ograniczenia finansowe, niewystarczające uzasadnienie, niski związek tematyczny czy merytoryczny) nie mogły być uwzględnione w strategii. Wszelkie wyniki analizy SWOT czy identyfikacji celów strategicznych, będące efektem pracy nad dokumentem, były bezpośrednio osadzone w kontekście zebranych opinii i potrzeb lokalnych, co zapewniło ich odpowiednio wysoką trafność i adekwatność. Złożone pomysły na projekty w zdecydowanej większości wpisywały się w projektowane założenia realizowanych operacji w ramach 3 Priorytetu.

⁹ Zespół Kluczowych Interesariuszy dla Strategii Nadnoteckiej Grupy Rybackiej powołany 12 października 2023 roku

Odrzucono kwestie, które na obecnym etapie uznane zostały przez NGR za nie wpisujące się w 3 priorytet FEoR, np. związane z utworzeniem wylęgarni. Wyniki przeprowadzonych badań ankietowych pozwoliły na wykorzystanie ich w analizie SWOT.

Respondenci zdecydowanie wskazali, że **najmocniejszymi mocnymi stronami**, prowadzącymi do rozwoju regionu, jako obszaru zależnego od rybactwa (90-100%), są: wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru ... – potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki, istnienie NGR działającego na rzecz rozwoju obszaru, relatywnie niskie zanieczyszczenie środowiska naturalnego, brak przemysłu ciężkiego stanowiącego istotne zagrożenie dla środowiska, sezony wędkarskie, myśliwskie, grzybowe, kajakowe, relatywnie dość dobrze rozwinięta ogólnodostępna baza turystyki i rekreacji, ale wymagająca doinwestowania, aktywne samorządy, instytucje kultury oraz NGO działające na rzecz rozwoju obszaru NGR. Rybacy określili, jakie wg nich są **ograniczenia i problemy w prowadzeniu i rozwoju działalności rybackiej**. Zdecydowanie problemami są (70-100%): obciążenie stratami produkcyjnymi powodowanymi przez szkodniki rybackie oraz kłusownictwo, wysokie koszty prowadzenia i utrzymania działalności rybackiej ..., występowanie negatywnych skutków ocieplenia i zmiany klimatu ..., zbyt sformalizowany proces prowadzenia inwestycji związanych z budową lub rozbudową obiektów hodowlanych, brak stabilności ekonomicznej w związku ze zmianami w globalnej gospodarce.

Rybacy określili działania, jakie powinny być wspierane w LSR ze środków FEoR 2021-2027, które pomogą zniwelować w/w problemy. Zdecydowanie wyrazili oni poparcie dla następujących działań (70-100%): wspieranie inwestycji w sprzęt i wyposażenie służące do prowadzenia dz. rybackiej, sprzęt do zapobiegania lub usuwania skutków eutrofizacji wód, promocja ryb i spożycia produktów rybnych, badania nad stanem wód i ich zasobów biologicznych, zintegrowana promocja obszaru LSR pod względem rybackim, działania przyczyniające się do przeciwdziałania kryzysom związanym z klimatem, wspieranie innowacji w łańcuchu dostaw ryb i produktów rybnych, szkolenia dla rybaków na tematy zw. z rybactwem, wyposażenie w celu przeciwdziałania kłusownictwu i szkodnikom rybackim.

Zdecydowanymi **barierami**, prowadzącymi do blokady rozwoju regionu, jako obszaru zależnego od rybactwa (70-80%), są: niewystarczający poziom świadomości walorów turystycznych obszaru NGR, niewystarczająca publiczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, zwłaszcza nad wodami, niewystarczająco rozwinięta w stosunku do potencjału infrastruktura turystyczna (niewystarczająca liczba miejsc noclegowych oraz żywieniowych), zwłaszcza nad wodami, bariery dla niepełnosprawnych w obiektach turystycznych, niewystarczający poziom świadomości społecznej w zakresie rybackiej lokalnej historii, tradycji, kultury, niewystarczająca liczba obiektów i atrakcji turystycznych nawiązujących do rybackiej specyfiki obszaru, występowanie negatywnych skutków ocieplenia i zmiany klimatu, niski poziom świadomości ekologicznej w tym w zakresie ekosystemów wodnych, bioróżnorodności, zmian klimatu, recyklingu oraz wpływu człowieka na środowisko wśród lokalnej społeczności, brak produktu/marki lokalnej oraz systemu promocji nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu

Biorąc pod uwagę w/w zasygnalizowane problemy, **działaniami, na których powinno się skupić** w ramach wdrażania LSR, są: działania informacyjne i promujące obszar NGR pod kątem turystycznym oraz w nawiązaniu do specyfiki rybackiej, działania promujące i upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego i tradycji obszaru rybackiego NGR, stworzenie produktu/marki lokalnej lub systemu promocji nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu, tworzenie i rozwój publicznej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, zwłaszcza nad wodami, przystosowanej do korzystania przez osoby niepełnosprawne, tworzenie i rozwój komercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, zwłaszcza nad wodami, tworzenie i rozwój obiektów i atrakcji turystycznych nawiązujących do rybackiej specyfiki obszaru NGR, działania związane z zapobieganiem negatywnym skutkom ocieplenia i zmiany klimatu lub wspomaganiem dostosowywania się do tych zmian, działalność edukacyjna w zakresie szeroko pojętej ekologii itd. Dodatkowo sektor rybacki zgłaszał potrzebę realizacji działań w zakresie prowadzonej działalności rybackiej w tym wzmocnienie krótkich łańcuchów dostaw, zwiększania jakości i wartości produktów rybactwa, rozwijania działalności na każdym jej etapie oraz przeciwdziałania kłusownictwu i szkodom powodowanym przez zwierzęta a także badania stanu wód.

3.3. OPIS METOD ANGAŻOWANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PROCES REALIZACJI LSR

W celu efektywnego angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii NGR planowane są różnorodne działania mające na celu, zarówno utrzymanie zaangażowania obecnych uczestników, jak i mobilizowanie dotychczas

biernych interesariuszy. Działania te będą opierać się na tradycyjnych formach angażowania, z którymi lokalna społeczność jest już zaznajomiona, a jednocześnie wprowadzą nowe, innowacyjne podejścia, aby stopniowo wzmocnić zaangażowanie i innowacyjność mieszkańców tego obszaru.

Podstawową formą zaangażowania będzie bezpłatne doradztwo świadczone przez pracowników Biura NGR, które służyć będzie poinformowaniu potencjalnych wnioskodawców o możliwościach otrzymania dofinansowania, sposobie wypełnienia wniosków, zachęceniu ich do aplikowania o środki, a także otrzymania informacji zwrotnych na temat oceny wdrażania LSR i funkcjonowania NGR.

Kolejnym elementem angażowania będzie udostępnianie na stronie NGR oraz gmin członkowskich kluczowych informacji i komunikatów, np. dotyczących naborów, efektów realizacji projektów, aktualizacji strategii. Zapewni to pełen dostęp do kluczowych informacji dla wszystkich zainteresowanych mieszkańców. Podstawowym elementem informacji np. o naborach i szkoleniach będą posty zamieszczane na portalach internetowych w tym głównie na facebooku, co jest ważne szczególnie dla młodszego pokolenia oraz materiały typu ulotki i broszury, bannery, roll-up. Innym elementem będzie organizacja regularnych spotkań informacyjnych i konsultacyjnych oraz szkoleniowych, które będą odbywać się w dogodnych dla mieszkańców terminach i lokalizacjach. Spotkania te będą służyć nie tylko przekazywaniu informacji na temat postępów w realizacji LSR, ale również zbieraniu opinii i sugestii od społeczności lokalnej. Spotkania szkoleniowe dotyczyć będą przekazania informacji odnośnie dedykowanego wsparcia jak i wypełnienia wniosków o dofinansowanie oraz o płatność, realizowane będą bezpośrednio przed naborami lub cyklicznie przed złożeniem wniosków o płatność. Dla osób, które nie mogą uczestniczyć osobiście, umożliwione zostaną alternatywne formy udziału, takie jak spotkania online, indywidualne konsultacje telefoniczne oraz możliwość składania uwag i propozycji drogą elektroniczną.

Aby mobilizować biernych dotychczas interesariuszy, planowane są kampanie informacyjne i promocyjne w lokalnych mediach, zarówno tradycyjnych (gazety, radio), jak i cyfrowych (strony internetowe, media społecznościowe). Kampanie te będą przedstawiać konkretne korzyści z uczestnictwa w realizacji LSR oraz sukcesy już osiągnięte dzięki zaangażowaniu lokalnej społeczności. Dodatkowo, planowane jest wykorzystanie wydarzeń, tj. święto gminy, dożynki itd. oraz miejsc spotkań lokalnych społeczności, takich jak centra kultury, świetlice wiejskie, szkoły, w celu prowadzenia spotkań otwartych, które będą okazją do promocji strategii i jej efektów.

Wzorem lat ubiegłych utworzona zostanie też baza beneficjentów i opisów zrealizowanych przez nich projektów umieszczona na mapie na stronie internetowej NGR, której zadaniem będzie promocja dokonań beneficjentów. Temu celowi posłuży również kolejna część Kroniki Wspomnień czyli filmu o zrealizowanych projektach. Aby wzmocnić wizerunek NGR oraz programu i UE wykonane zostaną gadżety reklamowe i promocyjne z logo, zgodnie z Księgą Tożsamości Wizualnej Znaku Programu.

Aby uniknąć wykluczenia żadnej grupy społecznej, szczególny nacisk zostanie położony na różnorodność metod komunikacji i udostępniania informacji. Szczególna uwaga zostanie także poświęcona zapewnieniu dostępności wszystkich działań dla osób z niepełnosprawnościami, poprzez dostosowanie miejsc spotkań oraz materiałów informacyjnych. Należy podkreślić, że budynek, w którym mieści się siedziba i biuro NGR oraz prowadzonych jest większość spotkań, posiada udogodnienia dla osób niepełnosprawnych – wyposażony jest w windę i rampę. Strona internetowa również zapewnia tzw. dostępność cyfrową treści, gdyż umożliwia korzystanie z niej przez osoby niewidome i niedowidzące.

Wzmocnienie partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR będzie realizowane również poprzez działania w ramach zawiązanej grupy interesariuszy zewnętrznych, stanowiących reprezentację kluczowych środowisk społecznych, gospodarczych i administracyjnych istotnych z punktu widzenia celów ustanowionych w ramach strategii – sektora publicznego, gospodarczego, pozarządowego, rybackiego i opinii. Grupa ta, jako zewnętrzna reprezentacja lokalnych środowisk, będzie aktywnie uczestniczyć w procesie wdrażania i monitorowania strategii – jako ciało opiniujące, wspierające i promujące strategię NGR i jej efekty.

IV. ANALIZA SWOT OBSZARU REALIZACJI LSR ORAZ WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ANALIZY SWOT

Analiza SWOT jest wynikiem przeprowadzonej diagnozy i została przygotowana z jednej strony na podstawie tła statystycznego, opisu cech rzeczywistych, z drugiej - na podstawie wniosków ze spotkań i warsztatów oraz wyników przeprowadzonych ankiet. Tym samym analiza ta stanowi eksperckie podsumowanie kluczowych aspektów adresowanych do lokalnych potrzeb i funkcji strategii – dedykowanej w celu rozwoju sektora rybackiego w rozwiniętym środowisku społeczno-gospodarczym. Projekt analizy SWOT był prezentowany podczas wszystkich spotkań konsultacyjnych, co ostatecznie zaowocowało jej uzupełnieniem o kolejne ważne problemy, potrzeby i potencjały, rezygnacją z innych mało istotnych oraz ogólnym uporządkowaniem. Szczególne znaczenie dla jej ostatecznego kształtu miały spotkania branżowe z rybakami, którzy również wnieśli swoje uwagi.

Jedną z podstawowych technik analizy strategicznej, podsumowującej charakterystykę danego obszaru za pomocą różnych czynników jest analiza SWOT. Jest to badanie silnych i słabych stron obszaru (czynniki wewnętrzne) oraz szans i zagrożeń pojawiających się przed nim (czynniki zewnętrzne). Wykonując podstawową analizę SWOT otrzymujemy zestawienie czterech kategorii:

- listę silnych i słabych stron obszaru
- listę szans i zagrożeń, jakie istnieją lub mogą pojawić się w otoczeniu

Listy te są ograniczone i syntetyczne, zawierają zazwyczaj jedynie najważniejsze i dobrze zdefiniowane silne strony i słabości oraz szanse i zagrożenia wynikające z przeprowadzonych analiz, badań i warsztatów, przez oczekiwania rozwojowe i kontekst strategiczny (rozwój sektora rybackiego), a na końcu oparte na tle statystycznym (potwierdzenie adekwatności danych czynników). Umożliwia to koncentrację na tym, co dla obszaru ma najważniejsze znaczenie dla lokalnego środowiska (i rezygnację z czynników mniej istotnych wykazanych w statystyce).

Takie świadome i ograniczone pole widzenia ma charakter decyzji strategicznych. Wykonując szczegółową analizę NGR, dokonano dodatkowego podziału czynników wewnętrznych i zewnętrznych na trzy podstawowe obszary:

- Obszar rybactwa (sektorowy)
- Obszar turystyczny (oferta turystyczna, kulturalna i rekreacyjna)
- Inne uwarunkowania, w tym środowiskowe

Podział analizy na obszary pozwala na szczegółowe przebadanie najważniejszych czynników, mających wpływ na rozwój badanego obszaru.

4.1. TABELA SWOT

Tabela 20: Analiza SWOT NGR

Mocne strony	Słabe strony
Obszar rybactwa	
SR01 wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszarów rybackich i akwakultury	WR01 duża kapitałochłonność inwestycji, brak własnych funduszy lub kłopoty z pozyskaniem finansowania inwestycji (utrudniony dostęp do kredytów i innych form finansowania)
SR02 doświadczenie rybaków w efektywnym wykorzystaniu środków unijnych (głównie z funduszy rybackich)	WR02 duże obciążenie stratami produkcyjnymi powodowanymi przez szkodniki (w większości będące gatunkami chronionymi) oraz kłusownictwo

SR03 wielokierunkowość i łączenie różnych rodzajów działalności (chów i hodowla, przetwórstwo, zakwaterowanie, gastronomia, łowiska) – umiejętność dywersyfikacji działalności przez sektor rybacki	WR03 brak chętnych do pracy w gospodarstwach rybackich z uwagi na uciążliwy charakter pracy rybaka oraz o odpowiednich kwalifikacjach
SR04 istnienie NGR jako platformy zrzeszającej i integrującej lokalnych rybaków	WR04 brak perspektyw zatrudnienia młodych ludzi posiadających wiedzę lub doświadczenie rybackie z uwagi na brak możliwości kształcenia na obszarze w oparciu o specjalistyczne rybackie szkolnictwo
SR05 doświadczenie i wiedza właścicieli oraz kadry zarządczej gospodarstw rybackich (zasoby po PGR Oleśnica, wykształcenie ichtiologiczne)	WR05 wysokie koszty prowadzenia i utrzymania działalności rybackiej w tym wysokie koszty zatrudnienia, poboru i zrztu wód, cen paliw i energii wykorzystywanych w działalności rybackiej
SR06 tradycje rybackie oraz wielopokoleniowy charakter gospodarstw rybackich	WR06 słaba promocja produktów rybnych oraz brak zintegrowanego systemu sprzedaży i promocji produktów rybnych
SR07 wysoki potencjał na absorpcję środków w ramach LSR	WR07 niska opłacalność działalności rybackiej oraz związana z tym konieczność prowadzenia innych rodzajów działalności tzw. dywersyfikacja dochodów
SR08 zróżnicowany charakter gospodarstw (gosp. karpiove, pstrągowe, wylęgarnie, przetwórstwo)	WR08 rozdrobnienie sektora, małe gospodarstwa osiągające słabe wyniki ekonomiczne
Obszar turystyczny	
ST01 wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru dzięki bogactwu form ochrony przyrody, wysokiemu poziomowi lesistości, dużej liczbie jezior i rzek, bogactwu gatunkowemu flory i fauny, a także walory zabytkowe – potencjał do rozwoju turystyki, akwaturystyki i agroturystyki	WT01 niewystarczający poziom świadomości społecznej w zakresie rybackiej lokalnej historii, tradycji, kultury
ST02 Międzynarodowa Droga Wodna E70 (Wielka Pętla Wielkopolski – rzeka Noteć) – potencjał rozwojowy dla turystyki wodnej	WT02 niewystarczający poziom społecznej świadomości w zakresie walorów zdrowotnych ryb, dostępności i jakości ryb wyhodowanych lokalnie oraz związane z tym niskie spożycie produktów rybnych
ST03 niewielka gęstość zaludnienia – dziewicze tereny atrakcyjne turystycznie	WT03 brak obiektów oraz inicjatyw promujących i popularyzujących zawód, historię, tradycje i kulturę lokalnego rybactwa
ST04 tematyczne ścieżki edukacyjno-przyrodnicze (Park Ryb Słodkowodnych w Trzciance, Park Grzybowy w Piłce, Park Rybny w Marylinie, Rybolandia w Milczu)	WT04 brak produktu/marki lokalnej oraz systemu promocji nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu a także tradycyjnych/lokalnych produktów rybnych
ST05 cykliczne imprezy lokalne	WT05 niewystarczająca liczba obiektów i atrakcji turystycznych nawiązujących do rybackiej specyfiki obszaru
ST06 silne poczucie tożsamości miejsca, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wśród mieszkańców, duma z miejsca zamieszkania	WT06 niewystarczająco rozwinięta w stosunku do potencjału infrastruktura turystyczna (niewystarczająca

	liczba miejsc noclegowych oraz żywieniowych), zwłaszcza nad wodami
ST07 duża ilość przedsiębiorstw turystycznych i rybackich wykorzystujących potencjał wód obszaru (niebieska gospodarka)	WT07 nieadekwatność standardu bazy noclegowej do rosnących oczekiwań turystów
ST08 wstępnie rozwinięta ogólnodostępna baza turystyki i rekreacji (szlaki piesze, rowerowe, konne, nordic walking, miejsca odpoczynku)	WT08 bariery dla niepełnosprawnych w obiektach turystycznych
	WT09 niewystarczająca publiczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, zwłaszcza nad wodami, wymagająca doinwestowania
	WT10 niski poziom świadomości na temat znaczenia niebieskiej gospodarki w rozwoju obszaru NGR
	WT11 niewystarczający poziom świadomości walorów turystycznych obszaru NGR wśród mieszkańców regionu oraz turystów
Inne uwarunkowania	
SI01 relatywnie niskie zanieczyszczenie środowiska naturalnego	WI01 występowanie negatywnych skutków ocieplenia i zmiany klimatu, takich jak wzrost liczby gwałtownych zjawisk atmosferycznych, pogorszenie jakości i ilości wody czy eutrofizacja i utrata bioróżnorodności zbiorników wodnych
SI02 położenie z dala od ośrodków przemysłowych: brak przemysłu ciężkiego stanowiącego istotne zagrożenie dla środowiska	WI02 brak wiedzy oraz problemy z finansowaniem inwestycji z zakresu ochrony środowiska w tym zastosowania OZE oraz prowadzenia gospodarki cyrkularnej
SI03 wolna przestrzeń pod różne inwestycje, w tym turystykę	
SI04 relatywnie duża liczba organizacji NGO na terenie działania NGR jako potencjał beneficjentów	
SI05 aktywne samorządy, instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju obszaru NGR oraz stanowiące potencjał beneficjentów w ramach LSR	
Szanse	Zagrożenia
O01 wzrost zainteresowania społeczeństwa spożyciem produktów lokalnych, ekologicznych oraz wysokiej jakości, w tym ryb i produktów rybactwa oraz ryby przetworzonej i poddanej wstępnej obróbce	T01 brak stabilności ekonomicznej w związku ze zmianami w globalnej gospodarce (pandemia, wojna w Ukrainie)
O02 stały dostęp do świeżych, lokalnych produktów rybnych	T02 sezonowość dochodów z działalności turystycznej i rybackiej

O03 potencjał gospodarstw rybackich umożliwiający wykorzystanie GOZ, OZE w tym niebieskiej energii	T03 wysokie koszty prowadzenia i utrzymania działalności gospodarczych i rolniczych oraz realizację inwestycji
O04 Rozwój turystyki opartej na kulturze lokalnej oraz z poszanowaniem środowiska naturalnego (turystyka „powolna”)	T04 obniżający się poziom wód publicznych i spowodowane tym zmniejszenie ilości wód w stawach hodowlanych
O05 zmieniające się trendy dotyczące preferencji co do rodzaju wypoczynku (np. „turystyka weekendowa”)	T05 postępująca degradacja środowiska naturalnego
O06 wzrost zainteresowania uprawianiem turystyki kwalifikowanej	T06 skomplikowane i niestabilne prawo i procedury związane z prowadzeniem gospodarki rybackiej
O07 sezony wędkarskie, myśliwskie, grzybowe, kajakowe	T07 brak chęci ubezpieczenia hodowli ryb przez firmy ubezpieczające
O08 wzrost zainteresowania rybaków nowoczesnymi technologiami w dziedzinie akwakultury, odnawialnych źródeł energii, w tym niebieskiej energii	T08 zbyt sformalizowany proces rozliczania środków przez IP oraz związana z tym niechęć do pozyskiwania dotacji
O09 rozszerzenie obszaru NGR o dwie nowe gminy o potencjale rozwoju w sektorze rybackim (nowe podmioty rybackie)	T09 opóźnienia we wdrażaniu Programu FEdR 2021-2027
O10 możliwość wykorzystania wsparcia inwestycji ze środków krajowych i unijnych	T10 postępująca marginalizacja sektora rybackiego, wypieranie tradycyjnego rybołówstwa przez turystykę

Źródło: opracowanie własne

4.2. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ANALIZY SWOT DLA CAŁOŚCI OBSZARU REALIZACJI LSR

Z analizy SWOT, opisu terenu działania NGR oraz konsultacji społecznych wynikają wnioski dotyczące całego obszaru w podobnym stopniu. Aby wesprzeć proces precyzowania celów LSR, należy tak je sformułować, aby pomóc w wyeliminowaniu słabych stron obszaru oraz zabezpieczeniu się przed zagrożeniami, przy jednoczesnym wykorzystaniu mocnych stron NGR i szans, jakie daje potencjał rozwojowy naszego kraju i Unii Europejskiej. Wnioski dla rozwoju kluczowego dla wdrażania LSR sektora rybackiego zostały ujęte w rozdziale 4.3.

Jednym z najcenniejszych zasobów obszaru działania NGR jest jego potencjał turystyczny. Dziewicze tereny, niezanieczyszczone środowisko naturalne, zróżnicowanie form terenu i przyrody, zasobność wód i lasów, to atuty, których wykorzystanie powinno być motorem rozwoju gmin znajdujących się w zasięgu NGR. Niewielka skala działalności turystycznej w stosunku do potencjału wynika z uwarunkowań historycznych (tereny popegeerowskie, o słabym poziomie przedsiębiorczości) oraz struktury turystyki w Polsce po przekształceniach lat dziewięćdziesiątych. Naturalny brak zainteresowania tymi terenami w latach dziewięćdziesiątych spowodował degradację infrastruktury turystycznej, pozostałej po okresie PRL, przypadki nowych inicjatyw inwestycyjnych w tym zakresie pojawiały się rzadko.

W ostatnich latach obserwujemy wzrost zainteresowania turystów naszym terenem, jak i lokalnych przedsiębiorców rozwojem działalności turystycznej. Inicjatywy te nie mają jednak charakteru kompleksowego, skupiają się raczej wokół konkretnej atrakcji turystycznej lub miejscowości. Na terenie NGR występuje lokalne i okresowe wzmożenie ruchu turystycznego związanego z wędkarstwem, turystyką wodną (spływy kajakowe), grzybobraniem, turystyką konną czy rowerową. Turyści chętnie odwiedzają poszczególne miejsca, czy uczestniczący w poszczególnych inicjatywach często nie zdają sobie sprawy z istnienia innych miejsc czy atrakcji godnych uczestnictwa. Brakuje sieci podmiotów świadczących usługi turystyczne, niewspółmierna do ilości atrakcji jest także baza noclegowa i żywieniowa, istniejąca wymaga znacznej modernizacji. Szczególnie niedoinwestowana jest infrastruktura nad wodami - brakuje pomostów, kładek, przystani, miejsc wodowania, oznaczeń dróg dojazdowych, wyznaczonych parkingów i miejsc odpoczynku. Dzięki środkom wspólnotowym

powstanie szansa na poprawę stanu tej części infrastruktury, jak i włączenia zintegrowanej informacji o tych miejscach do materiałów promocyjnych NGR.

Promocja turystyki na naszym terenie jest nadal szczątkowa, ma charakter jednostkowy, słabe przebicie i brak spójnej i kompleksowej wizji przyszłości, NGR nadal nie doczekała się opracowania marki lokalnej. Pomimo wielu inicjatyw powstałych przy udziale środków z PO Ryby (parki, ścieżki tematyczne), nadal widoczne są braki w infrastrukturze oraz innych działaniach, nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu, które stanowiłyby o jego rybackim charakterze. Wsparcie rozwoju turystyki na terenie działania Grupy umożliwi ograniczenie słabych stron, poprawiając bazę noclegową i żywieniową, rozwijając nowe i istniejące atrakcje turystyczne oraz promując teren w sposób systemowy i zorganizowany. Rozwój zarówno bazy noclegowej i żywieniowej, jak i uatrakcyjnienie terenów NGR, wesprze także rozwój dodatkowej działalności podmiotów rybackich, dostarczając klientom na ich produkty i usługi, podnosząc atrakcyjność turystyczną całego terenu jak i promując obszar NGR, co jest podstawą zapewnienia odpowiedniego popytu.

Dotychczasowy rozwój branży turystycznej wskazuje raczej na wzrastającą aktywność na terenach wiejskich (agroturystyka, turystyka kulturalna, kulinarna). Należy dążyć do rozwoju tego typu działalności, ściągającej coraz większą rzeszę turystów weekendowych - głównie mieszkańców pobliskich dużych aglomeracji, szukających odpoczynku z dala od miejskiego zgiełku. Odpowiedni rozwój infrastruktury i urozmaicenie oferty turystycznej może zachęcić te osoby i ich znajomych do spędzenia na naszym terenie całego urlopu. Dużym, niewykorzystanym potencjałem są turyści niemieccy, którzy pojawiają się na naszym terenie w ramach tzw. turystyki „sentymentalnej” lub seniorzy urlopujący głównie w okresach poza wysokim sezonem. Odpowiednio pokierowana polityka promocyjna mogłaby znacznie zwiększyć poziom środków pozostawianych przez tych turystów na naszym terenie. Cele wynikające z powyższych wniosków będą ważnymi celami strategicznymi LSR. Operacje wspierające osiągnięcie tych celów, dotyczące zwłaszcza rozwoju turystyki wodnej i wiejskiej, poprawienia infrastruktury turystycznej oraz promocji terenu NGR, będą dodatkowo punktowane za pomocą odpowiedniej liczby kryteriów wyboru operacji.

Ważnym zadaniem NGR będzie wsparcie inicjatyw edukacyjnych i dydaktycznych, promujących wiedzę o terenie i jego lokalnych uwarunkowaniach, zwłaszcza w kontekście działalności rybackiej, jej tradycji i potencjału, zasobów przyrody i wód, wizji strategicznej przyszłości związanej z rozwojem turystyki. Odpowiednio zaszczepiona wiedza i przywiązanie do lokalnych walorów terenowych i przyrodniczych mogą odpowiednio ukierunkować rozwój młodych ludzi. Pozwoli to zmniejszyć negatywne zjawisko odpływu młodych, zdolnych ludzi, zapewniając potencjał przyszłych przedsiębiorców i pracowników, niezbędnych w przypadku powodzenia wizji strategicznej rozwoju obszaru.

Ważnym zadaniem Stowarzyszenia, będzie utrzymanie odpowiedniego potencjału administracyjnego i organizacyjnego, który umożliwi wdrażanie szeregu inicjatyw szkoleniowych polegających na promocji idei i celów LSR, zachęcaniu potencjalnych beneficjentów i pomocy w procesie aplikacyjnym. Znaczna część środków administracyjnych przeznaczona zostanie także na współpracę z innymi grupami i środowiskami, mogącą nieść zarówno wsparcie działalności strategicznej, jak i wymianę doświadczeń. Poważnym zagrożeniem, szczególnie zauważonym w trakcie wdrażania poprzedniej LSR, jest zbyt sformalizowany proces rozliczania środków przez IP (samorząd województwa), znaczna ilość wypowiedzeń umów, co może prowadzić do niechęci do pozyskiwania środków oraz ryzyko niewłaściwego wdrożenia LSR. Dodatkowym ograniczeniem w działalności NGR są też aktualne opóźnienia we wdrażaniu programu FEoR 2021-2027.

4.3. WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z ANALIZY SWOT DLA SEKTORA RYBACKIEGO Z OBSZARU REALIZACJI LSR

Analiza SWOT dla sektora rybackiego w obszarze realizacji LSR dostarcza cennych wniosków dotyczących jego mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, które mogą wpłynąć na jego przyszły rozwój w tym kluczowym z punktu widzenia LSR sektorze.

Mocną stroną sektora rybackiego jest duży potencjał rozwojowy terenu (zasobność w jeziora, rzeki, źródła i tereny podmokłe), duża ilość istniejących podmiotów o bardzo zróżnicowanym charakterze (występują tu wszystkie formy rybackiej działalności śródlądowej) oraz potencjał niewykorzystanych zasobów ludzkich, jakie pozostały po niegdyś funkcjonującym państwowym gospodarstwie rybackim, wykształconych w oparciu o specjalistyczne szkolnictwo rybackie

a także wieloletnie tradycje rybackie. Sprzyja to zarówno rozwojowi działalności stricte rybackiej, jak i dywersyfikacji działalności rybackiej zwłaszcza w kierunku działalności turystycznej, okołorybackiej (akwakultury) oraz sprzedaży bezpośredniej, lokalnej i ograniczonej, która może zostać wsparta przez NGR. Rybacy na obszarze NGR posiadają bogate doświadczenie w efektywnym wykorzystaniu środków unijnych, zwłaszcza z funduszy rybackich, co jest istotnym atutem w pozyskiwaniu funduszy na dalsze inwestycje oraz daje im znaczną przewagę w porównaniu z innymi wnioskodawcami. Analiza sektora wykazuje jednak, że na obszarze NGR ciągle istnieje pewna ilość gospodarstw, które w dalszym ciągu nie pozyskało wsparcia ze środków unijnych. Wpływ na to mogą mieć skomplikowane i niestabilne prawo i procedury w Polsce, brak stabilności ekonomicznej w związku ze zmianami w globalnej gospodarce (pandemia, wojna w Ukrainie) oraz fakt, iż inwestycje rybackie i okołorybackie są bardzo kapitałochłonne, a zdobycie dostępnych na rynku produktów finansowych, które mogłyby wspomóc ich realizację jest bardzo trudne. Poważnym problemem całego sektora są wysokie koszty prowadzenia i utrzymania działalności rybackiej w tym wysokie koszty zatrudnienia, poboru i zrzuć wód, cen paliw i energii wykorzystywanych w działalności rybackiej, które stanowią ogromne obciążenie finansowe. Sektor zmaga się również z brakiem siły roboczej, szczególnie wśród młodych.

Sektor rybacki występujący na terenie działania grupy ma charakter rozdrobniony, wielkość gospodarstw często nie pozwala na uzyskanie zadowalających wyników ekonomicznych. W związku z powyższym nie wszyscy zajmujący się rybactwem są w stanie rozwijać i profesjonalizować tę działalność. Wiele z gospodarstw nie nadąża za nowoczesnymi rozwiązaniami i technologiami stosowanymi obecnie w akwakulturze. Jest to związane z barierami wiekowymi, technologicznymi i finansowymi. Aby zapobiec marginalizacji działalności rybackiej na tym terenie, podmioty, które nie są w stanie samodzielnie zwiększyć dochodów z działalności rybackiej, powinny podjąć próbę restrukturyzacji działalności bądź jej dywersyfikacji. Odpowiednio ukierunkowane wsparcie może nakłonić podmioty rybackie do realizacji tych działań również poprzez wdrażanie nowych technologii.

Poza barierami wskazanymi powyżej, może to wynikać także z faktu, że właścicielami gospodarstw rybackich często są osoby sięgające już wieku emerytalnego, które nie chcą się angażować we współpracę z organizacjami społecznymi i naukowymi, co jest bardzo przydatne w planowaniu innowacyjnego rozwoju gospodarstwa rybackiego. Rozwiązaniem tego problemu może być właśnie NGR, które przy odpowiednim wsparciu pracowników, powinno aktywizować do tej pory biernych członków środowiska rybackiego. Dodatkową szansą na wydatkowanie środków może być rozszerzenie obszaru NGR o dwie nowe gminy o potencjale rozwoju w sektorze rybackim - nowe podmioty rybackie.

Znaczna część użytkowników rybackich już dziś dywersyfikuje swoją działalność (hodowla, przetwórstwo, turystyka, gastronomia, łowiska), kolejni deklarują chęć podjęcia takich działań. Inicjatywy te ograniczane są przez problemy z pozyskaniem źródeł finansowania inwestycji, wynikające ze stosunkowo niewielkich dochodów bieżących (niewielka skala działalności rybackiej, spadająca zyskowność produkcji rybackiej), strat w produkcji spowodowanych m.in. przez wzrastającą presję drapieżników czy kłusowników, zaostrzonej polityki kredytowej banków, czy niepewnego popytu na nowe usługi (brak szerokiej promocji obszaru). Wsparcie finansowe operacji ze środków osi 3 FEER pomoże wyeliminować lub ograniczyć negatywne oddziaływanie tych uwarunkowań.

Znaczna część małych rodzinnych gospodarstw w perspektywie kilku lat nie będzie w stanie utrzymać się wyłącznie z produkcji rybackiej (dotyczy to głównie małych gospodarstw karpiowych oraz jeziorowych), co jest naturalną konsekwencją profesjonalizacji i unowocześniania akwakultury w kraju i na świecie oraz związanego z tym zjawiska efektu skali. Jedyną szansą na zatrzymanie marginalizacji takich podmiotów i zachowanie ich rybackiego charakteru jest dywersyfikacja źródeł ich dochodów przez podnoszenie wartości dodanej produktów rybactwa (małe lokalne przetwórnictwo produkujące lokalne wyroby, gastronomia, łowiska specjalne), czy rozszerzenie działalności (agroturystyka, turystyka wodna, usługi dla ludności). Przy odpowiednio dobranej strategii rozwoju takich gospodarstw, niektóre, trudne do wyeliminowania słabe strony (np. presja drapieżników, nisko zurbanizowane tereny wiejskie), uda się zmienić na atuty sprzyjające rozwojowi działalności poza rybackiej (np. przyciągające turystów, np. birdwatching, turystyka kulturalna, kulinarna). Rozwój słabo rozwiniętej lokalnej bazy przetwórczej pozwoli nie tylko zróżnicować i zwiększyć poziom dochodów środowiska rybackiego, uzupełni także atrakcyjność oferty turystycznej obszaru, który mógłby promować się jako kraina lokalnych specjalów rybnych. Słaba promocja produktów rybnych oraz brak zintegrowanego systemu sprzedaży i promocji produktów rybnych ograniczają możliwości rynkowe sektora. Dużym ułatwieniem byłoby powstanie jakiejś wspólnej platformy sprzedaży ryb, do tej pory na obszarze brak jest bowiem form zorganizowanego rynku produktów rybnych, nie funkcjonują też targi rybne.

Wzrost zainteresowania społeczeństwa spożyciem lokalnych, ekologicznych produktów, w tym ryb i produktów rybactwa, a także stały dostęp do świeżych, lokalnych produktów rybnych mogą stanowić impuls do rozwoju sektora. Przedstawiciele gospodarstw karpiowych zwracają uwagę na sezonowość dochodów z działalności rybackiej, co może prowadzić do niestabilności finansowej tych przedsiębiorstw, a szansą na przedłużenie sezonu mogą być turyści zagraniczni, seniorzy, turystyka „weekendowa”, sezony grzybowe, myśliwskie itd., które z jednej strony mogą zwiększyć popyt na produkty rybne, z drugiej, mogą pomóc zwiększyć dochód z alternatywnych źródeł dochodów.

Ogromną szansę stanowi też potencjał gospodarstw rybackich do wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym niebieskiej energii, która stwarza możliwości innowacyjnego i ekologicznego rozwoju. W ostatnim czasie branża akwakultury bardzo mocno odczuwa zmiany zachodzące na świecie: skutkujące wzrostem cen energii, jak również zmiany klimatyczne zachodzące każdego dnia, powodujące obniżanie wód publicznych oraz w stawach, eutrofizację i zanieczyszczenia, suszę hydrologiczną, powodzie, co może prowadzić do niestabilności finansowej przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę potencjalny wpływ, jaki zmiana klimatu może mieć na sektor akwakultury, zachęcające jest stwierdzenie, że kilka rozwiązań w gospodarstwach pomaga obecnie zmniejszyć ślad węglowy tej branży. W porównaniu z inną przemysłową produkcją mięsa, akwakultura już teraz ma stosunkowo niewielki ślad węglowy i może jeszcze bardziej zmniejszyć ten ślad. Niektóre z tych redukcji mogą mieć miejsce bezpośrednio w gospodarstwie, przy pomocy energii odnawialnej, stosowanej na farmach rybnych takich jak: energia wodna, energia słoneczna, odzyskiwanie ciepła, czy przykładowe biogazownie. Podstawowe instalacje OZE mogą być montowane na przykład na dachach przetwórni, czy magazynach pasz. Takie rozwiązania powinny stać się coraz powszechnie w lokalnej hodowli (ów pomysł stosowany jest w Norwegii). Ważnym czynnikiem zrzeszającym i integrującym lokalnych rybaków jest istnienie NGR, co stanowi istotny czynnik wspierający rozwój sektora. Wnioski wynikające z tej analizy wskazują, że sektor rybacki na obszarze LSR ma znaczny potencjał rozwojowy, ale jednocześnie musi stawić czoła istotnym wyzwaniom. Wykorzystanie mocnych stron oraz szans, przy jednoczesnym minimalizowaniu słabości i zagrożeń, będzie kluczowe dla przyszłości tego sektora.

V. OKREŚLENIE CELÓW LSR I ŚRODKÓW SŁUŻĄCYCH DO ICH OSIĄGNIĘCIA, W TYM OPERACJE PLANOWANE DO WSPARCIA

5.1. CELE GŁÓWNE WYBRANE DO REALIZACJI

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i dokonanych analiz obszaru NGR, w tym kluczowej analizy SWOT, ale także wniosków ze spotkań warsztatowych, zebranych ankiet, fiszek projektowych oraz doświadczeń i praktyk w zakresie wdrażania poprzednich strategii, wskazano cele ogólne do realizacji w ramach strategii, które odpowiadają specyficznym, lokalnym potrzebom zidentyfikowanym na obszarze NGR oraz mogą zostać zrealizowane przy udziale lokalnych zasobów.

W ramach celów ogólnych wydzielono:

- **trzy cele główne** – jako cele podstawowe, najistotniejsze dla rozwoju obszaru rybackiego i akwakultury, punktowane w konkursie jako pierwsze trzy

oraz

- **trzy cele dodatkowe** – jako cele niepunktowane, ale istotne z punktu widzenia realizacji strategii.

O ostatecznym kształcie i hierarchii celów głównych wybranych do realizacji w ramach LSR (punktowanych) zdecydowała opinia branży rybackiej na spotkaniu w dn. 18.06.2024 r., gdzie doprecyzowano też cele uzupełniające, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie operacji w ramach priorytetu 3. Opinia najważniejszego dla wdrażania LSR sektora była kluczowa.. W ten sposób ustalono ostateczny zakres i ważność celów, kluczowych dla rozwoju obszaru rybackiego i akwakultury, który przedstawia poniższa tabela:

Tabela 21: Cele ogólne strategii NGR

Lp.	Cel ogólny
Cele główne	
1.	Cel 1. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości
2.	Cel 2. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach
3.	Cel 3. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej
Cele dodatkowe	
4.	Cel 4. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego
5.	Cel 5. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich
6.	Cel 6. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym

Źródło: opracowanie własne

5.2. CELE UZUPEŁNIAJĄCE WYBRANE DO REALIZACJI

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy i dokonanych analiz wskazano cele uzupełniające do realizacji w ramach strategii, precyzujące kluczowe zakresy planowanych działań w ramach celów ogólnych. O wyborze celów uzupełniających do realizacji zdecydowało, podobnie jak w przypadków celów ogólnych, zapotrzebowanie i zgłoszone pomysły na operacje, wskazane w fischkach projektowych oraz ankietach elektronicznych, co w dalszej kolejności potwierdzono na spotkaniu z rybakami w dn. 18.06.2024 r.

Tabela 22: Cele uzupełniające strategii NGR

Cel ogólny	Cele uzupełniające
Cel 1. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	a) wspieranie podmiotów sektora rybackiego w zakresie dywersyfikacji źródeł dochodów lub przekwalifikowania, b) wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, d) wspieranie zrównoważonej lub innowacyjnej produkcji rybackiej przez rozwijanie produkcji, zarządzania, planowania biznesowego, marketingu, wzmacniania krótkich łańcuchów dostaw lub logistyki, f) działania na rzecz opracowywania nowych produktów rybnych oraz poprawę wartości i jakości produktów rybnych istniejących na rynku, g) działania wspierające produkcję lokalnej żywności, w tym utrzymanie jej jakości, promowanie, wzmacnianie krótkich łańcuchów dostaw lub informowanie konsumentów o jakości i dostępności tej żywności, h) działania informacyjne lub promocyjne dotyczące jakości i dostępności lokalnych produktów rybnych oraz wyróżnianie i promowanie miejsc związanych z ich sprzedażą lub serwowaniem, i) wspieranie rozwoju turystyki przyjaznej środowisku naturalnemu lub opartej o tradycje i dziedzictwo kulturowe obszarów rybackich

Cel 2. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach	a) przyczyniające się do ograniczenia zużycia energii lub wody lub racjonalizacji gospodarowania energią lub wodą, b) przyczyniające się do zmniejszenia emisji CO₂, w szczególności przez wymianę kotłów węglowych, c) dotyczące produkcji energii ze źródeł odnawialnych, f) związane z ograniczaniem nadmiernej eutrofizacji wód, w tym zakup sprzętu do ograniczenia lub usuwania jej skutków, j) przyczyniające się do przeciwdziałania kłusownictwu, w tym przez zakup lub instalację sprzętu lub monitoringu, k) zabezpieczające potencjał produkcyjny lub przyrodniczy obiektów rybackich;
Cel 3. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej	a) inwestycje lub działania związane z kultywowaniem lub promowaniem historii lokalnej społeczności rybackiej lub obszaru rybackiego, w tym budowę i modernizację izb pamięci i muzeów lub budowę ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych, b) promowanie roli, jaką w społeczności odgrywa sektor rybacki, oraz działania promocyjne i edukacyjne dotyczące zawodów branży rybackiej, w tym edukację lub szkolenia osób młodych lub zainteresowanych tymi zawodami, c) działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego, d) działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę o obszarze rybackim jako atrakcyjnym miejscu turystycznym, e) działania informacyjne lub promocyjne dotyczące produktów rybnych z miejscowej produkcji rybackiej lub lokalnych tradycji kulinarnych, f) przeciwdziałanie marginalizacji sektora rybackiego przez wspieranie dialogu społecznego z udziałem podmiotów tego sektora oraz ułatwianie im udziału w zarządzaniu lokalnym;
Cel 4. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego	a) badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, w tym ekosystemów wodnych, bioróżnorodności, zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów, c) badania dotyczące wód lub ichtiofauny oraz ich monitoring, d) edukacja lub szkolenia z zakresu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego, f) edukacja lub szkolenia z zakresu przedsiębiorczości związanej ze zrównoważoną niebieską gospodarką lub gospodarką obiegu zamkniętego;
Cel 5. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich	a) inwestycje lub działania związane z tworzeniem lub poprawą infrastruktury lokalnej, w tym infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i zielonej, c) inwestycje lub działania wpływające na dobrostan społeczny, dobrostan kulturowy lub poprawę jakości życia społeczności lokalnej,
Cel 6. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez	współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD powyższych celów, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym, wpisuje się w cele: cel 3 pkt a) inwestycje lub działania związane z kultywowaniem lub promowaniem historii lokalnej społeczności rybackiej lub obszaru rybackiego, w tym budowę i

wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym	modernizację izb pamięci i muzeów lub budowę ścieżek edukacyjnych i przyrodniczych cel 3 pkt c) działania informacyjne lub promocyjne upowszechniające wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego lokalnej społeczności, tradycji rybackich lub obszaru rybackiego, cel 4 pkt d) edukacja lub szkolenia z zakresu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego
---	--

Źródło: opracowanie własne

5.3. ŚRODKI SŁUŻĄCE DO OSIĄGNIĘCIA POSZCZEGÓLNYCH CELÓW GŁÓWNYCH I UZUPEŁNIAJĄCYCH, W TYM OPERACJE PLANOWANE DO WSPARCIA

Realizacja strategii obejmuje szereg operacji skoncentrowanych na wspieraniu zrównoważonego rozwoju obszarów rybackich, ochronie środowiska, promocji dziedzictwa kulturowego (cele główne), w dalszej kolejności na poprawie jakości życia lokalnych społeczności oraz zwiększaniu świadomości ekologicznej (cele dodatkowe). Wybrane zakresy i typy operacji, pogrupowane w przedsięwzięcia, zostały dobrane na podstawie dogłębnej analizy potrzeb i potencjału obszaru, fiszek projektowych z pomysłami na projekty, wyników konsultacji społecznych, warsztatów oraz dotychczasowych doświadczeń w realizacji projektów.

Analiza SWOT wskazuje najważniejsze potrzeby i potencjały obszaru, natomiast fiszki dały pogląd na zapotrzebowanie wnioskodawców, co miało kluczowe znaczenie przy definiowaniu celów i typów operacji. Proces ten umożliwił opracowanie celów i operacji, które są nie tylko zgodne z rzeczywistymi potrzebami i potencjałami obszaru, ale także maksymalizują efektywność wdrażania i wykorzystania dostępnych środków.

Podstawowa wysokość dofinansowania na poziomie strategii wynosi co do zasady do 50%, natomiast strategia również przewiduje możliwość finansowania w niektórych celach i operacjach do 100% w przypadku projektów w interesie zbiorowym zgodnie z rozporządzeniem 2021/1139. Podstawowym typem operacji w ramach strategii będzie konkurs, z wyłączeniem projektów własnych i współpracy. W okresie realizacji LSR wnioskowana kwota pomocy może wynosić do 200.000,00 zł na jednego wnioskodawcę na operacje realizowane w ramach każdego z celów, jeżeli realizowana jest operacja o charakterze nie inwestycyjnym (miękkim), albo do 600.000,00 zł, jeżeli w ramach danego celu realizowana jest operacja o charakterze inwestycyjnym (twardym).

Cel 1: Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

Opisując ten cel, należy przedstawić definicję **Niebieskiej gospodarki**, która obejmuje wszystkie gałęzie przemysłu i sektory związane z wodami, niezależnie od tego, czy znajdują się one bezpośrednio w środowisku morskim czy na lądzie. Zapewnia ona społeczne i ekonomiczne korzyści dla obecnych i przyszłych pokoleń, przyczyniając się do zapewnienia bezpieczeństwa żywności, zwalczania ubóstwa, poprawy standardów życia, zarobków, zatrudnienia, bezpieczeństwa, zdrowia, sprawiedliwości i politycznej stabilności. Przywraca, chroni i utrzymuje różnorodność, produktywność, odporność, podstawowe funkcje oraz rzeczywistą wartość ekosystemów wodnych – kapitału przyrodniczego, od którego zależy jest dobrobyt. Oparta jest o czyste technologie, energię odnawialną i cyrkulacyjne zastosowanie surowców w celu zapewnienia długofalowej stabilności ekonomicznej i społecznej, przy jednoczesnym poszanowaniu możliwości naszej planety.¹⁰ Według danych KE na temat niebieskiej gospodarki tradycyjne sektory niebieskiej gospodarki zapewniają 4,5 mln

¹⁰ <https://www.wwf.pl/srodowisko/morza-i-oceany/niebieska-gospodarka>

bezpośrednich miejsc pracy i generują ponad 650 mld euro obrotów, co wyraźnie wskazuje na potencjał rozwojowy tej gospodarki.¹¹

W ramach Celu 1, którego priorytetem jest wspieranie rozwoju zrównoważonej gospodarki rybackiej i gospodarki obiegu zamkniętego, zaplanowano operacje w formie konkursów. Operacje obejmują inwestycje na rzecz rozwoju gospodarki rybackiej (P.1.1), dywersyfikację oferty sektora rybackiego (P.1.2), a także turystykę przyjazną środowisku (P.1.3). Zastosowanie formuły konkursowej wynika z potrzeby szerokiego dostępu do wsparcia oraz elastyczności w dostosowywaniu projektów do lokalnych warunków i potrzeb przedsiębiorców. Jednocześnie dla tego celu przyporządkowana została największa alokacja 800 000 EUR, jako kluczowy cel do realizacji. Operacje P.1.1 oraz P.1.2 przeznaczone są wyłącznie dla sektora rybackiego, a P.1.3 dla podmiotów prowadzących lub zamierzających założyć działalność gospodarczą, jak również rybaków. Wspierane będą działania pozwalające na wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw niebieskiej gospodarki, skupionych wokół wód (tzw. akwaturystyki), podniesienie ich rentowności oraz utrzymanie lub tworzenie nowych miejsc pracy. Operacje mają przyczynić się do trwałego rozwoju gospodarczego sektorów błękitnej gospodarki oraz do zapewnienia prawdziwego dobrobytu dla wszystkich mieszkańców obszaru NGR.

- **P.1.1 Inwestycje na rzecz rozwoju gospodarki rybackiej**

Inwestycje w gospodarkę rybacką są kluczowe dla wykorzystania istniejących mocnych stron, takich jak wysoki potencjał absorpcji środków z funduszy (SR02) oraz doświadczenie i wiedza lokalnych rybaków (SR05) przy dużych obciążeniach finansowych tego typu inwestycji (WR01), ale też małą liczbą nowych rybaków (WR03). To działanie jest także odpowiedzią na zagrożenia związane z rosnącymi kosztami prowadzenia działalności (T03), przy rosnącym zainteresowaniu społeczeństwa spożyciem produktów lokalnych (O01). Inwestycje mogą obejmować modernizację infrastruktury oraz implementację nowoczesnych technologii (O08), co pozwoli na poprawę efektywności i zrównoważy produkcję.

Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 5 ppkt b), d), f), g), h). W ramach przedsięwzięcia wspierane będą w szczególności inwestycje związane z prowadzoną działalnością rybacką: wzmocnianie krótkich łańcuchów dostaw, zwiększanie wartości i jakości produktów rybactwa, rozwijanie działalności na każdym jej etapie (np. sprzęt do obróbki ryb, mobilne punkty sprzedaży, sklepy rybne, samochody do przewozu ryb, baseny, przetwórnice, łowiska specjalne).

- **P.1.2 Dywersyfikacja oferty sektora rybackiego**

Dywersyfikacja jest odpowiedzią na niską opłacalność działalności rybackiej oraz konieczność prowadzenia innych rodzajów działalności w celu osiągnięcia dochodów z alternatywnych źródeł (WR07). Może także wykorzystać wielokierunkowość i umiejętność łączenia przez rybaków różnych rodzajów działalności, co jest jedną z mocnych stron sektora rybackiego (SR03). Dywersyfikacja może obejmować rozwój usług turystycznych, gastronomii rybnej czy przetwórstwa, co przyczyni się do rozwoju sektora rybackiego i wykorzystania trendów związanych ze wzrostem zainteresowania produktami lokalnymi, ekologicznymi oraz wysokiej jakości, w tym ryb i produktów rybactwa (O01).

Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 5 ppkt a). Operacje w szczególności mogą dotyczyć: budowy domków pod wynajem, rozwinięcia infrastruktury gastronomicznej i rekreacyjnej związanej z wędkarstwem, zakupu sprzętu na potrzeby własne lub usługowego pod wynajem, infrastruktury pod pszczelarstwo, uprawy ekologiczne ziół i zbóż, budowy izby/domu rybaka - zakwaterowanie turystów i wędkarzy, organizacji edukacyjnych noclegów nad stawami.

- **P.1.3 Turystyka przyjazna środowisku**

Rozwój turystyki przyjaznej środowisku wpisuje się w mocne strony regionu, takie jak wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe (SR01, ST01) oraz potencjał do rozwoju turystyki opartej na kulturze lokalnej i poszanowaniu środowiska (O04). Operacja ta ma również na celu przeciwdziałanie zagrożeniom wynikającym z degradacji środowiska (T05) oraz wspiera zrównoważony rozwój lokalnej gospodarki, w tym niebieskiej gospodarki. Przedsięwzięcie realizuje cele

¹¹ Artykuł Niebieska gospodarka Europy – strona KE

https://poland.representation.ec.europa.eu/news/niebieska-gospodarka-europy-2021-05-18_pl

uzupełniające: § 3 pkt 5 ppkt b), i). Operacje mogą dotyczyć w szczególności: zagospodarowania zbiorników wodnych do celów wędkarskich, budowa/adaptacja budynków inwentarskich na cele turystyczne (noclegi, gastronomia), zakup sprzętu gastronomicznego, zakup kajaków, łodzi, rowerów wodnych, glampingów, namiotów.

Cel 2: Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej

Cel 2 koncentruje się na ochronie środowiska i odbudowie ekosystemów. Przewidziane tu operacje obejmują konkursy na działania takie jak ochrona lub odbudowa akwenów lub infrastruktury wodnej w obiektach rybackich (P.2.1) czy ochrona lub odbudowa naturalnych ekosystemów w związku z negatywnymi skutkami zjawisk klimatycznych, działalności zwierząt i ludzi (P.2.2). W pierwszym przedsięwzięciu uwzględniono tylko sektor rybacki, natomiast drugie skierowane jest do pozostałych grup wnioskodawców, w tym jednostek samorządu terytorialnego, organizacji społecznych oraz pozostałych podmiotów gospodarczych, co odpowiada specyfice działań na rzecz ochrony środowiska. Dla tego celu przyporządkowano 300 000 EUR jako zadania ważne, ale skomplikowane i ambitne, a przez to mniej popularne. Cel realizowany będzie w szczególności poprzez wsparcie inwestycji w innowacyjne źródła energii, zmniejszenie emisji CO₂, sprzęt zapobiegający działalności kłusowniczej oraz szkodników rybackich (ogrodzenia, pastuchy, monitoring, fotopułapki, oświetlenie, noktowizory, lornetki, sprzęt dla straży rybackiej), przeciwdziałanie eutrofizacji (kosiarki pływające, tlenomierze, natleniacze, kompostowniki odchodów), czy skutkom zmian klimatycznych (głównie OZE). Działania te przyczynią się do wzrostu i zrównoważonego rozwoju obszaru oraz efektywności energetycznej, likwidując tzw. ubóstwo energetyczne. W działalności rybackiej zmniejszą się koszty jej prowadzenia związane z korzystaniem z energochłonnego sprzętu, a także zwiększy się potencjał produkcyjny poprzez zwiększenie możliwości prewencyjnych wobec kłusowników i zwierząt, powodujących liczne straty w produkcji rybackiej, a także wzmocni możliwości adaptacyjne do zmian klimatycznych.

• P.2.1 Ochrona lub odbudowa akwenów lub infrastruktury wodnej w obiektach rybackich

Operacja ta odpowiada na zagrożenia związane z obniżającym się poziomem wód (T04) oraz postępującą degradacją środowiska (T05), a także działaniami szkodników czy kłusowników (WR02). Jest to również sposób na zabezpieczenie podstawy działalności rybackiej, która opiera się na zdrowych, nowoczesnych i dobrze zarządzanych akwenach wodnych (O08). Inwestycje w ochronę i odbudowę infrastruktury wodnej mogą także skorzystać z relatywnie niskiego zanieczyszczenia środowiska naturalnego w regionie (SI01), dążąc do jego utrzymania. Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 2 ppkt a), b), c), f), j), k).

• P.2.2 Ochrona lub odbudowa naturalnych ekosystemów w związku z negatywnymi skutkami zjawisk klimatycznych, działalności zwierząt i ludzi

Ochrona i odbudowa ekosystemów jest odpowiedzią na zagrożenia wynikające z negatywnych skutków ocieplenia i zmiany klimatu (WI01), obniżającym się poziomem wód (T04) oraz działalności ludzkiej. Działanie to jest również zgodne z mocnymi stronami regionu, takimi jak wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe (SR01), które należy utrzymać w celu uniknięcia degradacji środowiska (T05). Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 2 ppkt a), b), c), f), j), k).

Cel 3: Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich

W Celu 3, dotyczącym promocji dziedzictwa kulturowego i tradycji rybackich, zastosowano zarówno konkursy (projekty miękkie i twarde), jak i projekty własne. Są to działania związane z promocją obszaru NGR (P.3.1) oraz budową ogólnodostępnej infrastruktury nawiązującej do rybackiej specyfiki regionu (P.3.2), które realizowane będą w formie konkursów, co daje możliwość udziału szerokiemu spektrum podmiotów. Jednocześnie projekty własne, takie jak tworzenie charakterystycznych instalacji w kształcie ryb (P.3.3) czy system promocji rybactwa (P.3.4), umożliwiają precyzyjne zarządzanie działaniami, które wymagają szczególnej spójności i kontroli realizacyjnej. Dla tego celu, mającego szerokie oddziaływanie również poza obszarem NGR, przewidziano alokację w wysokości 740 000 EUR. Operacje skierowane będą przede wszystkim do sektora publicznego oraz społecznego, gdyż inicjatywy takie mają charakter prospołeczny i ogólnodostępny, ale również, w mniejszym stopniu, do podmiotów sektora rybackiego. Cel realizowany będzie poprzez wsparcie inwestycji w ogólnodostępną infrastrukturę związaną z kulturą, historią i tradycjami rybackimi, a także w działania miękkie upowszechniające wiedzę na temat obszaru rybackiego oraz wzmacniające wizerunek

lokalnego rybactwa (kultura, kulinaria). Działania te przyczynią się do efektywnej promocji dziedzictwa i tradycji, wzmocnienia tożsamości regionalnej oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu.

- **P.3.1 Spójna i unikatowa oferta promocyjna obszaru NGR pod kątem rybackim**

Mimo niewątpliwych walorów turystycznych, jakie posiada obszar działania NGR, region ten nie jest powszechnie znany mieszkańcom innych części kraju (WT11). Niektórym turystom trudno umiejscowić na mapie Polski ten obszar, któremu brak wyrazistego wizerunku lub marki lokalnej i który do tej pory nie dorobił się nawet oryginalnej nazwy (WT04). Sposobem na rozwiązanie tych problemów może być stworzenie programu spójnej promocji obszaru pod względem rybackim, opartego na zastosowaniu motywów związanych z rybami słodkowodnymi oraz lokalnym dziedzictwem rybackim (WR06, WT04). Operacje powinny uwzględniać elementy nawiązujące wyglądem, kształtem, wizualizacją do ryb naszego obszaru (głównie karp, pstrąg) oraz popularyzujące wiedzę, świadomość, dziedzictwo kulturowe, historyczne, tradycje rybackie, które mają być motywem przewodnim realizowanych projektów. Program ten może zakładać też wykorzystanie znaku rybnego oraz hasła, opracowanych przez NGR, w działaniach informacyjno-promocyjnych dot. realizowanych operacji. Tworzenie spójnej i unikatowej oferty promocyjnej obszaru NGR pozwoli na lepsze wykorzystanie silnego poczucia tożsamości miejsca i dziedzictwa kulturowego (ST06). Działanie to może przeciwdziałać słabej promocji produktów rybnych oraz brakowi zintegrowanego systemu sprzedaży (WR06), przyczyniając się do wzrostu świadomości społecznej o walorach regionu (WT11). Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 3 ppkt b), c), d), e), f). Operacje mogą dotyczyć w szczególności tworzenia następujących produktów: murale, wizualizacje ścienne nawiązujące do ryb, pracy rybaka, organizmów wodnych, książki kucharskie z przepisami na potrawy rybne, gadzety reklamowe w kształcie lub zawierające wizualizację ryby, publikacje popularyzujące lokalne dziedzictwo rybackie, wydarzenia typu biesiady rybackie, pikniki, festiwale rybne, rybne warsztaty kulinarne, wizyty na stawach dla dzieci i młodzieży, interaktywne materiały promocyjno-edukacyjne np. gry, zabawy, platformy edukacyjne o tematyce ryb, konkursy plastyczne o środowisku rybackim i rybach, interaktywne muzea rybackie.

- **P.3.2 Ogólnodostępna infrastruktura nawiązująca do rybackiej specyfiki obszaru**

Rozwój infrastruktury nawiązującej do specyfiki rybackiej pozwoli na lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz kulturowych regionu (SR01, ST01). Jest to także odpowiedź na niedostateczny poziom infrastruktury turystycznej (WT09) i może stanowić atrakcyjną ofertę turystyczną, przyciągającą większą liczbę odwiedzających. Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 3 ppkt a). Operacje mogą dotyczyć w szczególności infrastruktury nawiązującej do rybackiej specyfiki obszaru, w tym: wiaty, modele ryb, parki/wioski tematyczne, witacze, ścieżki edukacyjne, izby pamięci, skanseny, muzea, zagrody rybackie, upowszechniające zawód, historię, tradycje i kulturę lokalnego rybactwa śródlądowego.

- **P.3.3 Ryby na obszarze NGR – utworzenie infrastruktury w kształcie ryb**

Utworzenie infrastruktury nawiązującej do kształtu ryb jest projektem własnym NGR (SR04), które może skutecznie zwiększyć atrakcyjność turystyczną regionu (WT11), co jest istotne w kontekście słabo rozwiniętej infrastruktury turystycznej (WT09). Operacja ta wykorzystuje silne poczucie tożsamości i dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców (ST06) oraz może stać się unikatowym symbolem promującym obszar NGR, przyciągającym turystów i zwiększającym rozpoznawalność regionu. W ten sposób odpowiada również na potrzebę zwiększenia świadomości społecznej w zakresie lokalnej historii i kultury rybackiej (WT01, WT03). Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 3 ppkt a).

- **P.3.4 System promocji rybactwa**

Tworzenie zintegrowanego systemu promocji rybactwa jest odpowiedzią na słabości związane z niewystarczającą promocją produktów rybnych oraz brakiem systemu sprzedaży (WR06, WT04). Działanie to pozwala na lepsze wykorzystanie rosnącego zainteresowania społeczeństwa lokalnymi i ekologicznymi produktami (O01) oraz może wspierać rozwój niebieskiej gospodarki (ST07). Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 3 ppkt b), c), d), e), f).

Cel 4: Badania i edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania wód

Operacje w ramach Celu 4, dotyczące edukacji i badań środowiskowych, obejmują inicjatywy edukacyjne (P.4.1) oraz badania i monitoring wód (P.4.2). Przeprowadzenie konkursów w tym obszarze umożliwia szeroki dostęp do środków dla jednostek edukacyjnych, organizacji społecznych i instytucji badawczych, co sprzyja propagowaniu wiedzy oraz zrównoważonemu wykorzystaniu zasobów naturalnych. Cel realizowany będzie poprzez wsparcie działań edukacyjnych zwiększających świadomość ekologiczną, czy związanych z niebieską gospodarką. Z uwagi na zainteresowanie tego typu operacjami, głównie o charakterze drobnym i mało kosztownym, ale ważnym z punktu widzenia sektora społecznego, zgłoszone w trakcie konsultacji, zaplanowano niewielką kwotę 100.000 euro.

- **P.4.1 Inicjatywy edukacyjne**

Inicjatywy edukacyjne mogą skutecznie zwiększyć świadomość społeczną na temat ekologii i zasobów wodnych oraz znaczenia gospodarki rybackiej i błękitnej (WT10), czy wykorzystania OZE i gospodarki cyrkularnej (WI02, O03). Operacja jest przede wszystkim odpowiedzią na potencjał samorządów i NGO (SI05) do realizacji przedsięwzięć, głównie skierowanych do dzieci i młodzieży, popularyzujących wiedzę o ekologii, bioróżnorodności wodnej. Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 1 ppkt a), d), f). Operacje mogą dotyczyć w szczególności organizacji warsztatów, konkursów, festynów i pikników ekologicznych, konferencji i szkoleń dla branży rybackiej czy turystycznej.

- **P.4.2 Badania i monitoring wód i ich zasobów**

Badania i monitoring są kluczowe dla przeciwdziałania zagrożeniom związanym z pogorszeniem jakości wód (WI01) oraz degradacją ekosystemów wodnych (T05). Dzięki tym działaniom można lepiej zarządzać zasobami wodnymi, co ma bezpośrednie przełożenie na działalność rybacką oraz stan środowiska naturalnego. Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 1 ppkt c). Operacje mogą dotyczyć w szczególności zakupu sprzętu do monitorowania parametrów fizyko-chemicznych wody, łodzi, opracowania raportów monitoringowych wód otwartych.

Cel 5: Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich

Cel 5, dotyczący poprawy jakości życia na obszarach rybackich, koncentruje się na rozwoju infrastruktury lokalnej przeznaczonych dla społeczności lokalnej i turystów. Dofinansowanie w tym obszarze, realizowane przez konkursy, jest szczególnie istotne dla podnoszenia atrakcyjności tych terenów oraz zaspokajania potrzeb mieszkańców i turystów. Z uwagi na duże zainteresowanie tego typu operacjami, ważnymi z punktu widzenia podmiotów społecznych i publicznych, ale kapitałochłonnymi, zgłoszone w trakcie konsultacji, zaplanowano kwotę 300.000 euro.

- **P.5.1 Ogólnodostępna infrastruktura lokalna**

Rozwój infrastruktury lokalnej jest kluczowy dla przeciwdziałania słabej dostępności i jakości istniejącej infrastruktury (WT09) wykorzystując aktywność lokalnych samorządów i organizacji (SI05). Może to również wspierać rozwój turystyki, w tym w zakresie dostępności obiektów dla osób niepełnosprawnych (WT08). Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 4 ppkt a), c). Operacje mogą dotyczyć budowy, modernizacji, zagospodarowania lub wyposażenia: wiat rekreacyjnych, ścieżek edukacyjnych, szlaków pieszo-rowerowych, wież widokowych, kąpielisk i plaż, tarasów widokowych, amfiteatrów i scen na wodzie.

Cel 6: Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa

Cel 6, dotyczący współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej, opiera się na projektach współpracy, takich jak wyjazdy studyjne (P.6.1) oraz tworzenie lub doposażenie izby/muzeum rybackiego (P.6.2). Te działania mają na celu wymianę doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów, co przyczynia się do wzmocnienia współpracy i integracji między regionami. Na realizację projektów współpracy zaplanowano 140.000 euro.

- **P.6.1 Wyjazdy studyjne**

Wyjazdy studyjne przy udziale NGR (SR04) umożliwiają wymianę doświadczeń i wiedzy, co jest kluczowe dla wprowadzania innowacji i najlepszych praktyk w sektorze rybackim oraz turystycznym (O08). Jest to szczególnie ważne w kontekście globalnych zagrożeń i wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne (WI01), które wymagają współpracy i wymiany doświadczeń. Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 6 oraz par. 3 pkt 3 ppkt c) oraz par. 3 pkt 1 ppkt d).

- **P.6.2 Muzeum/izba rybacka – utworzenie/doposażenie we współpracy z innymi podmiotami**

Tworzenie i doposażanie muzeów lub izb rybackich pozwoli na lepsze wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego regionu (ST06) oraz odpowie na potrzebę promowania historii i tradycji lokalnego rybactwa (WT01, WT03). Może to również wspierać rozwój turystyki kulturowej i edukacyjnej, przyczyniając się do wzrostu świadomości wśród mieszkańców i odwiedzających (WT11). Przedsięwzięcie realizuje cele uzupełniające: § 3 pkt 6 oraz par. 3 pkt 3 ppkt a).

Szczegółowy opis powiązania w/w celów i dedykowanych im przedsięwzięć z uwarunkowaniami lokalnymi i specyfiką obszaru (analizą potrzeb i potencjałów SWOT) zawarto też w rozdziale 6.1.

Tabela 23: Wykaz operacji w ramach strategii NGR

Cel i operacje	grupy docelowe/beneficjenci	typ operacji	Warunki finansowe (alokacja/intensywność wsparcia)
Operacje w ramach Celu 1. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości			
P.1.1 Inwestycje na rzecz rozwoju gospodarki rybackiej	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim - osoby zamierzające założyć działalność rybacką	konkurs	- alokacja 200.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 50%
P.1.2 Dywersyfikacja oferty sektora rybackiego	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	- alokacja 200.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 50%
P.1.3 Turystyka przyjazna środowisku	- podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym rybacką - osoby zamierzające założyć działalność gospodarczą	konkurs	- alokacja 400.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 50%
Operacje w ramach Celu 2. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomaganie dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach			
P.2.1 Ochrona lub odbudowa akwenów lub infrastruktury wodnej w obiektach rybackich	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	- alokacja 200.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 50% lub 100%
P.2.2 Ochrona lub odbudowa naturalnych ekosystemów w związku z negatywnymi skutkami zjawisk klimatycznych, działalności zwierząt i ludzi	- podmioty prowadzące działalność gospodarczą nie związaną z rybactwem - JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe	konkurs	- alokacja 100.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 50% lub 100%
Operacje w ramach Celu 3. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej			
P.3.1 Spójna i unikatowa oferta promocyjna obszaru	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe	konkurs	- alokacja 100.000,00 EUR

NGR pod kątem rybackim (projekty miękkie)	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim		- intensywność wsparcia do 50% lub 100%
P.3.2 Ogólnodostępna infrastruktura nawiązująca do rybackiej specyfiki obszaru (projekty twarde)	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	- alokacja 500.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 50% lub 100%
P.3.3 Ryby na obszarze NGR – utworzenie infrastruktury w kształcie ryb	- NGR	projekt własny	- alokacja 110.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 100%
P.3.4 System promocji rybactwa	- NGR	projekt własny	- alokacja 30.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 100%
Operacje w ramach Celu 4. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego			
P.4.1 Inicjatywy edukacyjne	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - uczelnie wyższe, szkoły ponadpodstawowe, instytuty badawcze, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego - uznane organizacje producentów ryb - organizacje rybackie	konkurs	- alokacja 60.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 100%
P.4.2 Badania i monitoring wód i ich zasobów	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - uczelnie wyższe, szkoły ponadpodstawowe, instytuty badawcze, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego - uznane organizacje producentów ryb, - organizacje rybackie - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	- alokacja 40.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 50% lub 100%
Operacje w ramach Celu 5. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich			
P.5.1 Ogólnodostępna infrastruktura lokalna	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe	konkurs	- alokacja 300.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 100%

Operacje w ramach Celu 6. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym

6.1 Wyjazdy studyjne	- NGR we współpracy z krajowymi/zagranicznymi LGR	projekt współpracy	- alokacja 39.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 100%
6.2 Muzeum/izba rybacka – utworzenie/doposażenie we współpracy z innymi podmiotami	- NGR we współpracy z krajowymi/zagranicznymi LGR	projekt współpracy	- alokacja 101.000,00 EUR - intensywność wsparcia do 100%

Źródło: opracowanie własne

5.4. OPERACJE ZWIĄZANE ZE WSPIERANIEM SEKTORA RYBACKIEGO NA OBSZARZE REALIZACJI LSR ORAZ OPERACJE, W KTÓRYCH BENEFICJENTEM BĘDĄ PODMIOTY SEKTORA RYBACKIEGO

Operacje skierowane do sektora rybackiego na obszarze NGR mają na celu wsparcie kluczowych aspektów działalności rybackiej, dywersyfikacji działalności oraz ochronę środowiska, odpowiadając jednocześnie na zidentyfikowane potrzeby i wyzwania wynikające z analizy SWOT, stanowiącej podsumowanie opisu lokalnego charakteru i ich wyzwań¹². Operacje te wspierają zarówno podmioty już działające w sektorze, jak i osoby planujące rozpocząć działalność rybacką, co odpowiada na słabości, takie jak ograniczony dostęp do finansowania inwestycji (WR01) czy niewystarczająca promocja produktów rybnych (WR06). Sektor rybacki należy rozumieć szeroko tj. zarówno jako podmioty prowadzące działalność rybacką, jak i członków ich rodzin, domowników i pracowników, na których oddziaływać będzie LSR.

W ramach Celu 1 operacje P.1.1 i P.1.2 koncentrują się na inwestycjach w rozwój gospodarki rybackiej oraz dywersyfikację oferty sektora. Beneficjentami są tutaj tylko podmioty prowadzące działalność rybacką oraz osoby zamierzające ją założyć. Alokacja po 200 000 EUR dla każdej z tych operacji umożliwi inwestycje, które mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności rybackiej (T02) oraz poprawy sytuacji finansowej lokalnych gospodarstw (T03). Te operacje wzmacniają mocne strony sektora, takie jak wielokierunkowość działalności rybackiej (SR03) oraz odpowiadają na potrzebę dywersyfikacji działalności w celu stabilizacji dochodów (WR07). Dodatkowo rybacy mogą złożyć wnioski w P.1.3, realizując operacje związane z turystyką przyjazną środowisku, co również wpłynie na zróżnicowanie ich dochodów (WR07) oraz zwiększy potencjał miejsc noclegowych i żywieniowych, zwłaszcza nad wodami (WT06).

Operacja P.2.1 w ramach celu 2 wspiera ochronę lub odbudowę akwenów oraz infrastruktury wodnej w obiektach rybackich, co jest szczególnie istotne w kontekście ochrony zasobów przyrodniczych, które stanowią jeden z głównych atutów sektora (SR01). Dodatkowo, operacja ta umożliwia zmniejszenie strat wynikających z działalności szkodników i kłusowników (WR02) oraz negatywnych skutków zmian klimatycznych (WI01), co jest również jednym z kluczowych wyzwań finansowych sektora (WR05). Alokacja 200 000 EUR na tę operację stwarza szansę na efektywną realizację projektów związanych z ochroną środowiska (O03), jednocześnie zwiększając zdolność adaptacyjną sektora rybackiego do zmieniających się warunków klimatycznych (O08).

Operacje w ramach Celu 3 mają na celu m.in. wzmocnienie świadomości społecznej dotyczącej lokalnej historii i tradycji rybackich (WT01). Operacja P.3.1, wspierająca tworzenie spójnej oferty promocyjnej obszaru NGR (O01), umożliwia integrację działań promocyjnych (O07), co może przeciwdziałać problemom z niewystarczającą promocją produktów rybnych (WR06). Z kolei operacja P.3.2, dotycząca ogólnodostępnej infrastruktury nawiązującej do rybackiej specyfiki obszaru, jest kluczowa dla rozwoju infrastruktury turystycznej, co może przyczynić się do wzrostu zainteresowania turystów oraz zwiększenia dochodów sektora (WT02, WT04). Alokacja 500 000 EUR umożliwia realizację projektów

¹² Szczegółowy opis i uzasadnienie w kontekście analizy SWOT ujęto w rozdziale 5.3 LSR

mających na celu promocję dziedzictwa kulturowego oraz turystyki związanej z rybactwem, co jest istotne z punktu widzenia rozwoju lokalnej gospodarki (O04).

Warto również podkreślić znaczenie operacji P.4.1 i P.4.2 w ramach Celu 4, które wspierają inicjatywy edukacyjne oraz badania i monitoring wód. Operacje te skierowane są do szerokiego grona beneficjentów, w tym organizacji, szkół i instytutów rybackich, i mogą przyczynić się do podniesienia poziomu wiedzy na temat zrównoważonego wykorzystania zasobów wodnych oraz wpływu działalności człowieka i gospodarki rybackiej na środowisko, co jest kluczowe w kontekście ochrony zasobów naturalnych (SR01).

Projekty współpracy zakładają także główny udział przedstawicieli szeroko pojętego sektora rybackiego (właścicieli, domowników, pracowników, członków rodzin), ponieważ obejmować będą wyjazdy studyjne w celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk stosowanych w tej branży. Doposażenie muzeum/izby rybackiej również wesprze ten sektor poprzez promocję historii, tradycji rybackich oraz zawodu rybaka, co zwiększy świadomość na temat sektora.

Dodatkowym wsparciem sektora rybackiego będą kryteria wyboru operacji, premiujące tą branżę: *Realizacja operacji przez przedstawiciela sektora rybackiego (Czy wnioskodawca jest lub zamierza, w wyniku realizacji operacji, zostać przedstawicielem sektora rybackiego?)* oraz *Realizacja operacji przez osoby należące do grupy defaworyzowanej (Czy wnioskodawca należy do grupy defaworyzowanej określonej w LSR?)*, *Beneficjenci końcowi operacji (Czy operacja skierowana jest do osób należących do grupy defaworyzowanej?)* – np. starsi, młodszy rybak, rybacy małowarowi.

Szczególne znaczenie pod kątem wspierania sektora rybackiego ma kryterium *Wpływ operacji na sektor rybacki - Czy operacja przewiduje wsparcie i promocję sektora rybackiego oraz dorobku rybackiego obszaru NGR?*, gdzie przyznaje się punkty za operacje zawierające następujące elementy: lokalizacja w miejscowości, w której prowadzona jest działalność rybacka, lokalizacja nad wodami, operacja zakłada rozwój infrastruktury przeznaczonej dla przedstawicieli sektora rybackiego, promuje lokalne gospodarstwa rybackie oraz produkty rybactwa, popularyzuje wiedzę na temat ryb śródlądowych, popularyzuje rybackie dziedzictwo historyczne, kulturowe, tradycje oraz zawód rybaka.

Podsumowując, operacje skierowane do sektora rybackiego w ramach LSR są dobrze dostosowane do potrzeb i potencjału obszaru, uwzględniając zarówno możliwości rozwoju przedsiębiorczości, jak i ochrony środowiska oraz dziedzictwa kulturowego. Wsparcie to ma na celu wzmocnienie lokalnej gospodarki rybackiej, dywersyfikację działalności oraz promocję obszaru, co z kolei przyczyni się do stabilizacji ekonomicznej i zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu.

VI. WYKAZANIE SPÓJNOŚCI CELÓW LSR Z ANALIZOWANYM OBSZAREM

6.1. SPÓJNOŚĆ WYBRANYCH CELÓW W OPARCIU O ANALIZĘ SWOT

Każdy z przedstawionych celów strategicznych odpowiada na konkretne wyzwania i możliwości zidentyfikowane w analizie SWOT, co świadczy o **spójności strategii z rzeczywistymi potrzebami i potencjałami obszaru NGR czyli jego rybacką i turystyczną specyfiką**. W każdym rozdziale LSR odniesiono się również do elementów analizy SWOT, wskazując na odpowiednie kody (mocne strony, (S), słabe strony, (W), szanse (O) i zagrożenia (T)).

Na podstawie analizy najważniejszych wybranych problemów i potencjałów sprecyzowano cele szczegółowe, które z kolei przyporządkowano do odpowiednich celów z roz. w sprawie 3 Priorytetu, co jednocześnie świadczy o spójności celów z uwarunkowaniami lokalnymi i specyfiką obszaru NGR.

Tabela 24: Spójność wybranych elementów analizy SWOT z celami ogólnymi

Problemy z analizy SWOT/diagnozy	Potencjały z analizy SWOT/diagnozy	Cel szczegółowy	Cel ogólny z rozp. - 3 Priorytet
1. WR01 duża kapitałochłonność inwestycji, brak własnych funduszy lub kłopoty z pozyskaniem	1. ST01 wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru dzięki bogactwu form ochrony przyrody, wysokiemu	Rozwój przedsiębiorczości w niebieskiej gospodarce	1. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu

finansowania inwestycji (utrudniony dostęp do kredytów i innych form finansowania) 2. WR05 wysokie koszty prowadzenia i utrzymania działalności rybackiej w tym wysokie koszty zatrudnienia, poboru i zrzutu wód, cen paliw i energii wykorzystywanych w działalności rybackiej 3. WR07 niska opłacalność działalności rybackiej oraz związana z tym konieczność prowadzenia innych rodzajów działalności tzw. dywersyfikacja dochodów 4. T02 sezonowość dochodów z działalności turystycznej i rybackiej 5. WT06 niewystarczająco rozwinięta w stosunku do potencjału infrastruktura turystyczna (niewystarczająca liczba miejsc noclegowych oraz żywieniowych), zwłaszcza nad wodami	poziomowi lesistości, dużej liczbie jezior i rzek, bogactwu gatunkowemu flory i fauny, a także walory zabytkowe – potencjał do rozwoju turystyki, akwaturystyki i agroturystyki 2. SR02 doświadczenie rybaków w efektywnym wykorzystaniu środków unijnych (głównie z funduszy rybackich) 2. SR03 wielokierunkowość i łączenie różnych rodzajów działalności (chów i hodowla, przetwórstwo, zakwaterowanie, gastronomia, łowiska) – umiejętność dywersyfikacji działalności przez sektor rybacki 3. SR05 doświadczenie i wiedza właścicieli oraz kadry zarządczej gospodarstw rybackich (zasoby po PGR Oleśnica, wykształcenie ichtiologiczne 4. ST07 duża ilość przedsiębiorstw turystycznych i rybackich wykorzystujących potencjał wód obszaru (niebieska gospodarka) 5. SI03 wolna przestrzeń pod różne inwestycje, w tym turystykę 6. O01 wzrost zainteresowania społeczeństwa spożyciem produktów lokalnych, ekologicznych oraz wysokiej jakości, w tym ryb i produktów rybactwa oraz ryby przetworzonej i poddanej wstępnej obróbce 7. O04 rozwój turystyki opartej na kulturze lokalnej oraz z poszanowaniem środowiska naturalnego (turystyka „powolna”), O06 kwalifikowanej, O05 „weekendowej”		zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości
---	---	--	---

1. WR02 duże obciążenie stratami produkcyjnymi powodowanymi przez szkodniki (w większości będące gatunkami chronionymi) oraz kłusownictwo 2. WI01 występowanie negatywnych skutków ocieplenia i zmiany klimatu, takich jak wzrost liczby gwałtownych zjawisk atmosferycznych, pogorszenie jakości i ilości wody czy eutrofizacja i utrata bioróżnorodności zbiorników wodnych 3. WI02 brak wiedzy oraz problemy z finansowaniem inwestycji z zakresu ochrony środowiska w tym zastosowania OZE oraz prowadzenia gospodarki cyrkularnej 4. T04 obniżający się poziom wód publicznych i spowodowane tym zmniejszenie ilości wód w stawach hodowlanych	1. O03 potencjał gospodarstw rybackich umożliwiające wykorzystanie GOZ, OZE w tym niebieskiej energii 2.O08 wzrost zainteresowania rybaków nowoczesnymi technologiami w dziedzinie akwakultury, odnawialnych źródeł energii, w tym niebieskiej energii	Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zjawisk klimatycznych, działalności zwierząt i ludzi	2. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach
1. WT01 niewystarczający poziom świadomości społecznej w zakresie rybackiej lokalnej historii, tradycji, kultury 2. WT02 niewystarczający poziom świadomości w zakresie walorów zdrowotnych ryb, dostępności i jakości ryb wyhodowanych lokalnie oraz związane z tym niskie spożycie produktów rybnych 3. WT03 brak obiektów oraz inicjatyw promujących i popularyzujących zawód, historię, tradycje i kulturę lokalnego rybactwa	1. ST02 Międzynarodowa Droga Wodna E70 (Wielka Pętla Wielkopolski - rzeka Noteć) - potencjał rozwojowy dla turystyki wodnej 2. ST04 tematyczne ścieżki edukacyjno-przyrodnicze (Park Ryb Słodkowodnych w Trzciance, Park Grzybowy w Pilce, Park Rybny w Marylinie, Rybolandia w Milczu) 3. ST05 cykliczne imprezy lokalne 4. ST06 silne poczucie tożsamości miejsca, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wśród mieszkańców, duma z miejsca zamieszkania	Promocja obszaru pod względem rybackim	3. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w tym promowanie zawodów branży rybackiej

4. WT04 brak produktu/marki lokalnej oraz systemu promocji nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu a także tradycyjnych/lokalnych produktów rybnych 5. WT05 niewystarczająca liczba obiektów i atrakcji turystycznych nawiązujących do rybackiej specyfiki obszaru 6. WT11 niewystarczający poziom świadomości walorów turystycznych obszaru NGR wśród mieszkańców regionu oraz turystów	5. SI05 aktywne samorządy, instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju obszaru NGR oraz stanowiące potencjał beneficjentów w ramach LSR 7. O01 wzrost zainteresowania społeczeństwa spożyciem produktów lokalnych, ekologicznych oraz wysokiej jakości, w tym ryb i produktów rybactwa 8. O02 stały dostęp do świeżych, lokalnych produktów rybnych		
1. WT10 niski poziom świadomości na temat znaczenia niebieskiej gospodarki w rozwoju obszaru NGR 2. WI01 występowanie negatywnych skutków ocieplenia i zmiany klimatu, takich jak wzrost liczby gwałtownych zjawisk atmosferycznych, pogorszenie jakości i ilości wody czy eutrofizacja i utrata bioróżnorodności zbiorników wodnych 3. WI02 brak wiedzy oraz problemy z finansowaniem inwestycji z zakresu ochrony środowiska w tym zastosowania OZE oraz prowadzenia gospodarki cyrkularnej	1. SI04 relatywnie duża liczba organizacji NGO na terenie działania NGR jako potencjał beneficjentów 2. SI05 aktywne samorządy, instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju obszaru NGR oraz stanowiące potencjał beneficjentów w ramach LSR 3. O08 wzrost zainteresowania rybaków nowoczesnymi technologiami w dziedzinie akwakultury, odnawialnych źródeł energii, w tym niebieskiej energii	Zwiększenie wiedzy w zakresie środowiska ze szczególnym uwzględnieniem wód	4. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego
1. WT08 bariery dla niepełnosprawnych w obiektach turystycznych 3. WT09 niewystarczająca publiczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna oraz brak zagospodarowania terenów nad wodami	1. O05 zmieniające się trendy dotyczące preferencji co do rodzaju wypoczynku (np. „turystyka weekendowa”) 2. O06 wzrost zainteresowania uprawianiem turystyki kwalifikowanej 3. O07 sezony wędkarskie, myśliwskie, grzybowe, kajakowe	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru	5. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich

	4. ST02 Międzynarodowa Droga Wodna E70 (Wielka Pętla Wielkopolski - rzeka Noteć) - potencjał rozwojowy dla turystyki wodnej ST04 tematyczne ścieżki edukacyjno-przyrodnicze (Park Ryb Słodkowodnych w Trzciance, Park Grzybowy w Pilce, Park Rybny w Marylinie, Rybolandia w Milczu) 5. ST08 wstępnie rozwinięta ogólnodostępna baza turystyki i rekreacji (szlaki piesze, rowerowe, konne, nordic walking, miejsca odpoczynku)		
Zgodnie z celem 3 i 4	Zgodnie z celem 3 i 4	Wymiana doświadczeń oraz wspólne działania	Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym

Źródło: opracownie własne

Cel 1: Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

Cel ten odpowiada na zidentyfikowane w diagnozie obszaru i zaprezentowane w analizie SWOT problemy wynikające z ograniczeń w działalności rybackiej oraz niskiego poziomu przedsiębiorczości, zwłaszcza na terenach wiejskich oraz wynikającej z tego potrzeby wsparcia sektora gospodarczego w kierunkach związanych z błękitną gospodarką.

Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszarów rybackich, zwłaszcza duża lesistość oraz liczebność wód (SR01, ST01) tworzą solidną podstawę do rozwoju ekologicznych modeli działalności, takich jak zrównoważona produkcja rybacka oraz wykorzystanie zasad gospodarki cyrkularnej. Potencjał rozwojowy podmiotów niebieskiej gospodarki czyli zarówno działalności rybackiej, jak i turystycznej, pozwala na znaczne rozwinięcie tych rodzajów działalności, zwłaszcza na ich styku - czyli tzw. akwaturystyki (ST01). Duża ilość podmiotów rybackich na obszarze NGR, o zróżnicowanym charakterze (SR08), jest wielkim potencjałem terenu NGR. Sektor rybacki występujący na terenie działania grupy ma charakter rozdrobniony, z uwagi na występowanie małych gospodarstw rodzinnych, których wielkość często nie pozwala na uzyskanie zadowalających wyników ekonomicznych (WR08). Tereny działania NGR mają co prawda ogromne możliwości dla rozwoju rybactwa, jednak nie wszyscy zajmujący się rybactwem będą w stanie jednak rozwijać i profesjonalizować tę działalność, co związane jest z barierami wiekowymi, technologicznymi, a także ograniczeniami związanymi z powszechnie występującymi formami ochrony przyrody. Wpływ na to może mieć także fakt, iż inwestycje rybackie, jak i sama działalność są bardzo kapitałochłonne (WR01, WR05), a zdobycie dostępnych na rynku produktów finansowych, które mogłyby wspomóc realizację tych inwestycji jest bardzo trudne (WR01). Dane z poprzednich LSR

wskazują, że wiele podmiotów skorzystało z dofinansowania swoich inwestycji w ramach PO RYBY (O10), niektórzy nawet wielokrotnie, zatem dysponuje bogatym doświadczeniem w zakresie pozyskiwania funduszy (SR02). Analiza sektora wykazuje jednak, że na obszarze NGR ciągle istnieje pewna ilość gospodarstw, które w dalszym ciągu nie pozyskało wsparcia środków unijnych. Wpływ na to mogą mieć skomplikowane i niestabilne prawo i procedury w Polsce (T06) oraz brak stabilności ekonomicznej w związku ze zmianami w globalnej gospodarce (pandemia, wojna w Ukrainie, T01). Dodatkową szansą na wydatkowanie środków może być rozszerzenie obszaru NGR o dwie nowe gminy o potencjale rozwoju w sektorze rybackim - nowe podmioty rybackie (O09). Aby zapobiec marginalizacji działalności rybackiej na tym terenie (T10), podmioty które nie są w stanie samodzielnie zwiększyć dochodów z działalności rybackiej, powinny podjąć próbę restrukturyzacji działalności bądź jej dywersyfikacji. Odpowiednio ukierunkowane wsparcie może nakłonić podmioty rybackie do działań restrukturyzacyjnych prowadzonej działalności – m.in. przez poprawę jakości i dostępności produktów, wdrażanie nowych technologii, opracowanie nowych produktów, ich szeroką promocję, wzmacnianie krótkich łańcuchów dostaw czy działań podnoszących wartość dodaną i jakość produktów rybackich. Wskazane będzie również wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarczej podmiotów rybackich poprzez jej rozszerzanie lub reorientację, co nie powinno stanowić znacznego problemu, zważywszy na fakt, iż sektor rybacki cechuje się znacznym potencjałem dywersyfikacyjnym, dzięki umiejętności łączenia różnych rodzajów działalności (SR03), co pozwala na wdrażanie innowacyjnych praktyk, jak rozwój krótkich łańcuchów dostaw czy produkcja przyjazna środowisku. Jednak śródlądowy charakter terenu działania grupy oraz dobre perspektywy rozwoju akwakultury, powinny być czynnikiem kierującym podmioty rybackie w stronę poszerzania działalności bez marginalizacji dotychczasowej działalności rybackiej. Jednym z problemów kadrowych, który od lat istnieje na terenie NGR, jest brak odpowiednich kompetencji do kontynuowania tradycji zawodu rybaka przez młode pokolenie, z uwagi na brak możliwości kształcenia kadr w oparciu o specjalistyczne rybackie szkolnictwo, które na obszarze NGR w zasadzie nie funkcjonuje (WR04) a także brak chętnych do podjęcia pracy w branży z uwagi na brak zachęt, niskie zarobki, uciążliwość pracy (praca fizyczna), lokalizację poza miastem (WR03). Rozwojowi coraz bardziej popularnej turystyce opartej na kulturze lokalnej oraz z poszanowaniem środowiska naturalnego, takiej jak turystyka „powolna” czy w wspomniana akwaturystyka (O04) sprzyjają na pewno zmieniające się trendy dotyczące preferencji wypoczynkowych, na przykład „turystyka weekendowa” (O05), kwalifikowana (O06) a także charakterystyczne dla obszaru sezony wędkarskie, myśliwskie, grzybowe, kajakowe (O07). Niewątpliwą szansą dla tego typu przedsiębiorstw będzie deklarowane przez respondentów wysokie poczucie tożsamości kulturowej (ST06) oraz świadomość potrzeby ochrony klimatu. Większość podmiotów deklaruje, że sezon turystyczny i rybacki obejmuje tylko kilka miesięcy w roku (np. sprzedaż ryb w okresie okoloświątecznym, wypoczynek tylko latem, T02). Istotne dla przedsiębiorców są zatem działania zmierzające do jego wydłużenia. Wpływ na wydłużenie sezonu turystycznego na obszarze NGR może mieć wydłużająca się średnia długość życia potencjalnych turystów, a co za tym idzie zmieniające się trendy dotyczące preferencji co do rodzaju wypoczynku. Szansą dla przedsiębiorców jest dostosowanie oferty turystycznej do potrzeb seniorów, którzy korzystają z tego typu usług poza sezonem głównego obłożenia obiektów, czyli w miesiącach wrzesień czy październik. Szansą na rozwój kluczowych sektorów może być też wzrost zainteresowania spożyciem zdrowych, ekologicznych produktów o wysokiej jakości, o niskim stopniu przetworzenia (O01). Rozwój obiektów sektora niebieskiej gospodarki może znacząco wpłynąć na zwiększenie liczby miejsc noclegowych i placówek gastronomicznych, których ilość jest ciągle niewystarczająca (WT06), zarówno w porównaniu do potencjału, jak i popytu, a ich standard ciągle odbiega od rosnących oczekiwań turystów (WT07). Nie wszystkie tego typu obiekty są jeszcze przystosowane do osób z niepełnosprawnościami (WT08) – dlatego ważnym aspektem będzie stworzenie takich udogodnień w obiektach turystycznych. Wzmocnienie inicjatyw dotyczących wsparcia przedsiębiorczości lokalnej, dywersyfikacji działalności oraz innowacyjnych rozwiązań produkcji rybackiej jest kluczowe, aby sprostać wyzwaniom i wykorzystać dostępne szanse.

Cel 2: Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej

Cel ten odpowiada na szereg problemów wynikających z negatywnych skutków zmian klimatycznych, działalności zwierząt i ludzi, szczególnie dotyczących produkcji rybackiej (WR02). Główną potrzebą w tym obszarze są wszelkie działania chroniące środowisko. Generalnie obszar NGR postrzegany jest jako miejsce o relatywnie niskim zanieczyszczeniu (SI01) - główny przemysł obszaru nie jest na tyle uciążliwy dla środowiska (SI02), co sprzyja występowaniu różnych form ochrony

przyrody (ST01) oraz realizacji działań proekologicznych. Oczwistym zagrożeniem obszaru jest jednak postępująca degradacja środowiska (T05), którą niewątpliwie trzeba powstrzymać. Wpływ na ograniczenie dochodów rybaków mają także straty spowodowane przez chronione gatunki zwierząt oraz, charakteryzujące się coraz większą skalą, kłusownictwo (WR02). Opis obszaru i badania wskazują na znaczne zapotrzebowanie rybaków na inwestycje w OZE, co jest dużym potencjałem (O03,O08), jednak wysoka kapitałochłonność ogranicza ich szybki rozwój (WR01). Zmiany klimatyczne, takie jak degradacja jakości wody i utrata bioróżnorodności (T05), stanowią poważne zagrożenie, wymagające intensyfikacji działań ochronnych i odbudowujących. W tym kontekście, wykorzystanie dostępnych funduszy krajowych i unijnych (O10) oraz wdrażanie działań związanych z redukcją emisji CO₂, przeciwdziałaniem eutrofizacji może przynieść wymierne korzyści. Dlatego głównymi działaniami podjętymi w ramach tego celu będą operacje polegające na zrównoważonym wykorzystaniu zasobów środowiska naturalnego, w tym przede wszystkim odnawialnych źródeł energii, racjonalizacji gospodarki wodnej oraz działania przeciw kłusownictwu i szkodnikom rybackim, co w konsekwencji przyczyni się do skutecznej ochrony i odbudowy ekosystemów oraz bioróżnorodności.

Cel 3: Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich

Promowanie dziedzictwa kulturowego oraz tradycji jest kluczowe dla wzmacniania tożsamości lokalnych społeczności (ST06) oraz rozwoju turystyki opartej na kulturze i poszanowaniu środowiska (O04). Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe (SR01, ST01) oraz cykliczne imprezy lokalne (ST05) stanowią solidną podstawę do rozwoju działań promujących lokalne dziedzictwo. Jednocześnie, niski poziom świadomości społecznej w zakresie lokalnej historii i kultury rybackiej (WT01), wiedzy o zdrowotnych walorach ryb oraz niskie spożycie produktów rybnych (WT02) a także braki w infrastrukturze promującej te aspekty, które stanowiłyby o rybackim charakterze obszaru, (WT03, WT05) wskazują na potrzebę intensyfikacji działań edukacyjnych i promocyjnych. Niewystarczający poziom świadomości walorów turystycznych obszaru wśród mieszkańców i turystów (WT11) sprawia, że nie w pełni doceniają oni potencjał obszaru NGR. Inwestycje w kultywowanie historii, promowanie zawodów rybackich oraz popularyzację lokalnych tradycji kulinarnych mogą znacząco przyczynić się do wzmocnienia tożsamości regionalnej oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu. Promocja na naszym terenie jest nadal szczątkowa, brakuje spójnej i kompleksowej wizji przyszłości, NGR nadal nie doczekała się opracowania marki lokalnej (WT04). Pomimo wielu inicjatyw powstałych przy udziale środków z PO Ryby (liczne rybne warsztaty kulinarne, degustacje potraw rybnych, imprezy lokalne, opracowania promujące spożycie ryb), nadal widoczne są braki w działaniach, nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu (WT03). Potencjałem nie do przecenienia w tym zakresie jest też stosunkowo duża liczba instytucji kultury, NGO oraz gminy (SI04, SI05), do których adresowane są działania realizowane w tym celu.

Cel 4: Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu i zrównoważonego wykorzystania wód

Badania i edukacja w zakresie ochrony środowiska oraz zrównoważonego wykorzystania wód są kluczowe dla efektywnego zarządzania zasobami naturalnymi. Duża liczba NGO (SI04) oraz aktywne samorządy (SI05) mogą wspierać te działania. Wzrost zainteresowania ochroną środowiska (O08) oraz potrzeba monitorowania jakości wód stwarzają sprzyjające warunki do rozwoju edukacji i badań. Jednak trudności w pozyskiwaniu funduszy (WI02) oraz formalności związane z finansowaniem (WR01) mogą ograniczać realizację tego celu. Wsparcie działań związanych z monitorowaniem wód, badaniami nad ichtiofauną oraz edukacją jest kluczowe, aby sprostać wyzwaniom i budować wiedzę oraz kompetencje potrzebne do ochrony zasobów naturalnych (T05).

Cel 5: Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich

Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich związane jest z inwestycjami w infrastrukturę lokalną, wymagającą doinwestowania (WT09). Dostępność przestrzeni pod inwestycje (SI03) oraz aktywne samorządy (SI05) stanowią solidną podstawę do realizacji tych działań. Wysokie koszty inwestycji (WR01) mogą jednak stanowić barierę, co podkreśla potrzebę skutecznego pozyskiwania funduszy. Okresowe wzmocnienie ruchu turystycznego związanego z wędkarstwem, turystyką wodną grzybobraniem (O07), rozwój turystyki kwalifikowanej (O06), opartej na kulturze lokalnej (O04) czy „weekendowej” (O05) stanowią istotną szansę na wykorzystanie tego typu infrastruktury. Szczególnie niedoinwestowana jest infrastruktura nad wodami (WT09, WT08), co stanowi poważne wyzwanie, szczególnie dla sektora publicznego i

społecznego. Wsparcie z funduszy krajowych i unijnych (O10) tworzy sprzyjające warunki do rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, co przyczyni się do poprawy jakości życia.

Cel 6: Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa

Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa jest istotna dla rozwoju obszarów rybackich. Dostęp do funduszy krajowych i unijnych (O10) oraz rosnące zainteresowanie współpracą międzynarodową sprzyjają budowaniu sieci kontaktów. Jednak trudności związane z pozyskiwaniem finansowania oraz formalności (T08) mogą stanowić istotne bariery. Wsparcie działań budujących sieci kontaktów oraz wymianę wiedzy pozwoli na efektywniejszą realizację celów, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju obszarów rybackich.

W ramach projektu współpracy NGR planuje 3 wyjazdy studyjne (projekty miękkie), w tym 2 z krajowymi LGR oraz 1 z LGR zagranicznym. Projekty te wpisują się merytorycznie w Cele 3 i 4. Mają one na celu wymianę doświadczeń oraz dobrych praktyk, w tym. m.in. organizację konferencji z zakresu ochrony środowiska, która m.in. zwiększy wiedzę dotyczącą zastosowania OZE oraz gospodarki cyrkularnej (WI02), zwiedzanie miejsc nawiązujących do rybackiej specyfiki obszaru jak np. obiekty i atrakcje turystyczne nawiązujące do rybackiej specyfiki obszaru (WT05) – cel 4. Z uwagi na fakt, że na obszarze NGR brakuje obiektów oraz inicjatyw promujących i popularyzujących zawód, historię, tradycje i kulturę lokalnego rybactwa (WT03) oraz atrakcji turystycznych nawiązujących do rybackiej specyfiki obszaru (WT05), NGR planuje również stworzenie na swoim obszarze muzeum/izby rybackiej przy współpracy z krajową LGR – zadanie to wpisuje się tematycznie w Cel 3.

Każdy z przedstawionych celów strategicznych odpowiada na konkretne wyzwania i możliwości zidentyfikowane w analizie SWOT, co świadczy o **spójności strategii z rzeczywistymi potrzebami i potencjałami obszaru NGR**.

6.2. OPIS ZGODNOŚCI I KOMPLEMENTARNOŚCI LSR Z INNYMI DOKUMENTAMI PLANISTYCZNYMI I STRATEGIAMI

Zintegrowany charakter strategii stanowi istotne uzupełnienie, rozwinięcie i wzmocnienie na poziomie danego obszaru. W kontekście zarówno strategicznym, jak i operacyjnym, kluczowe jest uzyskanie spójności, komplementarności i zgodności pomiędzy działaniami proponowanymi do realizacji w ramach Nadnoteckiej Grupy Rybackiej z celami strategicznymi występującymi w dokumentach strategicznych wyższego rzędu obowiązujących w Polsce, na obszarze województwa wielkopolskiego, ale także w strategiach z terenu powiatów: czarnkowsko-trzcianeckiego, chodzieskiego, pilskiego, złotowskiego. Pozwala to na osiągnięcie lepszych rezultatów strategicznych i wzmocnienie efektywności podejmowanych działań. Zapisy dokumentów strategicznych zostały wykorzystane zarówno w pracach diagnostycznych oraz również na etapie planowania strategicznego. Wypracowane działania zachowują **pełną zgodność, spójność, komplementarność i synergii** z obowiązującymi **dokumentami strategicznymi krajowymi**¹³ i **regionalnymi**¹⁴, w konsekwencji nastąpi wzmocnienie rozwoju regionu poprzez podniesienie jego konkurencyjności.

¹³ Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce; Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.); Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030; Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030; Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027)

¹⁴ Strategia Rozwoju Województwa – Wielkopolskiego 2030; Program Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027; Strategia Rozwoju Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego na lata 2021-2030; Strategia Rozwoju Gospodarczego Powiatu Chodzieskiego na lata 2021-2030; Strategia Rozwoju Powiatu Pilskiego do 2030 Roku

VII. PROCES WYBORU OPERACJI ORAZ STOSOWANE KRYTERIA WYBORU

7.1. TWORZENIE PROCEDUR

Realizacja LSR oraz ocena wniosków będzie odbywać się zgodnie z procedurami:

- **Regulamin Organizacyjny Rady NGR (ROR)** – podstawowy dokument, w oparciu o który funkcjonuje organ decyzyjny. Reguluje on prace Rady, w tym zasady zwoływania posiedzeń, ustalania kworum, prowadzenia obrad, głosowania i podejmowania decyzji. Określa zasady odwoływania się od oceny operacji (protest) oraz procedury wykluczania członków powiązanych z wnioskodawcą. Uchwalanie i zmiana tego dokumentu należy do kompetencji Zarządu NGR. Postanowienia ROR gwarantują, zachowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury, pozwalającej uniknąć konfliktu interesów. W ROR przewidziano rozwiązania zapewniające, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru operacji do dofinansowania (art. 33 ust. 3 lit. b rozp. 2021/1060).
- **Procedury wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania LSR** – uszczegółowienie zapisów ROR, regulujące dodatkowe kwestie związane z: ogłaszaniem naborów, składaniem i uzupełnianiem wniosków o udzielenie wsparcia, w tym możliwością ich wycofania, oceną wniosków przez Radę pod kątem zgodności z LSR, kryteriami punktowymi oraz ustalaniem kwoty wsparcia dla wybranych operacji. Ponadto w procedurze zawarto informacje na temat kompetencji Rady w zakresie wydawania opinii na temat zmiany umowy beneficjentów oraz realizacji operacji własnych. Uchwalanie i zmiana tego dokumentu należy do kompetencji Zarządu NGR.
- **Procedura ustalania lub zmiany kryteriów** – reguluje proces dokonywania zmian w kryteriach wyboru operacji tak, aby zapewnić jak najszerszy udział wszystkich kluczowych partnerów oraz mieszkańców obszaru NGR, a także umożliwić im zgłaszanie uwag i wniosków, na podstawie których dokonywana będzie aktualizacja kryteriów. Procedura opisuje działania oraz organy odpowiedzialne za poszczególne czynności, związane ze zgłaszaniem, analizowaniem i przyjmowaniem zmian w kryteriach. Organem uprawnionym do wnioskowania o zmianę lokalnych kryteriów wyboru operacji jest Rada NGR lub grupa członków NGR. Aktualizacja lokalnych kryteriów wyboru operacji odbywa się przy zaangażowaniu lokalnej społeczności, która może zgłaszać uwagi i opiniować projekt zmian. Ze względu na rybacką specyfikę obszaru, procedura zapewnia, iż w konsultacjach w jak najszerszym zakresie będą uczestniczyć przedstawiciele środowiska rybackiego. Uchwalanie i zmiana tego dokumentu należy do kompetencji Zarządu NGR.
- **Procedura aktualizacji LSR** – reguluje proces dokonywania zmian w LSR tak, aby zapewnić jak najszerszy udział wszystkich kluczowych partnerów oraz mieszkańców obszaru NGR, a także umożliwić im zgłaszanie uwag i wniosków, na podstawie których dokonywana będzie aktualizacja LSR. Procedura opisuje działania oraz wyznacza organy odpowiedzialne za poszczególne czynności związane ze zgłaszaniem, analizowaniem i przyjmowaniem zmian w zapisach LSR. Ze względu na rybacką specyfikę obszaru, procedura zapewnia, iż w konsultacjach związanych ze zmianami LSR, w jak najszerszym zakresie będą uczestniczyć przedstawiciele sektora rybackiego. Zgodnie z procedurą podmioty reprezentujące różne grupy interesów składać będą pisemne wnioski wskazujące na konieczność zmian w LSR. Podstawę aktualizacji LSR mogą stanowić również informacje uzyskane w wyniku: analizy przepisów prawa oraz innych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, mających styczność i wpływ na realizację LSR, wniosków pracowników biura. Mogą ją stanowić także wytyczne IZ, IP i innych instytucji kontrolnych. Zarząd może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu przeprowadzenia ewaluacji niezależnej firmie eksperckiej. Wyniki przeprowadzonych ocen i konsultacji mogą stanowić podstawę do aktualizacji LSR. Na podstawie zebranych danych ze złożonych wniosków i opracowanych raportów lub sprawozdań ewaluacyjnych, Kierownik Biura NGR sporządza raport wraz z ewentualnymi zaleceniami, który może być podstawą decyzji Zarządu NGR co do ewentualnej aktualizacji Strategii. Następnie Rada NGR wraz z biurem NGR przygotowuje projekt zmian w LSR wraz z uzasadnieniem konieczności ich wprowadzenia, który zostanie poddany konsultacjom społecznym. Ostateczne zmiany w LSR akceptują członkowie Zarządu NGR.

- **Procedura monitoringu i ewaluacji LSR** – umożliwia ocenę postępu realizacji poszczególnych działań w ramach wdrażania LSR oraz funkcjonowania NGR, kontrolę osiągniętych rezultatów i porównywanie ich zgodności z celami strategicznymi. Taka ocena pozwala na dostosowanie podejmowanych działań do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych i zdiagnozowanych potrzeb. Warunkiem prawidłowego działania monitoringu i ewaluacji jest udział w nim przedstawicieli wszystkich grup interesu zaangażowanych w realizację LSR. Proces ten będzie prowadzony dwuetapowo. Będzie obejmował ocenę elementów realizacji Strategii oraz ocenę wdrażania LSR, czyli realizacji celów oraz założonych wskaźników. Kryteria zastosowane do oceny realizacji LSR i funkcjonowania NGR powinny uwzględniać wytyczne KE tj. efektywność (nakłady do rezultatów), skuteczność (osiąganie zakładanych rezultatów), oddziaływanie (wpływ na rozwój regionu), trwałość (kontynuacja działań).

Procedury będą podlegały dostosowaniu do przepisów i wytycznych obowiązujących w 3 Priorytecie FEdR na lata 2021-2027, w tym z rozporządzeniem w sprawie szczegółowego trybu przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetów 1-4, ustawą o EFMRA oraz innych wskazanych przez IZ a także skonsultowaniu i zatwierdzeniu przez Zarząd NGR.

7.2. PROCES WYBORU OPERACJI

Ocena wniosków o dofinansowanie składanych do NGR przez wnioskodawców, w tym ocena zgodności operacji z LSR, wybór operacji oraz w przypadku pozytywnego rozstrzygnięcia wyboru operacji ustalenie kwoty wsparcia, dokonywana jest przez Radę NGR. Rada jest organem, o którym mowa w art. 28 ust. 2 pkt 3 ustawy o EFMRA, do którego wyłącznej kompetencji należą rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 1 tej ustawy. Przywołane przepisy ustawy znalazły swoje odzwierciedlenie w Statucie NGR.

Główne procedury związane z oceną wniosków o dofinansowanie zostały opisane w ROR, który jednocześnie stanowi podstawę działania tego organu, a także w Procedurach wyboru i oceny operacji. Poszczególne procedury zapewniają szereg mechanizmów i rozwiązań gwarantujących sprawne, przejrzyste i zgodne z prawem przeprowadzenie naborów wniosków oraz dokonanie wyboru operacji.

Aby zapewnić zachowanie wymaganych parytetów sektorowych, w których żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji tj. nie posiada więcej niż 49% praw głosu, Przewodniczący posiedzenia może dokonać wyłączeń poszczególnych członków Rady obecnych podczas posiedzenia, w taki sposób, aby zapewnić odpowiednią reprezentatywność, przy zachowaniu jak największej liczby członków Rady, a także:

- wyłączenie może dotyczyć poszczególnych członków Rady nadreprezentujących daną grupę interesu na czas całego posiedzenia Rady lub na czas oceny danego wniosku
- wyłączenie może dotyczyć kilku członków Rady nadreprezentujących poszczególne grupy interesu, którzy wyłączani są naprzemiennie (np. uczestniczą w co drugim głosowaniu)
- Przewodniczący Posiedzenia wyłącza poszczególnych członków Rady z zachowaniem zasady wzajemnego ustalania zmian w konfiguracji Rady z jej członkami, w przypadku braku porozumienia podejmuje decyzję arbitralnie
- wyłączeni członkowie Rady zachowują prawo do wynagrodzenia za udział w posiedzeniu

Wprowadzenie nowych lub zmodyfikowanie części mechanizmów związanych z oceną wniosków wynikało z doświadczenia z realizacji tego procesu, opinii członków organu decyzyjnego oraz pracowników Biura a także z zaleceń ewaluacyjnych, z poprzednich okresów wdrażania LSR. Nowym rozwiązaniem w tym procesie będzie udostępnianie dokumentacji aplikacyjnej wnioskodawców w wersji elektronicznej poprzez usługę do przechowywania i udostępniania plików (np. chmurę), do zapoznania przez członków Rady, co wymuszone jest obowiązkiem składania wniosków poprzez system teleinformatyczny i ograniczeniem wersji papierowych. Sytuacja z poprzedniego okresu (pandemia) wymusiła już w 2020 r. wprowadzenie możliwości zdalnej oceny wniosków o dofinansowanie, co świadczy o elastycznym podejściu do tego procesu i zmniejsza ryzyko zakłóceń w sytuacjach wyjątkowych.

Doświadczenia z poprzednich okresów wymusiły również zmianę w sposobie oceny operacji, polegającą na głosowaniu nad każdym kryterium oddzielnie i odnotowaniu wyników głosowania na jednej zbiorczej karcie oceny, co ogranicza pracochłonność i błędy (dotychczas każdy członek głosował indywidualnie na swojej karcie, a ogólna ocena stanowiła średnią arytmetyczną – było to zbyt czasochłonne i obciążone większą liczbą błędów). Podczas oceny wniosków każdorazowo wybierana jest 3-osobowa Komisja Skrutacyjna, która czuwa nad prawidłowością posiedzenia, w tym nad zachowaniem parytetów podczas głosowań, wyłączeniami z oceny operacji oraz poprawnością wypełnionych kart ocen. Niweluje to ryzyko błędów, nieważności kart i głosowań a nawet całego procesu oceny.

Kolejnym rozwiązaniem w zakresie wyboru operacji jest m.in. określenie sposobu postępowania w sytuacji, gdy kilka operacji otrzymało jednakową liczbę punktów, a limit środków nie pozwala na dofinansowanie wszystkich – w takim przypadku, zgodnie z przyjętą procedurą, o miejscu na liście operacji wybranych decyduje ranking wybranych kryteriów, np. niższa kwota dofinansowania, większa liczba uzyskanych punktów w wybranym kryterium punktowym, czy termin złożenia wniosku (data i godzina).

Kontynuowanym rozwiązaniem w obecnym procesie oceny wniosków jest możliwość zaproszenia do uczestnictwa w posiedzeniu ekspertów w danej dziedzinie, co może mieć miejsce w sytuacji, gdy wiedza i doświadczenie członków Rady nie pozwalają na rzetelną ocenę złożonych wniosków.

Przyjęte procedury oceny operacji przez Radę zapewniają wyłączenie się z oceny operacji członka Rady, w przypadku okoliczności budzących wątpliwość co do jego bezstronności. Członek Rady wyłączony z głosowania nad daną operacją zobowiązany jest do opuszczenia pomieszczenia, w którym odbywa się głosowanie. Szczegółowo powiązania członków Rady z wnioskodawcami Przewodniczący Rady rejestruje w rejestrze interesów, prowadzonym dla każdego procesu oceny operacji. Ponadto członek Rady przed każdym posiedzeniem wypełnia i podpisuje deklarację poufności i bezstronności, w której zobowiązuje się do wypełniania swoich obowiązków w sposób uczciwy, rzetelny i sprawiedliwy.

W ocenie wniosków uczestniczą także pracownicy Biura, którzy po zakończeniu terminu składania wniosków, dokonują oceny formalnej złożonych wniosków. Ocena ta ma na celu zweryfikowanie wniosku pod kątem kompletności oraz okoliczności niezbędnych do dokonania przez Radę oceny zgodności z LSR, dokonania wyboru operacji oraz ustalenia kwoty wsparcia. Z obsługi wniosków i ich oceny formalnej, wyłączony jest pracownik biura NGR, co do którego zachodzą przesłanki wyłączenia sformułowane identycznie jak dla członka Rady w deklaracji bezstronności. Ponadto członkowie Rady jak i pracownicy biura biorą udział w szkoleniach, na których w szczególności omawiane są procedury oceny operacji.

Opisane rozwiązania świadczą, że NGR zawiera w swoich procedurach szereg dobrych praktyk i rozwiązań, adaptujących je do obecnie obowiązujących uwarunkowań, potwierdzając zdolność RLGD do przeprowadzania naborów i oceny wniosków.

7.3. KRYTERIA WYBORU OPERACJI

Zadaniem Rady NGR jest wybór operacji, które uzyskają wsparcie ze środków w ramach LSR. Każda operacja oceniana będzie wg dwóch parametrów – kryteriów dostępu oraz kryteriów punktowych. Kryteria dostępu oceniane będą wg wariantu spełnia-nie spełnia – przy czym niespełnianie danego kryterium oznacza niezgodność z LSR i ocenę negatywną. Kryteria punktowe oceniane będą wg skali punktowej – decydując o stopniu spełniania danego kryterium i ostatecznego miejsca na liście rankingowej.

Przygotowując kryteria wyboru operacji NGR kierowała się będzie warunkami formalnymi oraz doświadczeniami praktycznymi wynikającymi z poprzednich okresów programowania i realizowanych strategii – poprzez wybór dobrych praktyk i adaptację ich do obecnych uwarunkowań.

Pierwszym etapem oceny będzie badanie warunków formalnych (prawidłowość złożenia wniosku) oraz zgodności operacji z LSR oraz Programem. Warunki te muszą być bezwzględnie spełnione w celu przejścia do etapu oceny punktowej.

Drugim etapem oceny będzie badanie jakości operacji w kontekście ich wpływu na realizację celów LSR i osiąganie wskaźników, ich znaczenia dla lokalnych uwarunkowań opisanych w diagnozie obszaru i wskazanych w analizie SWOT oraz przede wszystkim wpływu na lokalny sektor rybacki – poprzez kryteria punktowe. Tej ocenie podlegają wyłącznie operacje spełniające kryteria dostępowe kwalifikujące się jako zgodne z LSR, a jej celem jest przyznanie wartości

punktowej, decydującej o kolejności projektu na liście operacji wybranych do dofinansowania. Kryteria wyboru opracowane będą dla poszczególnych typów operacji (przedsięwzięć), jakie mogą być realizowane w ramach 3 priorytetu programu FEoR 2021-2027 oraz dla projektów własnych.

Kryteria te dzielą się na kryteria ogólne, identyczne dla wszystkich typów operacji, kryteria premiujące, wyróżniające poszczególne operacje pod względem wpływu na idee i założenia promowane i pożądane do realizacji w ramach wdrażania strategii, a także kryteria realizacji celów, czyli wpływu na wskaźniki rezultatu.

Szczegółowy opis sposobu ustanawiania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji zawiera Procedura ustalania lub zmiany kryteriów. Ich ostateczny kształt i wartość punktowa pozostaną w gestii Rady NGR – ich ewentualna zmiana i korekta wartości punktów będzie podstawową formą zarządzania efektami wsparcia pomiędzy konkursami.

Przy ustanawianiu lub zmianie lokalnych kryteriów należy wziąć pod uwagę, aby były one:

- obiektywne,
- niedyskryminujące,
- przejrzyste,
- powiązane z diagnozą obszaru,
- bezpośrednio przyczyniające się do wyboru operacji, które wpływają na osiągnięcie określonych w LSR efektów, wskaźników produktu i rezultatu,
- mierzalne, a w przypadku kryteriów jakościowych powinny zawierać szczegółowy opis podejścia do ich oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia,
- precyzyjne i jasne – poprzez dodatkowe opisy i definicje,
- dookreślone w zakresie minimalnych i maksymalnych wartości wraz z opisaniem zasad przyznawania punktów w przedziale minimum-maksimum,

Opracowanie wstępnego zakresu kryteriów wyboru – jako punktu wyjścia do opracowania szczegółowych kryteriów dla danych naborów – przeprowadzone zostało w sposób uspołeczniowany, przy udziale lokalnej społeczności (konsultacje w sierpniu i wrześniu 2024 r.). Poprzedzone było też dogłębną analizą dokumentów i kryteriów, obowiązujących w poprzednich okresach programowania, wniosków z monitoringu uwag i opinii zgłoszonych przez respondentów przeprowadzonych badań oraz członków Rady i pracowników Biura, dotyczących jasności, transparentności i przydatności poszczególnych zasad w ocenie wniosków oraz raportów ewaluacyjnych.

Zaproponowany katalog odnosi się do zidentyfikowanych w trakcie procesu wniosków – analizy SWOT, potencjałów, grupy defaworyzowanej, potrzeb lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów sektora rybackiego, a także przyjętych do realizacji celów, typów operacji oraz spodziewanych efektów, w tym wskaźników realizacji LSR.

Tabela 25: Wstępny zakres kryteriów wyboru operacji

Lp.	Rodzaj kryterium	Kryterium	Wynik diagnozy/ analizy SWOT/ konsultacji
1.	kryterium ogólne	Aktywne uczestnictwo w NGR <i>Czy wnioskodawca uczestniczył w szkoleniu lub doradztwie oraz WZC?</i>	Kryterium wynika ze sprawdzonych doświadczeń z poprzednich okresów wdrażania LSR dotyczących premiowania wniosków, które były konsultowane przed złożeniem, co przekłada się na lepszą ich jakość oraz wniosków złożonych przez aktywnych członków (obecność na min. 50% WZC w ciągu roku) oraz z analizy SWOT: M-istnienie NGR jako platformy zrzeszającej i integrującej lokalnych rybaków (możliwość otrzymania bezpłatnego doradztwa), SZ-możliwość wykorzystania wsparcia inwestycji ze środków krajowych i unijnych
2.	kryterium ogólne	Promocja NGR <i>Czy wnioskodawca zobowiązał się do</i>	Kryterium wynika ze sprawdzonych doświadczeń z poprzednich okresów wdrażania LSR, które, wg opinii uczestników konsultacji w tym głównie członków Rady,

		<i>rozpowszechniania informacji nt. uzyskanego wsparcia za pośrednictwem NGR oraz zastosował znak rybny i hasło?</i>	warto ponownie zastosować, co przyczyni się do promowania wizerunku NGR oraz zapewni spójność obszaru NGR oraz z analizy SWOT: S-słaba promocja produktów rybnych oraz brak zintegrowanego systemu sprzedaży i promocji produktów rybnych, S-brak produktu/marki lokalnej oraz systemu promocji nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu a także tradycyjnych/lokalnych produktów rybnych
3.	kryterium ogólne	Kompletność wniosku <i>Czy złożony wniosek jest kompletny?</i>	Kryterium wynika z wniosków z poprzednich okresów wdrażania LSR dotyczących faktu, iż wnioski zawierające komplet dokumentów są lepszej jakości co przekłada się na szybsze rozpatrywanie przez IP co z kolei wpływa na szybsze zakontraktowanie środków (zminimalizowanie ryzyka nieefektywnego wydatkowania środków)
4.	kryterium ogólne dla projektów inwestycyjnych („twardych”)	Zaawansowanie administracyjne operacji <i>Czy do wniosku dołączono wymagane dokumenty potwierdzające gotowość realizacji operacji?</i>	Kryterium wynika z wniosków z poprzednich okresów wdrażania LSR dotyczących faktu, iż wnioski zawierające niezbędne decyzje wymagane prawem, są lepszej jakości co przekłada się na szybsze rozpatrywanie przez IP co z kolei wpływa na szybsze zakontraktowanie środków (zminimalizowanie ryzyka nieefektywnego wydatkowania środków)
5.	kryterium premiujące	Innowacyjność <i>W jakim stopniu planowana operacja przewiduje wykorzystanie innowacyjnych pomysłów i rozwiązań?</i>	Kryterium jest odpowiedzią na potrzebę preferowania działań w jak najszerszym stopniu innowacyjnych w wymiarze gminy i obszaru NGR. SWOT: SZ- wzrost zainteresowania rybaków nowoczesnymi technologiami w dziedzinie akwakultury, odnawialnych źródeł energii – potencjał gospodarstw rybackich umożliwiający wykorzystanie OZE w tym niebieskiej energii
6.	kryterium premiujące	Beneficjenci końcowi operacji <i>Czy operacja skierowana jest do osób należących do grupy defaworyzowanej?</i>	Kryterium wynika z potrzeby wsparcia i preferowania operacji skierowanych do osób z grupy defaworyzowanej, co było zgłaszane w konsultacjach z grupą roboczą ds. LSR oraz w badaniach ankietowych
7.	kryterium premiujące dla projektów inwestycyjnych („twardych”)	Dostępność dla osób niepełnosprawnych <i>Czy planowana operacja przyczyni się do poprawy dostępu do infrastruktury osób niepełnosprawnych?</i>	Kryterium wynikające z analizy SWOT: S-bariery dla niepełnosprawnych w obiektach turystycznych oraz polityki horyzontalnej UE (Wpływ na dostępność -pozytywny lub neutralny)
8.	kryterium premiujące	Wpływ operacji na sektor rybacki <i>Czy operacja przewiduje wsparcie i promocję sektora rybackiego oraz dorobku rybackiego obszaru NGR?</i>	Kryterium wynika z rozp. w sprawie kryteriów oceny LSR – kryterium 6 pkt 2) w szczególności związane ze wspieraniem sektora rybackiego oraz z analizy SWOT: S-brak obiektów oraz inicjatyw promujących i popularyzujących zawód, historię, tradycje i kulturę lokalnego rybactwa, S-niewystarczająca liczba obiektów i atrakcji turystycznych nawiązujących do rybackiej specyfiki obszaru, S-niewystarczająca publiczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, zwłaszcza nad wodami, M-

			wstępnie rozwinięta ogólnodostępna baza turystyki i rekreacji (szlaki piesze, rowerowe, konne, nordic walking, miejsca odpoczynku)
9.	kryterium premiujące	Wpływ operacji na środowisko/ Wpływ operacji na ochronę środowiska <i>Czy operacja zakłada zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska lub przeciwdziałaniu zmianom klimatu?/Czy operacja przyczyni się do zwiększenia świadomości na temat ochrony środowiska lub przeciwdziałania zmianom klimatu?</i>	Kryterium wynika z potrzeby wspierania rozwiązań związanych z zapobieganiem zmianom klimatycznym i wytycznych w zakresie ochrony środowiska (wpływ na środowisko-pozytywny lub neutralny) oraz z analizy SWOT: M-wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszarów rybackich i akwakultury, M-relatywnie niskie zanieczyszczenie środowiska naturalnego oraz położenie z dala od ośrodków przemysłowych: brak przemysłu ciężkiego stanowiącego istotne zagrożenie dla środowiska, S-występowanie negatywnych skutków ocieplenia i zmiany klimatu, takich jak wzrost liczby gwałtownych zjawisk atmosferycznych, pogorszenie jakości i ilości wody czy eutrofizacja i utrata bioróżnorodności zbiorników wodnych, mających szczególny wpływ na sektor rybacki, Z-postępująca degradacja środowiska naturalnego
10.	kryterium premiujące	Spójna promocja <i>Czy operacja przewiduje spójną promocję obszaru NGR pod kątem rybackim czyli wpisuje się w założenia programu Zintegrowanej promocji z zachowaniem rybackiej specyfiki obszaru NGR?</i>	Kryterium szczególnie istotne dla zachowania i wspierania rybackiego charakteru obszaru NGR oraz wypracowania wspólnej marki, co wynika z wytycznych tj. rozp. w sprawie kryteriów oceny LSR – kryterium 6 pkt 2) oraz konsultacji i analizy SWOT: M-silne poczucie tożsamości miejsca, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wśród mieszkańców, duma z miejsca zamieszkania, S-niewystarczający poziom świadomości społecznej w zakresie rybackiej lokalnej historii, tradycji, kultury oraz wiedzy nt. zawodu rybaka śródlądowego, S-niewystarczający poziom społecznej świadomości w zakresie walorów zdrowotnych ryb, dostępności i jakości ryb wyhodowanych lokalnie oraz związane z tym niskie spożycie produktów rybnych, S-brak produktu/marki lokalnej oraz systemu promocji nawiązujących do rybackiej specyfiki regionu a także tradycyjnych/lokalnych produktów rybnych, SZ-wzrost zainteresowania społeczeństwa spożyciem produktów lokalnych, ekologicznych oraz wysokiej jakości, w tym ryb i produktów rybactwa
11.	kryterium realizacji celów	Wpływ operacji na liczbę osób/ Wpływ operacji na wskaźnik rezultatu <i>Krąg osób będących beneficjentami końcowymi, czyli wpływ operacji na określoną liczbę osób korzystających z efektów operacji/ Ile w ramach operacji zostanie</i>	Kryterium powiązane z rezultatami, jakie przynosi operacja oraz wskaźnikami programowymi w priorytecie 3 programu FEdR – „Liczba osób czerpiących korzyści” lub „Ile w ramach operacji zostanie zrealizowanych działań przyczyniających się do dobrego stanu środowiska, obejmujących odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt?”

		<i>zrealizowanych działań przyczyniających się do dobrego stanu środowiska, obejmujących odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt?</i>	
12.	kryterium premiujące	Realizacja operacji przez sektor publiczny lub społeczny <i>Czy wnioskodawca jest przedstawicielem sektora publicznego lub społecznego?</i>	Kryterium preferuje realizację operacji przez podmioty mające doświadczenie oraz świadome potrzeb mieszkańców w zakresie projektów o charakterze miękkim (nie inwestycyjnym), co potwierdzają opinie przedstawicieli sektora publicznego i społecznego oraz wyniki analizy SWOT: M- aktywne samorządy, instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe i społeczne, centra usług społecznych działające na rzecz rozwoju obszaru NGR oraz stanowiące potencjał beneficjentów w ramach LSR
13.	kryterium premiujące	Realizacja operacji przez przedstawiciela sektora rybackiego <i>Czy wnioskodawca jest lub zamierza, w wyniku realizacji operacji, zostać przedstawicielem sektora rybackiego?</i>	Kryterium wynikające z rozporządzenia w sprawie kryteriów oceny LSR, zapewniające, że beneficjentem pomocy powinni być głównie przedstawiciele sektora rybackiego, potrzeb i problemów tego sektora zgłoszonych podczas spotkania branżowego w dn. 5.07.23 i warsztatów z rybakami z 18.06.24 oraz z analizy SWOT, np.: M- doświadczenie rybaków w efektywnym wykorzystaniu środków unijnych (głównie z funduszy rybackich), M-duże zapotrzebowanie sektora rybackiego na środki unijne – wysoki potencjał na absorpcję środków w ramach LSR, SZ- rozszerzenie obszaru NGR o dwie nowe gminy o potencjale rozwoju w sektorze rybackim (nowe podmioty rybackie), S- wysokie koszty prowadzenia i utrzymania działalności rybackiej w tym wysokie koszty zatrudnienia, poboru i zrzutu wód, cen paliw i energii wykorzystywanych w działalności rybackiej, S-duża kapitałochłonność inwestycji, brak własnych funduszy lub kłopoty z pozyskaniem finansowania inwestycji (utrudniony dostęp do kredytów i innych form finansowania)
14.	kryterium premiujące	Realizacja operacji przez osoby należące do grupy defaworyzowanej <i>Czy wnioskodawca należy do grupy defaworyzowanej określonej w LSR?</i>	Kryterium wynikające z potrzeby wsparcia i preferowania operacji realizowanych przez osoby z grupy defaworyzowanej, na co zwrócili uwagę rybacy na spotkaniu branżowym z 05.07.23, warsztatach z 18.06.24 oraz w badaniach ankietowych
15.	kryterium premiujące	Turystyka <i>Czy operacja dotyczy rozwoju działalności turystycznej?</i>	Kryterium wynika głównie z postulatów z konsultacji w zakresie potrzeby wspierania projektów związanych z turystyką przyjazną środowisku, co jest zgodne z rozp. w sprawie operacji oraz z elementów analizy SWOT: M-duża ilość przedsiębiorstw turystycznych i rybackich

			wykorzystujących potencjał wód obszaru NGR stanowiącą potencjał rozwojowy dla przedsiębiorstw z sektora niebieskiej gospodarki, M-wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru dzięki bogactwu form ochrony przyrody, wysokiemu poziomowi lesistości, dużej liczbie jezior i rzek, bogactwu gatunkowemu flory i fauny, a także walory zabytkowe – potencjał do rozwoju turystyki i agroturystyki, S-niewystarczająco rozwinięta w stosunku do potencjału infrastruktura turystyczna (niewystarczająca liczba miejsc noclegowych oraz żywieniowych), zwłaszcza nad wodami, S-nieadekwatność standardu bazy noclegowej do rosnących oczekiwań turystów, S-niska opłacalność działalności rybackiej oraz związana z tym konieczność prowadzenia innych rodzajów działalności tzw. dywersyfikacja dochodów, SZ- rozwój turystyki opartej na kulturze lokalnej oraz z poszanowaniem środowiska naturalnego (turystyka „powolna”), SZ-zmieniające się trendy dotyczące preferencji co do rodzaju wypoczynku (np. „turystyka weekendowa”), Z-sezonowość dochodów z działalności turystycznej i rybackiej
16.	kryterium premiujące	Wpływ operacji na zatrudnienie <i>Operacja przewiduje utworzenie nowych miejsc pracy lub samozatrudnienie</i>	Kryterium wynikające z potrzeby preferowania operacji generujących nowe miejsca pracy na obszarach rybackich i akwakultury, co związane jest z rozwojem obszaru NGR i wynika z postulatów z konsultacji, w ramach których potencjalni wnioskodawcy deklarowali utworzenie miejsca pracy
17.	kryterium premiujące	Wpływ operacji na utrzymanie miejsc pracy <i>Operacja przewiduje utrzymanie miejsc pracy w związku z realizowaną operacją</i>	Kryterium związane ze wskaźnikiem programowym w priorytecie 3 programu FEdR dotyczącym utrzymania miejsca pracy na obszarach rybackich i akwakultury

Źródło: opracowanie własne

7.4. KWALIFIKOWANIE OPERACJI JAKO REALIZOWANYCH W INTERESIE ZBIOROWYM

W ramach strategii dopuszcza się realizację operacji w interesie zbiorowym. W kontekście wdrażania operacji finansowanych z funduszy unijnych, kluczowe jest określenie, czy dana operacja spełnia kryterium „realizacji w interesie zbiorowym” zgodnie z załącznikiem III, wiersz 13, ppkt (i) rozporządzenia 2021/1139.

W ramach realizacji strategii dopuszczone są operacje realizowane w interesie zbiorowym, rozumiane jako operacje spełniające kryterium „realizacji w interesie zbiorowym”, tj.

- efekty operacji są dostępne dla ogółu społeczności, lub
- wnioskodawca zapewnia publiczny dostęp do wyników operacji

zgodnie z załącznikiem III, wiersz 13, ppkt (i) rozporządzenia 2021/1139 – co wiąże się z możliwością uzyskania zwiększonego poziomu dofinansowania do 100% kosztów.

W celu oceny czy operacja spełnia to kryterium, przeprowadzana będzie analiza obejmująca kilka aspektów, tj.

- Analiza celów operacji: Operacja powinna mieć jasno określone cele, które są zgodne z potrzebami lokalnej społeczności, zwłaszcza w obszarach związanych z rybołówstwem lub akwakulturą. Należy zidentyfikować, w jaki sposób realizacja tych celów przyczyni się do poprawy sytuacji społeczności
- Analiza korzyści społecznych: Operacja powinna przynosić wymierne korzyści dla większej grupy społecznej, a nie jedynie dla wąskiej grupy interesantów. W analizie należy uwzględnić korzyści takie jak: zwiększenie miejsc pracy, poprawa infrastruktury, ochrona środowiska, rozwój kapitału społecznego, czy poprawa jakości życia mieszkańców
- Odpowiedź na wyzwania zrównoważonej niebieskiej gospodarki: Operacja powinna w sposób zrównoważony wykorzystywać zasoby środowiskowe, kulturowe, społeczne i ludzkie, zgodnie z wymogami art. 30 rozporządzenia 2021/1139. Oznacza to, że projekt powinien przyczyniać się do długoterminowego rozwoju, który jest zgodny z zasadami ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

VIII. PROCES REALIZACJI LSR I ZDOLNOŚĆ RLGD DO JEJ REALIZACJI

8.1. PROCES REALIZACJI LSR

Proces realizacji strategii NGR został zaplanowany w oparciu o harmonogram działań, który uwzględnia zarówno terminy konkursów, jak i kluczowe wskaźniki oraz budżet. Zasadnicze cele strategii mają zostać zrealizowane w latach 2025-2029, przy czym większość środków finansowych zostanie zaangażowana w pierwszych dwóch latach wdrażania, co pozwoli na szybkie osiągnięcie zamierzonych efektów. Na koniec 2025 roku planowane jest wykorzystanie aż 81% budżetu, co ma zapewnić dynamiczne wsparcie lokalnej gospodarki, ochrony środowiska oraz dziedzictwa kulturowego obszarów rybackich.

Proces wdrożenia strategii zakłada kontynuację szerokiej partycypacji poprzez kampanię informacyjną a także działania aktywizujące lokalną społeczność oraz sektor rybacki, które będą prowadzone przez cały okres wdrażania strategii. Informacje o postępach realizacji strategii będą cyklicznie publikowane na stronie internetowej NGR, stronach gmin członkowskich, facebooku oraz w lokalnych mediach, co zapewni mieszkańcom dostęp do bieżących informacji o konkursach oraz efektach realizowanych projektów¹⁵.

Oprócz tego każdorazowo, przy okazji planowanego naboru, podejmowane będą działania szczególne dla potencjalnych beneficjentów, mające zwiększyć zainteresowanie udziałem, wyjaśnienie założeń konkursu czy wsparcie w dotarciu do kluczowych informacji – ma to szczególne znaczenie w przypadku sektora rybackiego, będącego głównym odbiorcą planowanych działań strategicznych. Aktywności dla tego sektora podejmowane będą m.in. poprzez spotkania informacyjne dla potencjalnych beneficjentów, telemarketing, mailing, smsy czy inne właściwe dla danego naboru, np. doradztwo indywidualne, indywidualne wideokonferencje czy poszukiwanie partnerów do realizacji. Zadania te będą podejmowane w ramach budżetu na zarządzanie strategią.

Jednocześnie zakłada się stałą aktywność powstałego zespołu interesariuszy (funkcjonującego przez cały proces strategiczny), którego rolą będzie z jednej strony opiniowanie procesu wdrażania, a z drugiej promowanie efektów w lokalnej społeczności – jako ambasadorów procesu i kolejny szczebel komunikacji o strategii do potencjalnych beneficjentów. Ponadto w ramach procesów monitorowania i ewaluacji prowadzone będą działania kontrolne i sprawdzające efektywność wdrażania i reagowanie na pojawiające się ryzyka – tak, aby na bieżąco dostosować je do aktualnych potrzeb.

W realizacji LSR uwzględniono również zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, takie jak równość szans, niedyskryminacja oraz zrównoważony rozwój. Działania będą prowadzone w sposób inkluzywny, z poszanowaniem praw podstawowych, równości kobiet i mężczyzn oraz dostosowaniem działań do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Szczególna uwaga zostanie poświęcona zgodności z celami zrównoważonego rozwoju oraz

¹⁵ Szczegółowy opis działań zapewniających rozpowszechnienie informacji o realizacji LSR ujęto w rozdziale 3.3 LSR

zapewnieniu, że żadne grupy społeczne nie zostaną wykluczone z procesu wdrażania strategii – będzie to również uwzględniane w stosowanych kryteriach naboru w konkursach.

8.2. ZDOLNOŚĆ RLGD DO REALIZACJI LSR

Ponad 14-letni okres wdrażania dwóch LSR pokazał, jakim potencjałem dysponuje Stowarzyszenie. Posiadane zaplecze biurowe oraz organizacyjne umożliwią sprawną i efektywną obsługę kolejnych beneficjentów, co znacznie obniży koszty związane z prowadzeniem działalności w nowym okresie. Pomieszczenie biurowe udostępnione jest bezpłatnie przez gminę Trzcianka i zlokalizowane jest w samym centrum miasta, jak i obszaru objętego LSR, co zdecydowanie ułatwia bieżący kontakt i współpracę z wnioskodawcami, beneficjentami oraz członkami NGR, zapewniając im łatwiejszy dojazd. Biuro przystosowane jest do bieżącej obsługi wnioskodawców, gdyż wyposażone jest w sprzęt biurowy (laptopy, dysk wewnętrzny, telefony, urządzenie wielofunkcyjne do drukowania i kserowania dokumentów) oraz meble (biurka, szafy zamykane na klucze, kącik do obsługi). W biurcu, w którym mieści się siedziba i biuro NGR, dostępne są również sale, w których odbywają się WZC, konferencje, szkolenia dla wnioskodawców i beneficjentów, posiedzenia Rady oceniające złożone wnioski – lokalizacja wszystkich spotkań w jednym miejscu jest dużą zaletą, gdyż uczestnicy nie muszą marnować czasu na zbędne błędzenie. Pomieszczenie, w którym mieści się biuro, wyposażone jest w nowoczesny internet oraz sieć telekomunikacyjną stacjonarną oraz komórkową, co zapewnia stały kontakt z interesariuszami. Wszystkie dokumenty przechowywane są w szafach zamykanych na klucze, klucz do biura oddawany jest na recepcję, sam budynek CIS wyposażony jest zaś w monitoring, co uniemożliwia dostanie się osobom nieupoważnionym i gwarantuje bezpieczeństwo sprzętu oraz dokumentów.

Od lat Stowarzyszenie współpracuje z najlepszymi firmami i osobami, zapewniającymi stałą obsługę w zakresie księgowości, informatyki, prawa, usług gastronomicznych, czy reklamowych, co wpływa na wysoką jakość działań prowadzonych przez NGR. Od początku istnienia NGR prowadzona jest strona internetowa www.ngr.pila.pl, która jest na bieżąco aktualizowana o informacje związane z działalnością NGR.

NGR posiada też bogaty dorobek niematerialny w postaci wypracowanego wizerunku jako lokalnego podmiotu działającego na rzecz rozwoju obszaru, który należy wykorzystać i wzmocnić poprzez kolejne działania. Przede wszystkim nie do przecenienia jest potencjał kadrowy w postaci wykwalifikowanych pracowników, którzy znają specyfikę działania NGR. W Biurze zatrudniona jest kadra, posiadająca kilkunastoletnie doświadczenie w pracy w RLGD i kwalifikacje niezbędne do skutecznego wdrażania LSR (Kierownik Biura ponad 12-letnie doświadczenie oraz Specjalista ds. realizacji LSR ponad 13-letnie doświadczenie).

Do zadań pracowników w okresie realizacji obu LSR należało przygotowywanie wniosków o dofinansowanie i wniosków o płatność na funkcjonowanie NGR i współpracę, prowadzenie obsługi wniosków o dofinansowanie, obsługa wnioskodawców i beneficjentów, aktualizacja i bieżące monitorowanie Strategii, prowadzenie szkoleń, obsługa strony www, prowadzenie działań animacyjnych i aktywizujących lokalną społeczność, promocja RLGD oraz zrealizowanych projektów itp. Wiedza i doświadczenie pracowników pozwalają na dalsze utrzymanie, w przyszłym okresie programowania, obecnej kadry, przy niewielkiej modyfikacji zakresu obowiązków (struktura i zakresy obowiązków pracowników Biura realizujących LSR opisuje Regulamin Biura NGR). Nie do przecenienia jest również doświadczenie w przygotowywaniu i organizowaniu naborów wniosków o dofinansowanie, których w ramach wdrażania obu LSR zrealizowano 76.

Członkowie Rady to osoby w większości pełniące te funkcje od wielu lat, znające specyfikę obszaru LSR oraz procedury oceny operacji, co jest gwarantem rzetelności i prawidłowości procesu wyboru operacji do dofinansowania. Członkowie Zarządu i Komisji Rewizyjnej pełnią swoje funkcje kolejną kadencję, są wśród nich osoby związane z sektorem rybackim, społecznym oraz publicznym oraz z wieloletnim doświadczeniem zawodowym, co daje gwarancję dobrego zarządzania Stowarzyszeniem. Wszystko to pokazuje, jak wysokimi zdolnościami i zasobami oraz doświadczeniem, niezbędnymi do skutecznego i sprawnego wdrażania LSR, dysponuje NGR.

IX. PLAN FINANSOWY (BUDŻET) LSR

9.1. OPIS FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚĆ RLGD

Przygotowując budżet wzięto pod uwagę obowiązujące w konkursie limity finansowe wraz z warunkami umożliwiającymi zwiększenie budżetu po spełnieniu odpowiednich kryteriów. Biorąc pod uwagę dane rybackie zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kryteriów wyboru LSR:

- Kryterium 3: Łączna liczba przedstawicieli sektora rybackiego na obszarze NGR: 48 podmiotów, potwierdzonych przez IRŚ oraz MIR
- Kryterium 4: Łączna wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze NGR w 2021 r., zgodnie ze złożonymi RRW za 2021 r.: **12 467 129,35 PLN**

A także, biorąc pod uwagę ustalony podział środków przeznaczonych na realizację strategii¹⁶, tj.

- Podstawową kwotę: **1,8 mln EUR**
- Zwiększenie o kwotę: **500 tysięcy EUR**, dla przypadku, gdy liczba przedstawicieli sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR wynosi od 26 do 50 (tu: 48)
- Zwiększenie o kwotę: **500 tysięcy EUR**, dla przypadku, gdy wartość produkcji sektora rybackiego na obszarze objętym realizacją LSR wynosi co najmniej 10 mln PLN i nie więcej niż 20 mln PLN (tu: ok. 12,5 mln PLN)

Wyliczono budżet na łączną kwotę 2,8 mln PLN.

Jednocześnie w ramach budżetu zostały wyliczone odpowiednie udziały na realizację strategii i wybrane operacje (75%), funkcjonowanie NGR (15%), projekty własne (5%) oraz projekty współpracy (5%)¹⁷.

Tabela 26: Budżet na realizację LSR

Zakres wsparcia	Procentowy udział w całościowym budżecie (%)	Środki ogółem (EUR)
1) działanie 3.1 Realizacja LSR, w tym:	85%	2 380 000,00
a) wdrażanie projektów przez beneficjentów	75%	2 100 000,00
b) projekty własne	5%	140 000,00
c) projekty współpracy	5%	140 000,00
2) działanie 3.3 Funkcjonowanie RLGD	15%	420 000,00
Razem	100%	2 800 000,00

Źródło: opracowanie własne

¹⁶ § 2 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 lutego 2024 r. w sprawie punktacji kryteriów oceny strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność oraz sposobu podziału środków przeznaczonych na realizację tych strategii w ramach Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury na lata 2021–2027, 28.02.2024, poz. 270

¹⁷ § 5, § 7, § 10 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wypłaty pomocy finansowej na realizację operacji w ramach Priorytetu 3. Sprzyjanie zrównoważonej niebieskiej gospodarce na obszarach przybrzeżnych, wyspiarskich i śródlądowych oraz wspieranie rozwoju społeczności rybackich i sektora akwakultury objętego programem Fundusze Europejskie dla Rybactwa na lata 2021–2027, 08.12.2023, poz. 2655

9.2. POWIĄZANIE BUDŻETU Z CELAMI LSR

Budżet strategii jest ściśle powiązany z realizacją celów tej strategii, co zapewnia spójność pomiędzy alokacją środków a priorytetami rozwojowymi obszaru. W oparciu o założenia programowe wyliczono budżet w wysokości 2,8 mln EUR, z czego 85% środków przeznaczono na działania bezpośrednio realizujące cele LSR, a 15% na funkcjonowanie RLGD.

Strategia wyznacza sześć celów ogólnych, które odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby obszaru, a alokacja budżetu jest dostosowana do znaczenia poszczególnych celów oraz przewidywanej skali działań. W ramach Celu 1, związanego z rozwojem gospodarki rybackiej i gospodarki obiegu zamkniętego, przewidziano największą część środków (800 000 EUR), co podkreśla priorytetowy charakter wsparcia lokalnych przedsiębiorców oraz promowania innowacji w sektorze rybackim. Zastosowanie formuły konkursowej dla operacji takich jak inwestycje w działalność rybacką czy dywersyfikacja oferty, pozwala na elastyczne dostosowanie projektów do specyfiki lokalnych potrzeb. Dla Celu 2, dotyczącego ochrony i odbudowy ekosystemów, alokowano 300 000 EUR, co odzwierciedla potrzebę finansowania ambitnych działań w tym obszarze. Cel 3, koncentrujący się na promocji dziedzictwa kulturowego, został wsparty kwotą 740 000 EUR, obejmując zarówno projekty konkursowe, jak i projekty własne, co pozwala na spójną realizację działań o szerokim zasięgu.

Natomiast w Celu 4, dotyczącym edukacji i badań, przewidziano mniejsze, lecz istotne środki na inicjatywy edukacyjne i badawcze, co umożliwia angażowanie różnych grup interesariuszy w propagowanie zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych. Realizacja Celu 5, ukierunkowanego na poprawę jakości życia, koncentruje się na rozwoju infrastruktury lokalnej, co jest kluczowe dla zwiększenia atrakcyjności obszarów rybackich zarówno dla mieszkańców, jak i turystów. W końcu, Cel 6, dotyczący współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej, ma na celu wspieranie wymiany doświadczeń i budowanie sieci kontaktów, co jest niezbędne do wzmocnienia integracji i współpracy pomiędzy regionami. Podział budżetu na poszczególne działania odzwierciedla zrównoważone podejście do rozwoju obszaru, uwzględniając zarówno konieczność wsparcia sektora rybackiego, jak i zapewnienie odpowiedniego finansowania otoczenia społeczno-gospodarczego. Spójność budżetu z celami strategii przejawia się w precyzyjnym dopasowaniu alokacji środków do priorytetów oraz potrzeb lokalnych, co gwarantuje efektywne i zgodne z założeniami wdrażanie strategii.

Proces podziału budżetu został poparty dogłębną analizą ilościową oraz jakościową operacji realizowanych w przeszłości, a także oceną ich efektów. Uwzględniono aktualne opinie i oczekiwania potencjalnych beneficjentów (fiszki projektowe), co pozwoliło na lepsze dopasowanie budżetu do faktycznych potrzeb lokalnej społeczności oraz specyfiki regionu.

9.3. PLAN REALIZACJI BUDŻETU

Plan realizacji budżetu to harmonogram wykorzystania budżetu w ramach poszczególnych celów w rocznych przedziałach czasowych. W planie tym uwzględniono realizację konkursów natychmiast po podpisaniu umowy ramowej (planowane od I połowy 2025 r.) oraz wzmożoną intensywność wykorzystania środków w latach 2025-2026.

Ze względu na czas potrzebny na wdrożenie oraz promocję założeń LSR oraz zorganizowania wsparcia informacyjnego wnioskodawców, należy spodziewać się sukcesywnie rosnącego zainteresowania aplikowaniem o wsparcie wraz z upływem czasu. Z drugiej strony przygotowanie operacji, ich realizacja i rozliczenie wymagają zagwarantowania odpowiedniej ilości czasu dla beneficjentów. Ponadto praktyczne doświadczenia podczas realizacji konkursów w ramach poprzednich strategii ujawniły istnienie samoistnego mechanizmu generowania oszczędności względem budżetów planowanych na poszczególne konkursy, co może skutkować koniecznością ogłoszenia kolejnych konkursów w kolejnych latach. Nastąpi to poprzez odpowiednią zmianę budżetu w miarę potrzeb. Aby uniknąć ryzyka niewykorzystania budżetu NGR oraz korekt wkładu finansowego z EFMR, należy przyspieszyć wydatkowanie środków poprzez postawienie ich do dyspozycji beneficjentów zaraz po przyznaniu środków, czyli w latach 2025-2026. Zakłada się, że lata 2028-2029 przeznaczone będą raczej na rozliczenie projektów, niż ogłaszanie konkursów.

Harmonogram planowanych naborów wniosków o dofinansowanie stanowi podstawowe narzędzie zarządzania konkursami, wskazujące terminy oraz limity środków przeznaczone na poszczególne nabory. Konkursy ogłaszane będą na przedsięwzięcia zdefiniowane w ramach LSR, zgodnie z Procedurą wyboru i oceny operacji w ramach wdrażania LSR. Każdorazowa relokacja środków pomiędzy naborami będzie wymagała aktualizacji tego harmonogramu. W przypadku

niewykorzystania puli środków w danym naborze, Zarząd może podjąć decyzję o ich realokacji pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami lub o przeniesieniu niewykorzystanych środków na kolejny nabór bez zmiany ich alokacji pomiędzy działaniami. Relokacja środków może również odbywać się pomiędzy niewykorzystanymi środkami w ramach projektów współpracy oraz własnych a projektami przeznaczonymi dla beneficjentów. Każda relokacja środków pomiędzy typami projektów lub przedsięwzięciami wymaga konsultacji związanych z zapotrzebowaniem i zainteresowaniem realizacją określonych projektów oraz zgody IZ.

Zakłada się takie wykorzystanie budżetu zaplanowanego w LSR z uwzględnieniem zapisów umowy ramowej „§ 12. Kamienie milowe i korekty finansowe”, tj.:

- 1) do 31 grudnia 2027 r. środki na realizację operacji w ramach działania 3.1 „Realizacja LSR i współpraca” wykorzystane będą w 40% wartości tych środków, w przeciwnym wypadku środki te zostaną obniżone o 10 % ich wartości,
- 2) do 31 grudnia 2028 r. środki na realizację operacji w ramach działania 3.1 „Realizacja LSR i współpraca”, wykorzystane będą w 80% wartości tych środków, w przeciwnym wypadku:
 - środki w ramach działania 3.1 „Realizacja LSR i współpraca” zostaną obniżone o różnicę wartości odpowiadającej 80% wartości tych środków i sumy udzielonej już pomocy na realizację operacji w ramach tego działania, ustalonej według stanu na dzień 31 grudnia 2028 r.
 - środki w ramach działania 3.3 „Funkcjonowanie RLGD” zostaną obniżone o 15 % różnicy, obliczonej zgodnie z zapisem w punkcie 1.

Tabela 27: Plan realizacji budżetu

	środki na operacje wybrane do realizacji (w EUR)									
	do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029	
	kwota ogółem (EUR)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (EUR)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (EUR)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (EUR)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (EUR)	% wykorzystania budżetu LSR
Operacje w ramach Celu 1. Rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki lub gospodarki obiegu zamkniętego przez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości	800 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%
Operacje w ramach Celu 2. Ochrona i odbudowa naturalnych ekosystemów i bioróżnorodności środowiskowej w celu przeciwdziałania zmianom klimatu lub wspomagania dostosowania się do tych zmian, lub przyczyniania się do zwalczania negatywnych zmian w środowisku naturalnym i ekosystemach	300 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%
Operacje w ramach Celu 3. Promowanie i rozwijanie dziedzictwa kulturowego i tradycji obszarów rybackich, w	530 000,00	72%	210 000,00	28%	-	0%	-	0%	-	0%

tym promowanie zawodów branży rybackiej										
Operacje w ramach Celu 4. Badania lub edukacja z zakresu środowiska naturalnego, bioróżnorodności, zmian klimatu, zrównoważonego wykorzystania wód lub ich żywych zasobów oraz wpływu działalności człowieka na stan środowiska naturalnego	-	0%	100 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%
Operacje w ramach Celu 5. Podnoszenie poziomu życia na obszarach rybackich	300 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-	0%
Operacje w ramach Celu 6. Współpraca międzyterytorialna i międzynarodowa, która wspiera realizację przez RLGD celów, o których mowa w pkt 1–5, przez wymianę wiedzy i doświadczeń oraz budowanie sieci kontaktów o charakterze międzyterytorialnym lub międzynarodowym	-	0%	101 000,00	72%	26 000,00	19%	13 000,00	9%	-	0%
RAZEM	1 930 000,00	81%	411 000,00	17%	26 000,00	1%	13 000,00	1%	-	0%

Źródło: opracowanie własne

Tabela 28: Harmonogram planowanych naborów wniosków o dofinansowanie

I.p.	Typ operacji	Wnioskodawcy	Planowany termin naboru	Limit środków finansowych na dany nabór wniosków o dofinansowanie (EUR)
1	P.1.1 Inwestycje na rzecz rozwoju gospodarki rybackiej konkurs	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim - osoby zamierzające założyć działalność rybacką	kwiecień 2025	200 000,00
2	P.1.2 Dywersyfikacja oferty sektora rybackiego konkurs	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	kwiecień 2025	200 000,00
3	P.1.3 Turystyka przyjazna środowisku konkurs	- podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym rybacką - osoby zamierzające założyć działalność gospodarczą	kwiecień 2025	400 000,00
4	P.2.1 Ochrona lub odbudowa akwenów lub infrastruktury wodnej w obiektach rybackich konkurs	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	kwiecień 2025	200 000,00
5	P.2.2 Ochrona lub odbudowa naturalnych ekosystemów w związku z negatywnymi skutkami zjawisk klimatycznych, działalności zwierząt i ludzi konkurs	- podmioty prowadzące działalność gospodarczą nie związaną z rybactwem - JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe	kwiecień 2025	100 000,00
6	P.3.1 Spójna i unikatowa oferta promocyjna obszaru NGR pod kątem rybackim (projekty miękkie) konkurs	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	luty 2026	100 000,00
7	P.3.2 Ogólnodostępna infrastruktura nawiązująca do rybackiej specyfiki obszaru (projekty twarde) konkurs	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	kwiecień 2025	500 000,00

8	P.3.3 Ryby na obszarze NGR – utworzenie infrastruktury w kształcie ryb projekt własny	- NGR	maj 2026	110 000,00
9	P.3.4 System promocji rybactwa projekt własny	- NGR	styczeń 2025	30 000,00
10	P.4.1 Inicjatywy edukacyjne konkurs	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - uczelnie wyższe, szkoły ponadpodstawowe, instytuty badawcze, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego - uznane organizacje producentów ryb - organizacje rybackie	luty 2026	60 000,00
11	P.4.2 Badania i monitoring wód i ich zasobów konkurs	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - uczelnie wyższe, szkoły ponadpodstawowe, instytuty badawcze, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego - uznane organizacje producentów ryb - organizacje rybackie - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	luty 2026	40 000,00
13	P.5.1 Ogólnodostępna infrastruktura lokalna konkurs	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe	kwiecień 2025	300 000,00

Źródło: opracowanie własne

X. WSKAŹNIKI REALIZACJI LSR

Wskaźniki realizacji strategii przygotowane przez NGR opierają się na podejściu funkcjonalnym, które uwzględnia szerokie spektrum doświadczeń praktycznych. W trakcie ich wyboru i szacowania kluczowym aspektem było wykorzystanie wiedzy zdobytej w poprzednich okresach programowania oraz realizacji wcześniejszych strategii, co umożliwiło bardziej precyzyjne dostosowanie wskaźników do realnych potrzeb i warunków lokalnych.

Proces tworzenia wskaźników został poparty dogłębną analizą ilościową oraz jakościową operacji realizowanych w przeszłości, a także oceną ich efektów. Uwzględniono aktualne opinie i oczekiwania potencjalnych beneficjentów, co pozwoliło na lepsze dopasowanie wskaźników do faktycznych potrzeb lokalnej społeczności oraz specyfiki regionu. Analizie poddano także aktualne trendy zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym oraz krajowym, co zapewniło, że wskaźniki odzwierciedlają zmieniające się warunki i potrzeby społeczno-gospodarcze.

NGR zaplanowała przede wszystkim wskaźniki programowe, dopasowane do poszczególnych zbiorów operacji oraz kilka dodatkowych wskaźników rezultatu, oddających specyfikę realizacji LSR. Przyjęte wskaźniki **są adekwatne do konkretnych przedsięwzięć i celów** np. w operacjach związanych z rozwojem przedsiębiorczości (cel 1) zaplanowano wskaźniki programowe *Utrzymane miejsca pracy* oraz *Osoby czerpiące korzyści* (osoby, na które oddziałuje operacja – w przypadku rybaków, to np. rodzina i pracownicy) oraz dodatkowy *Utworzone miejsca pracy/samozatrudnienie* (nie wszyscy przedsiębiorcy i rybacy będą mieli możliwość utrzymania miejsc pracy). W przedsięwzięciach związanych z ochroną środowiska (cel 2 i 4) ujęto tylko wskaźniki programowe, natomiast w przedsięwzięciach infrastrukturalnych (cel 3 i 5) zaplanowano, zarówno wskaźniki rezultatu programowe, jak i dodatkowy *Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury*. W promocji (cel 3) – poza wskaźnikami programowymi, ujęto wskaźnik dodatkowy *Liczba inicjatyw/produktów promocyjnych i edukacyjnych*.

Oprócz tych czynników, NGR kierowała się także wewnętrznymi wymaganiami dotyczącymi efektywnej realizacji strategii i odpowiedzialnością za ich wdrożenie, co umożliwiło zaprojektowanie wskaźników zgodnych z długofalowymi celami organizacji. W rezultacie powstały wskaźniki, które są nie tylko mierzalne i realistyczne, za które NGR może wziąć odpowiedzialność, ale także **adekwatne do lokalnych wyzwań i możliwości**, co stanowi fundament skutecznej i zrównoważonej realizacji LSR.

Tabela 29: Wskaźniki realizacji LSR

lp.	nazwa operacji	wnioskodawcy/ beneficjenci	typ operacji	nazwa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	typ wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	jednostka miary wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	wartość początkowa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	wartość końcowa wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu	źródło danych / sposób pomiaru wskaźnika produktu/ wskaźnika rezultatu
1	P.1.1 Inwestycje na rzecz rozwoju gospodarki rybackiej	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim - osoby zamierzające założyć działalność rybacką	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	3	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Utrzymane miejsca pracy	wskaźnik rezultatu	osoby	0	2	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	10	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Utworzone miejsca pracy/ samozatrudnienie	wskaźnik rezultatu	osoba	0	1	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
2	P.1.2 Dywersyfikacja oferty sektora rybackiego	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	3	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Utrzymane miejsca pracy	wskaźnik rezultatu	osoby	0	2	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	3000	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące

				Utworzone miejsca pracy/ samozatrudnienie	wskaźnik rezultatu	osoba	0	1	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
3	P.1.3 Turystyka przyjazna środowisku	- podmioty prowadzące działalność gospodarczą, w tym rybacką - osoby zamierzające założyć działalność gospodarczą	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	6	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Utrzymane miejsca pracy	wskaźnik rezultatu	osoby	0	2	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	6000	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Utworzone miejsca pracy/ samozatrudnienie	wskaźnik rezultatu	osoba	0	2	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
4	P.2.1 Ochrona lub odbudowa akwenów lub infrastruktury wodnej w obiektach rybackich	- podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	6	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska, obejmujące odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt	wskaźnik rezultatu	działania	0	9	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące

5	P.2.2 Ochrona lub odbudowa naturalnych ekosystemów w związku z negatywnymi skutkami zjawisk klimatycznych, działalności zwierząt i ludzi	- podmioty prowadzące działalność gospodarczą nie związaną z rybactwem - JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	3	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska, obejmujące odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt	wskaźnik rezultatu	działania	0	5	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
6	P.3.1 Spójna i unikatowa oferta promocyjna obszaru NGR pod kątem rybackim (projekty miękkie)	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	10	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	87000	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Liczba inicjatyw/produktów promocyjnych i edukacyjnych	wskaźnik rezultatu	inicjatywa/sztuka	0	20	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
7	P.3.2 Ogólnodostępna infrastruktura	- JST i jednostki im podległe	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	9	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące

	nawiązująca do rybackiej specyfiki obszaru (projekty twarde)	- organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim		Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	87000	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury	wskaźnik rezultatu	sztuka	0	13	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
8	P.3.3 Ryby na obszarze NGR – utworzenie infrastruktury w kształcie ryb	- NGR	projekt własny	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	3	WoD, WoP, dane własne NGR
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	53000	WoD, WoP, dane własne NGR
				Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury	wskaźnik rezultatu	sztuka	0	20	WoD, WoP, dane własne NGR
9	P.3.4 System promocji rybactwa	- NGR	projekt własny	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	2	WoD, WoP, dane własne NGR
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	53000	WoD, WoP, dane własne NGR
				Liczba inicjatyw/ produktów promocyjnych i edukacyjnych	wskaźnik rezultatu	sztuka	0	4	WoD, WoP, dane własne NGR
10	P.4.1 Inicjatywy edukacyjne	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - uczelnie wyższe, szkoły ponadpodstawowe, instytuty badawcze, centra kształcenia	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	5	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	150	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące

		zawodowego i ustawicznego - uznane organizacje producentów ryb - organizacje rybackie							
11	P.4.2 Badania i monitoring wód i ich zasobów	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe - uczelnie wyższe, szkoły ponadpodstawowe, instytuty badawcze, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego - uznane organizacje producentów ryb - organizacje rybackie - podmioty prowadzące działalność w sektorze rybackim	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	3	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Działania przyczyniające się do dobrego stanu środowiska, obejmujące odbudowę przyrody, zachowanie, ochronę ekosystemów, różnorodności biologicznej, zdrowia i dobrostanu zwierząt	wskaźnik rezultatu	działania	0	5	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
12	P.5.1 Ogólnodostępna Infrastruktura lokalna	- JST i jednostki im podległe - organizacje społeczne, zawodowe i pozarządowe	konkurs	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	5	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	87000	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące
				Liczba obiektów ogólnodostępnej infrastruktury	wskaźnik rezultatu	sztuka	0	10	WoD, dane od IP, ankiety monitorujące

13	6.1 Wyjazdy studyjne	- NGR we współpracy z krajowymi/zagranicznymi RLGD	projekt współpracy	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	3	WoD, WoP, dane własne NGR
				Współpraca między zainteresowanymi stronami	wskaźnik rezultatu	działania	0	3	WoD, WoP, dane własne NGR
				Osoby czerpiące korzyści	wskaźnik rezultatu	osoby	0	60	WoD, WoP, dane własne NGR
14	6.2 Muzeum/izba rybacka – utworzenie/doposażenie we współpracy z innymi podmiotami	- NGR we współpracy z krajowymi/zagranicznymi RLGD	projekt współpracy	Liczba operacji	wskaźnik produktu	operacja	0	1	WoD, WoP, dane własne NGR
				Współpraca między zainteresowanymi stronami	wskaźnik rezultatu	działania	0	1	WoD, WoP, dane własne NGR

Źródło: opracowanie własne

XI. MONITOROWANIE I EWALUACJA REALIZACJI LSR

11.1. ZASADY I PROCEDURY MONITOROWANIA

Monitoring to ciągły proces, który obejmuje regularne zbieranie i analizowanie danych ilościowych oraz jakościowych dotyczących działalności NGR i realizacji strategii w kontekście finansowym i rzeczowym. Jego głównym celem jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat efektywności i skuteczności wdrażanej strategii oraz ocena, czy realizowane projekty są zgodne z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami.

Jako główne elementy realizacji LSR podlegające monitorowaniu wymienić należy następujące zakresy:

- Realizacja celów strategicznych: Monitorowanie stopnia osiągnięcia celów określonych w LSR
- Realizacja projektów i działań: Monitorowanie postępu wdrażania poszczególnych projektów i działań wybranych w ramach LSR, w tym zgodności z harmonogramem, budżetem oraz osiągnięcia zaplanowanych rezultatów
- Wykorzystanie środków finansowych: Monitorowanie efektywności i zgodności z zasadami wydatkowania środków finansowych przeznaczonych na realizację LSR
- Zaangażowanie społeczności lokalnej: Monitorowanie poziomu partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR, w tym liczby uczestników spotkań, warsztatów, a także poziomu zainteresowania i akceptacji społecznej dla realizowanych działań.

Monitorowanie odbywać się będzie w dwóch krokach:

- Raporty z monitoringu: NGR na podstawie zebranych danych będzie przygotowywała raport monitorujący zawierający kompleksowe informacje dotyczące postępów w realizacji strategii oraz jej poszczególnych komponentów, w tym projektów
- Opinia Kluczowych interesariuszy: Zewnętrzna opinia dotycząca oceny sposobu realizacji LSR oraz identyfikacji ewentualnych problemów – na podstawie raportu z monitoringu.

Monitorowanie co do zasady będzie odbywać się na bieżąco w zależności od potrzeb, natomiast zakłada się cykl monitorujący i sporządzenie raportu z monitoringu nie rzadziej niż raz w roku. Jednocześnie reguły te zostaną dostosowane do reguł zewnętrznych wynikających z realizacji strategii w ramach dofinansowania. Za proces monitorowania odpowiedzialny będzie Zarząd NGR na podstawie materiałów przygotowanych przez Biuro NGR (w zakresie własnym oraz danych zewnętrznych).

Zasady i procedury monitorowania realizacji LSR zostały zaprojektowane w sposób umożliwiający systematyczne, rzetelne i wszechstronne śledzenie postępów wdrażania strategii. Regularne zbieranie danych, ich analiza oraz zaangażowanie różnych podmiotów w proces monitorowania gwarantują, że realizacja LSR będzie przebiegać zgodnie z założeniami, a w razie potrzeby możliwe będzie szybkie wprowadzenie odpowiednich korekt.

11.2. ZASADY I PROCEDURY EWALUACJI

Ewaluacja jest kluczowym elementem zarządzania Lokalną Strategią Rozwoju (LSR), zapewniającym ocenę skuteczności i efektywności realizacji strategii oraz funkcjonowania NGR. W ramach ewaluacji analizowane są zarówno procesy wdrażania LSR, jak i działalność operacyjna NGR. Poniżej przedstawiono zasady i procedury ewaluacji, w tym kryteria ewaluacji, metody zbierania danych, typy ewaluacji oraz podmioty odpowiedzialne za ich przeprowadzenie. Jednocześnie w odróżnieniu od monitorowania, proces ewaluacji zawsze zawiera również szerszy kontekst (uzasadnienie) dla stanu faktycznego, pozwalający na precyzyjne zrozumienie danego zjawiska.

Ewaluacja będzie prowadzona w dwóch aspektach:

- ewaluacji wdrażania LSR oraz
- ewaluacji funkcjonowania NGR.

Jako główne elementy realizacji LSR podlegające ewaluacji wymienić należy następujące zakresy:

- Stopień realizacji celów LSR: Analiza, na ile cele określone w strategii zostały osiągnięte, z uwzględnieniem wskaźników rezultatu i produktu
- Stopień realizacji wskaźników: Ocena osiągnięcia zaplanowanych wskaźników, które są kluczowe dla monitorowania postępów w realizacji LSR
- Stopień realizacji budżetu: Analiza efektywności i zgodności z planem wykorzystania środków finansowych przyznanych na realizację LSR
- Harmonogram rzeczowo-finansowy: Ewaluacja zgodności realizacji działań z ustalonym harmonogramem oraz ocena ewentualnych opóźnień i ich wpływu na realizację strategii
- Jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur: Ocena, czy kryteria wyboru operacji były adekwatne i sprawiedliwe oraz jak skutecznie zostały zastosowane w procesie selekcji projektów
- Działalność NGR: Ocena ogólnej działalności NGR, w tym realizacji zadań administracyjnych i zarządczych
- Komunikacja NGR: Ocena podejmowanych działań komunikacyjnych, informacyjnych i promocyjnych, w tym w ramach planu komunikacji
- Przebieg konkursów: Ocena przejrzystości, sprawiedliwości i efektywności procedur konkursowych na wybór projektów
- Efektywność współpracy: Analiza współpracy NGR z innymi regionami i organizacjami na poziomie międzynarodowym, ocena jej wpływu na realizację LSR.

Ewaluacja będzie prowadzona każdorazowo wg następujących kryteriów:

- Skuteczność: Ocena, w jakim stopniu cele LSR zostały osiągnięte
- Efektywność: Analiza relacji między nakładami finansowymi a osiągniętymi rezultatami
- Zgodność: Sprawdzenie, czy działania podejmowane w ramach LSR były zgodne z założeniami strategii i przepisami prawa
- Trwałość: Ocena, czy rezultaty osiągnięte w ramach LSR są trwałe i będą przynosić korzyści długoterminowe.

Ewaluacja odbywać się będzie w dwóch krokach:

- Raporty z ewaluacji: NGR na podstawie zebranych danych będzie przygotowywała raport ewaluacyjny zawierający kompleksowe informacje dotyczące stopnia realizacji strategii oraz jej poszczególnych komponentów, w tym projektów
- Opinia Kluczowych interesariuszy: Zewnętrzna opinia dotycząca oceny stopnia realizacji LSR oraz identyfikacji ewentualnych problemów – na podstawie raportu z ewaluacji

Ewaluacja będzie odbywać się wg założonego cyklu ewaluacji:

- Ewaluacja mid-term: W trakcie, po połowie okresu realizacji LSR, w celu podsumowania śródtęminowych efektów i skorygowania założeń strategicznych.
- Ewaluacja ex-post: Po zakończeniu okresu realizacji LSR, w celu podsumowania efektów i wniosków na przyszłość.

Jednocześnie reguły te zostaną dostosowane do reguł zewnętrznych wynikających z realizacji strategii w ramach dofinansowania. Za proces ewaluacji odpowiedzialny będzie Zarząd NGR na podstawie materiałów przygotowanych przez Biuro NGR (w zakresie własnym oraz danych zewnętrznych).

Zasady i procedury ewaluacji realizacji LSR zostały zaprojektowane w sposób umożliwiający długoterminową ocenę stopnia wdrażania strategii wraz z kontekstem pozwalającym na wypracowanie wniosków kluczowych w dłuższej perspektywie i przygotowania kolejnej strategii.

11.3. WYKORZYSTANIE WYNIKÓW EWALUACJI I MONITOROWANIA

Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitoringu jest kluczowe dla oceny realizacji założonych celów, postępu wdrażania strategii oraz dla oceny efektywności działań podejmowanych przez NGR. Poniżej przedstawiono, w jaki sposób wyniki tych procesów są wykorzystywane do oceny, identyfikacji problemów oraz usprawniania działań.

- Ocena realizacji celów: Wyniki monitoringu i ewaluacji dostarczają informacji na temat stopnia realizacji celów określonych w strategii. Dzięki regularnym raportom możliwa jest bieżąca analiza, która pozwala na identyfikację obszarów wymagających szczególnej uwagi. Raporty zawierają kompleksowe dane dotyczące realizacji celów strategicznych, stopnia realizacji wskaźników oraz efektywności finansowej
- Ocena postępu realizacji strategii: Regularne raporty monitorujące pozwalają na ocenę postępów w realizacji strategii, szczególnie w kontekście harmonogramu, budżetu oraz rezultatów projektów. Monitoring postępu wdrażania strategii umożliwia identyfikację odchyleń od planu i pozwala na szybką reakcję
- Ocena efektów działań: Ewaluacja obejmuje również analizę długoterminowych efektów realizacji strategii, takich jak wpływ na lokalną społeczność, zrównoważony rozwój oraz wykorzystanie zasobów środowiskowych i ludzkich. Dzięki temu możliwe jest zrozumienie trwałości rezultatów i ich wpływu na rozwój regionu w szerszym aspekcie niż tylko dla sektora rybackiego, np. turystycznego, społecznego, gospodarczego, kulturalnego itd.

W zakresie identyfikowania ewentualnych problemów we wdrażaniu strategii oraz możliwości eliminowania lub zmniejszania problemów usprawniających proces wdrażania rekomenduje się jak następuje:

- Identyfikacja problemów: Wyniki monitoringu i ewaluacji pozwalają na wczesne wykrycie problemów związanych z wdrażaniem LSR. Mogą to być opóźnienia w realizacji projektów, trudności w zarządzaniu środkami finansowymi, czy też niskie zaangażowanie społeczności lokalnej. Systematyczne zbieranie danych i ich analiza umożliwiają identyfikację tych problemów na wczesnym etapie.
- Propozycje środków naprawczych: Na podstawie wyników monitoringu i ewaluacji, RLGD opracowuje i wdraża działania naprawcze. Może to obejmować modyfikację harmonogramu działań, wprowadzenie zmian w procedurach zarządzania, czy też zwiększenie działań informacyjnych i promocyjnych w celu lepszego zaangażowania społeczności lokalnej. Środki naprawcze są dostosowywane do specyficznych potrzeb i problemów zidentyfikowanych w ramach procesu ewaluacji.

Dotychczasowe działania NGR pokazują dużą sprawność działania jako jednostki odpowiedzialnej za wdrażanie strategii i budowanie partnerstwa – rozszerzanie obszaru NGR o nowe gminy, zachęcanie i angażowanie nowych podmiotów do włączenia się w struktury NGR oraz włączenia w realizację przedsięwzięć, a także współpracę z partnerami w zakresie międzyterytorialnym (inne grupy RLGD w Polsce) i międzysektorowym (sektor publiczny, pozarządowy, gospodarczy). Dla kontynuacji tego procesu rekomenduje się:

- Sprawność działania NGR: Wyniki ewaluacji są wykorzystywane do oceny efektywności operacyjnej NGR, w tym skuteczności zarządzania, organizacji pracy biura oraz komunikacji z interesariuszami. Regularne raporty z monitoringu i ewaluacji pozwalają na identyfikację obszarów wymagających poprawy, co przekłada się na lepsze zarządzanie strategią i skuteczniejsze osiąganie celów strategicznych.
- Budowanie partnerstwa: Ewaluacja działalności NGR obejmuje również analizę skuteczności budowania partnerstwa oraz współpracy między podmiotami zaangażowanymi w realizację strategii. Na podstawie wyników ewaluacji NGR podejmuje działania mające na celu wzmocnienie współpracy, rozszerzenie partnerstwa oraz zachęcanie nowych podmiotów do zaangażowania się w realizację przedsięwzięć. Współpraca międzyregionalna jest także oceniana pod kątem jej wpływu na realizację strategii i przynoszenia długoterminowych korzyści.

Wykorzystanie wyników ewaluacji i monitoringu jest niezbędne dla skutecznej realizacji strategii – zarówno od strony wdrożeniowej, jak i instytucjonalnej. Proces ten umożliwia bieżącą ocenę postępów, identyfikację problemów oraz wdrażanie niezbędnych korekt, co zwiększa efektywność działań i przyczynia się do osiągnięcia założonych celów strategii. Sprawność działania NGR oraz skuteczność budowania partnerstwa stanowią kluczowe elementy sukcesu strategii, które są regularnie monitorowane i doskonalone na podstawie uzyskanych wyników.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW DO LSR

SPIS TABEL

Tabela 1: Podstawowe dane NGR	5
Tabela 2: Zestawienie członków NGR.....	7
Tabela 3: Dokumenty i regulaminy funkcjonowania NGR	9
Tabela 4: Podstawowe dane o gminach wchodzących w skład NGR	13
Tabela 5: Wskaźniki rozwoju gmin wchodzących w skład NGR.....	15
Tabela 6: Lesistość i obszary chronione na obszarze NGR	18
Tabela 7: Obszary NATURA 2000 PLH na obszarze NGR	18
Tabela 8: Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację oraz na kulturę i dziedzictwo narodowe na obszarze NGR.....	21
Tabela 9: Gospodarstwa agroturystyczne na obszarze NGR.....	23
Tabela 10: Skala bezrobocia na obszarze NGR.....	24
Tabela 11: Liczba i struktura podmiotów gospodarczych	26
Tabela 12: Dochody budżetów gmin obszaru NGR.....	27
Tabela 13: Potencjały lokalne NGR.....	28
Tabela 14: Liczba ludności obszaru NGR	29
Tabela 15: Liczba ludności wg ekonomicznych grup wiekowych	30
Tabela 16: Grupy defaworyzowane	32
Tabela 17: Liczba podmiotów oraz wartość produkcji sektora rybackiego NGR za rok 2021.....	33
Tabela 18: Podmioty rybackie na obszarze NGR.....	37
Tabela 19: Struktura gatunkowa produkcji ryb	38
Tabela 20: Analiza SWOT NGR	44
Tabela 21: Cele ogólne strategii NGR.....	51
Tabela 22: Cele uzupełniające strategii NGR.....	51
Tabela 23: Wykaz operacji w ramach strategii NGR	58
Tabela 24: Spójność wybranych elementów analizy SWOT z celami ogólnymi	61
Tabela 25: Wstępny zakres kryteriów wyboru operacji.....	72
Tabela 26: Budżet na realizację LSR	79
Tabela 27: Plan realizacji budżetu.....	82
Tabela 28: Harmonogram planowanych naborów wniosków o dofinansowanie.....	84
Tabela 29: Wskaźniki realizacji LSR	87

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1: Mapa obszaru NGR	14
Rysunek 2: Klasy pokrycia terenu oraz sieć rzeczna na terenie działania NGR	16
Rysunek 3: Krajobraz obszaru NGR – stawy „Karpniki”	17
Rysunek 4: Formy ochrony przyrody na obszarze NGR	19
Rysunek 5: Węgorz wędzony	28
Rysunek 6: Sashimi z pstrąga	28
Rysunek 7: Wyniki ankiet internetowych w zakresie grupy defaworyzowanej.....	32
Rysunek 8: Spotkanie warsztatowe w Trzciance – analiza SWOT.....	40